मोतीपुष्प

वार्षिकांक

२०२४-२०२५

सुशिक्षण प्रसारक मंडळ, पिंजर, ता.बार्शिटाकळी जि.अकोला

द्वारा संचालित

✻ नॅक द्वारा पुनर्मानांकित ✻

भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज

पिंजर ता.बार्शिटाकळी जि.अकोला.

नोकरी व व्यवसाय मार्गदर्शन
कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना
मान्यवर.

स्व.भाऊसाहेब लहाने स्मृतीदिनानिमित्त
मराठी विभागातर्फे आयोजित
वक्तृत्व स्पर्धेमध्ये बक्षीस
स्विकारतांना कु.स्नेहा काकड.

काश्मिर युनिर्व्हसिटी येथे
पॉवर लिफ्टींगसाठी
डॉ. नानासाहेब सपकाळ यांची
टिम मॅनेजर म्हणून निवड.

वक्तृत्व स्पर्धेत मान्यवरांच्या हस्ते
प्रथम बक्षिस स्विकारतांना
कु. वैष्णवी रोहणकार.

मार्गदर्शन करतांना
मान्यवर.

डॉ.रंगनाथन जयंती निमित्त
पुस्तक प्रदर्शनी.

माजी विद्यार्थी मेळाव्यात
मनोगत व्यक्त करतांना
विद्यार्थी संघाचे सचिव
श्री संतोष गिरी.

माजी विद्यार्थी आणि
महाविद्यालयाचे प्राचार्य,
प्राध्यापक, व कर्मचारी वर्ग.

माजी विद्यार्थी मेळाव्यात
मनोगत व्यक्त करतांना
पोलीस कर्मचारी श्री रविंद्र ऱ्हाडे.

संविधानावर आधारित
कु. आंचल शर्मा हिचा उत्कृष्ट निबंध
स्विरकारतांना मान्यवर.

संविधानाचे महत्व सांगतांना
प्राचार्य
डॉ. व्ही.सी.खारोडे

मतदानाची शपथ
स्विकारतांना विद्यार्थी व
महाविद्यालयाचे कर्मचारी.

पदवी वितरण समारंभ-२०२५

ग्रंथालय विभागाची
स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन
कार्यशाळा.

डॉ. ए.पी.जे.अब्दुल कलाम
यांची जयंती साजरी करतांना.

डॉ.एस.आर.रंगनाथन यांच्या
जयंती निमित्त पुस्तक प्रदर्शन.

ग्रंथालय विभागातर्फे
फॅन्सी ड्रेस स्पर्धा.

वक्तृत्व स्पर्धेत मान्यवरांच्या हस्ते
प्रथम बक्षिस स्विकारतांना
कु. आंचल शर्मा.

अकोला जिल्हा उत्कृष्ट
महाविद्यालय द्वितीय पुरस्कार
स्विकारतांना डॉ. पंकज तायडे
व प्रा. रणजित हिवराळे.

अकोला जिल्हा उत्कृष्ट
प्राचार्य तृतीय पुरस्कार
स्विकारतांना डॉ. पंकज तायडे

अकोला जिल्हा उत्कृष्ट
तालुका समन्वयक तृतीय पुरस्कार
स्विकारतांना प्रा. रणजित हिवराळे.

संपादकीय

आमच्या उपरोक्त कला महाविद्यालयाचा हा एकोणविसावा वार्षिकांक आपल्या हाती सोपवितांना कर्तव्यपूर्तीचे समाधान होत आहे. 'मोतीपुष्प' या विशेष नामाने तो दरवर्षी आम्ही प्रकाशित करित असतो.

स्व.भाऊसाहेब लहाने यांच्या दृष्टीसमोर वरिष्ठ महाविद्यालयाचा सर्वांगीण विकास करुन दर्जेदार उच्च शिक्षणाची सोय पिंजरमध्येच व्हावी हे स्वप्न होते. आमच्या सुदैवाने त्यांच्या डोळ्यासमोरच हे स्वप्न पुर्ण झाले. काळ अनंत आहे. काळाच्या ओघात महाविद्यालयाच्या स्थापनेला सत्ताविस वर्षे उलटून गेलीत. या सत्ताविस वर्षात अनेक स्थित्यंतरे झालीत. इंटरनेटमुळे आजच्या जगाला खुपच गतीमान केले आहे. दूरशिक्षणाद्वारे अध्यापनाची गती विस्मयकारक वाढली आहे.

दरम्यान महाविद्यालयातील आम्हा सर्व प्राध्यापकांच्या हातून हजारो विद्यार्थी-विद्यार्थीनी पदवी प्राप्त करुन विविध क्षेत्रात कार्यरत झालीत. मागे वळून पाहतांना मनात विचार येतो की,या हजारो विद्यार्थ्यांपैकी किती विद्यार्थी अर्थार्जनासह त्यांच्या जीवनात स्थिरावलीत. त्याचा निष्कर्ष असा निघतो की, काही शेकडो विद्यार्थी त्यांच्या कुटूंबातील पारंपारिक शेती व पुरक व्यवसाय सांभाळीत आहेत. काही विद्यार्थ्यांनी अन्य व्यवसाय निवडले व ते समाजात स्थिरपणे उभे राहीलेत. काही विद्यार्थ्यांनी शिक्षण घेता घेता बलोपासनेवर भर दिला, परिणामी हे विद्यार्थी पोलीस खाते व सैन्यात विविध हुद्यांवर कर्तव्य बजावित आहेत. तर पदव्युत्तर शिक्षण घेवून काही विद्यार्थी व विद्यार्थीनी बँकेत व पोष्टात रुजू झालेत. ही आमच्या महाविद्यालयाची जमेची बाजू आहे. उर्वरित विद्यार्थी या देशाचे आदर्श नागरिक आहेत. कारण शिक्षणाने त्यांच्यात विवेकीपणा व आदर्श मूल्यांचे संवर्धन करण्याचे कार्य आम्ही केले आहे. शिक्षणाने आलेला विवेकीपणा व उपजत बुद्धीकौशल्यांच्या जोरावर महाविद्यालयाचे निवडक विद्यार्थी समाजासमोर उत्तम वक्ते या बिरुदाने वावरत आहेत. याचा आम्हा सर्वांना सार्थ अभिमान वाटतो.

'मोतीपुष्प' या वार्षिक अंकाची कल्पना, त्याचे नियोजन व मांडणी तसेच अंतर्गत सजावट व काही नवे उपक्रम याचे संपूर्ण श्रेय आमचे सन्माननीय प्राचार्य डॉ.व्ही.सी.खारोडे सर यांनाच जाते प्राचार्यांच्या मनात सतत महाविद्यालयाच्या उत्कर्षाचा ध्यास असतो. या ध्यासाचे फळ म्हणजे हा या वर्षी प्रकाशित होणारा अंक होय. आम्ही निमित्तमात्र आहोत.

महाविद्यालयाच्या सर्व प्राध्यापकांनी, कार्यालयाने वेळेत सर्व माहिती उपलब्ध करुन दिली,त्यांचे मी आभार मानतो.विद्यार्थी व विद्यार्थीनींनी या अंकासाठी सर्जनशील साहित्य पूरवून खारीचा वाटा उचलला आहे.

संपादक मंडळ :-	डॉ.आर.एन.गावंडे	कु. वैष्णवी रोहणकार
	डॉ.एम.के. फडणीस	डॉ.ए.व्ही. वाहुरवाघ
प्रकाशक :-	सुशिक्षण प्रसारक मंडळ, पिंजर ता.बार्शिटाकळी जि.अकोला	

प्राचार्यांचे मनोगत

आमच्या भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेजचा हा २०२४-२५ चा एकोणविसावा वार्षिकांक आपल्या हाती देतांना मला मनस्वी आनंद होत आहे. आमचे महाविद्यालय ग्रामिण जनजीवनाशी नाते सांगणारे आहे. संचालक मंडळ, शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचारी वृंद, विद्यार्थी व भोवतालचे वातावरण हे ग्रामीण मातीशी इमान राखणारे आहे. ग्रामीण भागात गुणवत्तापुर्ण उच्च शिक्षण देतांना काही मर्यादा येतात. मर्यादांवर मात करण्याचा प्रयत्न आमच्यातील सर्व घटक मनापासून करित असतात. स्व.भाऊसाहेबांच्या पुण्यमय कृपा आशिर्वादाचे बळ आमच्या पाठीशी सदैव असतेच. त्यांच्याच आशीर्वादामुळे 'विद्यार्थी' हा केंद्रबिंदू मानून आमची शैक्षणिक वाटचाल चालू आहे. १९९५ मध्ये स्थापन झालेल्या आमच्या महाविद्यालयाने नॅक बंगलोर द्वारा पहीली चाचणी स्व.भाऊसाहेबांच्या कृतिशील मार्गदर्शनाखाली उत्तमरित्या पार पाडली. २०१२ मध्ये नॅक समितीने पुन्हा आमच्या महाविद्यालयाचे परिक्षण केले. त्यावेळेस महाविद्यालयाला १९१ गुण प्राप्त झाले होते. 'सी' हा ग्रेड प्राप्त केल्यावर आम्ही पुनश्च कामाला लागलो.

सप्टेंबर २०१७ मध्ये आमच्या महाविद्यालयाला नॅक समितीने तिसऱ्या सायकलसाठी भेट दिली. सदर समितीचे अध्यक्ष गुजरातचे डॉ.मोहिते सर होते. समन्वयक हिमाचल प्रदेशच्या डॉ.रैन मॅडम होत्या. नॅक पिअर टीमचे सदस्य उत्तर प्रदेशातील डॉ. शगुन आनंद सर होते. समीतीने आमच्या ग्रामिण भागातील महाविद्यालयाचे कौतुक केले. त्यांनी योग्य गुणांकन करुन २.११ गुणांसह आम्हाला 'बी' ग्रेड बहाल केला.

आमचे महाविद्यालय संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाअंतर्गत ग्रामीण भागातून चौथ्या सायकलसाठी पुढे आलेले एकमेव महाविद्यालय आहे. ग्रामीण भागात गुणवत्ता टिकवितांना अनेक अडचणी येतात. प्राप्त परिस्थितीत गुणवत्ता टिकवून ठेवण्याचा प्रयत्न आम्ही करतो. भविष्यात या महाविद्यालयातील विद्यार्थी देशाचा उत्तम नागरिक बनावा हे आमचे उद्दिष्ट आहे. या कामी मला सर्वांच्या सहकार्यांची आवश्यकता आहे. मला हे सहकार्य मिळेल ही खात्रीही आहे.

२०१७-२०१८ या सत्रापासून विद्यापीठाने कला शाखेमध्ये सेमिस्टर पद्धतीचा अवलंब केला आहे. ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांसाठी ही पद्धती अत्यंत जटील असून त्याचे विपरित परिणाम दिसून येत आहेत, तसेच चांगले परिणामही दिसत आहेत. जसे की, मार्च-एप्रिल महिन्यातही विद्यार्थी खासकरुन सजग विद्यार्थीनी महाविद्यालयात तासिकांसाठी उपस्थित असतात. ही खूप मोठी जमेची बाजू आहे. संपूर्ण मे महिन्यात परीक्षा संपन्न होतील. ही सुद्धा आनंदाची बाब आहे. मी सेमिस्टर पद्धतीच्या यशस्वीतेसाठी परमेश्वराजवळ प्रार्थना करतो.

महाविद्यालयाचा हिरवागार व नयनरम्य परिसर, खेळाचे मोठे मैदान, रनिंग ट्रॅक, परिपूर्ण इमारत, सुसज्ज ग्रंथालय, व्यायामशाळा, संगणकीकृत कार्यालय, अनुभवी व ज्ञानसंपन्न शिक्षकवर्ग ज्ञानप्रकाश कौशल्य विकास केंद्राद्वारा विद्यार्थ्यांना संगणक शिकण्याची अद्ययावत सुविधा, इंग्रजी संभाषणाचे धडे देणारे वर्ग व विविध सांस्कृतिक आणि क्रिडा स्पर्धेचे आयोजन व उत्तेजन या आमच्या जमेच्या बाजू आहेत. परिसरात विशाल वृक्ष उभारण्यासाठी आम्ही सतत प्रयत्नशील असतो. त्यासाठी आम्रवृक्ष, नीमवृक्ष, पिंपळवृक्ष, गुलमोहर व अशोकांच्या झाडांची लागवड आम्ही केली आहे. झाडांना पाणी उपलब्ध व्हावे म्हणून वेस्ट वॉटर मॅनेजमेंट, रेन वॉटर हार्वेस्टींग, नवीन बोअरची उभारणी,ठिबक सिंचन पद्धती आदीचा अवलंब आम्ही करतो. या प्रयत्नातून पर्यावरणास हातभार लावण्याचे सत्कर्म आम्ही करतो याचा आनंद वाटतो. 'हिरवागार व स्वच्छ परिसर व विद्यार्थ्यांचे उत्साहाचे झरे' हे आमचे शैक्षणिक ब्रीद आहे. सोबतच महाविद्यालयास अधिक समाजाभिमुख करणे हे अंतिम ध्येय आहे. त्यासाठी मला आपल्या सर्वांचे सहकार्य हवे आहे. आपण सहकार्य कराल ही आशा आहेच.

महाविद्यालयात एखाद्या विषयात विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर शिक्षण घेण्याची सुविधा असावी असा महाविद्यालयाचा मानस आहे. उद्देश हाच की, ग्रामीण भागातील गरीब, होतकरु विद्यार्थी उच्च शिक्षण घेण्यासाठी शहरात जावू शकत नाही. त्यामुळे उच्च शिक्षणापासून वंचित राहतात. अशा गरजू विद्यार्थ्यांसाठी एम.ए.पर्यंत शिक्षण सुविधा महाविद्यालयातच देण्याचा आम्ही प्रामाणिक प्रयत्न करू. तसेच महाविद्यालयासाठी अत्यंत गौरवाची बाब म्हणजे ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना अर्थशास्त्र विषयात संशोधन करता यावे म्हणून महाविद्यालयाने 'अर्थशास्त्र विषय संशोधन केंद्र' सुद्धा मिळवले आहे.

सन २०२४-२५ पासून बी.ए.प्रथमला नविन शैक्षणिक धोरणानुसार प्रवेश करावयाचे आहेत. ही बाब कठिण असली तरी शासनाच्या धोरणाचा एक भाग म्हणून हे काम आम्ही प्रभावीपणे करु व विद्यार्थ्यांना न्याय देण्याचा प्रयत्न आम्ही करु महाविद्यालयाच्या बाबतीत अत्यंत अभिमानाची बाब म्हणजे महाविद्यालयाने सत्र २०२३-२४ मध्ये नॅकचे चौथे सायकल पूर्ण केले असून महाविद्यालयाला 'बी ग्रेड' (२.०७) मिळाला आहे. संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापिठाच्या ग्रामिण भागातील महाविद्यालयामध्ये नॅक चौथे सायकल पूर्ण करणारे हे एकमेव महाविद्यालय आहे आणि हे केवळ भाऊसाहेबांचा महाविद्यालयाला असलेला आशिर्वाद ह्यामुळेच शक्य झाले आहे.

सन २०२४-२५ मध्ये महाविद्यालयासाठी अत्यंत अभिमानाची बाब म्हणजे महाविद्यालयाचे नॅकचे चौथे सायकल एप्रिल १५ व १६, २०२४ ला पूर्ण केले. त्यामध्ये महाविद्यालयाला २.०७ गुण मिळाले असून

'बी' ग्रेड मिळाला आहे. त्याचप्रमाणे दुसरी महत्वाची बाब म्हणजे याच सत्रात महाविद्यालयाने स्व.भाऊसाहेब लहाने यांच्या स्मारकाचा ठराव पास केला असून मा.मुख्यमंत्र्यापर्यंत त्याचा पाठपुरावा झाला आहे. लवकर महाविद्यालय भाऊसाहेब लहाने यांच्या स्मारकाचा प्रस्ताव मा.मुख्यमंत्री यांना सादर करणार आहे ही अत्यंत अभिमानाची बाब महाविद्यालयासाठी आहे. त्याचप्रमाणे भाऊसाहेबांचे आशिर्वाद महाविद्यालयासोबत असल्या कारणाने महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळाद्वारे करिअर कट्टा उपक्रमाअंतर्गत महाविद्यालयाला जिल्हा स्तरावर व्दितीय क्रमांक मिळाला आहे. ही बाब सुद्धा ग्रामीण महाविद्यालयाच्या दृष्टीने अतिशय गौरवपूर्ण आहे. आमचे महाविद्यालय ग्रामीण भागातील कदाचित नॅक चे चौथे सायकल पूर्ण करणारे पहिले महाविद्यालय असू शकते.

डॉ.व्ही.सी.खारोडे
प्राचार्य
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस्
कॉलेज, पिंजर जि. अकोला (महा.)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	लेख/कविता	लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	अर्थसंकल्प २०२५-२६ विश्लेषणात्मक अध्ययन	प्राचार्य डॉ.व्ही.सी.खारोडे	१
२	पांडुरंग भास्करशास्त्री पालये यांचे आंबेडकरी चळवळीतील महत्व	डॉ. वासुदेव वा.भगत	६
३	Social Manners and Etiquettes : The Key to Graceful Living	डॉ.रामकृष्ण ना.गावंडे	११
४	ज्ञानस्त्रोत केंद्रात कृत्रिम बुद्धीमत्तेचा वापर	डॉ. रेखा सु.काळबांडे	१६
५	राष्ट्रसंताची आदर्श ग्राम संकल्पना : एक चिकित्सा	डॉ.अशोक वि.वाहुरवाघ	२०
६	यशाची मांडणी	डॉ.पंकज मा.तायडे	२७
७	समर्थ रामदास स्वामी	डॉ.एम.के. फडणीस	३१
८	शिक्षण, करिअर, मार्गदर्शन आणि यशाचा प्रवास	प्रा.रणजित अ.हिवराळे	३३
९	महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक विचार	प्रा.सुनिल म. मनवर	३५
१०	सर्वांसाठी योग	डॉ. नानासाहेब सपकाळ	३८
११	कर्मयोगी स्व.भाऊसाहेब	श्री. भाऊरावजी भ. महल्ले	४१
१२	महिला सशक्तीकरण : काळाची गरज	श्री. शाम न. खापर्डे	४२
१३	आजचा विद्यार्थी आणि सोशल मिडीया व इतर लेख	कु. आचल शर्मा	४४
१४	सुखी जीवन का रहस्य	अलबक्श शहा	४८
१५	स्त्री पुरुष समानता व इतर कविता	कु. गायत्री अढाऊ	४९
१६	वैचारिक लेखन व इतर कविता व लेख	कु. रुषिका दंदी	५१
१७	खोद आणखी थोडेसे	कु. राजश्री घनगांव	५७
१८	आई	कु. नंदिनी मुर्तळकर	५८
१९	मुलगी व इतर लेख	कु. वैष्णवी इंगोले	५९
२०	सोशल मिडीया आणि आजचा युवक	कु. पल्लवी येलकर	६३
२१	शेतकरी आत्महत्या	कु. वैष्णवी रोहणकार	६४
२२	आर्थिक कार्यशाळा	कु. स्नेहा महल्ले	६६
२३	माझ्या भारताची शान मोठी	कु. निकिता महल्ले	६७
२४	स्त्री म्हणजे काय?	कु. आचल काकड	६८
२५	मैत्री कशी असावी	कु. गायत्री अंजनकर	६९
२६	माझे शेत व इतर कविता	कु. पायल जाधव	७०
२७	जगायचं कसं व इतर कविता	कु. मुक्ता काकड	७६
२८	बाप माझा वेदनांचा धनी	कु. वैष्णवी आकोते	७८
२९	मैत्री, तु आणि मी	कु. स्नेहा भारस्कर	७९
३०	बाबा व इतर कविता	कु. प्रतिक्षा मेसरे	८०
३१	सावित्री निघाली बघा हो शाळेत शिकवायला	कु. सोनाली राऊत	८२
३२	माझी आई	कु. कोकीळा वट्टी	८४
३३	माणसाला एवढा गर्व कशाचा व इतर कविता	कु. सानिका महल्ले	८४
३४	बंजारा नृत्य एक सांस्कृतिक वारसा	कु. पायल पवार	८९
३५	माझे बाबा	कु. गायत्री अंजनकर	९०
३६	Dr. Bhimrao Ambedkar	कु. पल्लवी येलकर	९१

अर्थसंकल्प २०२५-२६ विश्लेषणात्मक अध्ययन

प्राचार्य डॉ.व्ही.सी.खारोडे
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज,
पिंजर जि. अकोला (महा.)

प्रत्येक अर्थसंकल्पामध्ये काही लाभार्थी व क्षेत्रासाठी विशेष तरतुदी केली जाते. निर्मला सितारमन यांनी दिनांक १ फेब्रुवारी २०२५ रोजी मांडलेला,या आर्थिक वर्षासाठीचा अर्थसंकल्प या नियमाला काहीसा अपवाद ठरला. मध्यमवर्गीय करदाता, लघु व मध्यम उद्योग आणि स्टार्ट अप, अणुऊर्जा, विमा क्षेत्र, पर्यटन क्षेत्र, गिग कामगार, कर्करोग ग्रस्त, मोबाईल व विद्युत बॅटरी निर्मित्री अशा व्यक्ती आणि क्षेत्रांसाठी अर्थसंकल्पात भरीव तरतुद दिसून येते.

देशाचा जीडीपी विकास दर वाढतो वा स्थिरावतो पण सर्वसामान्यांचे उत्पन्न वाढत नाही. कंपन्यांचा नफा वाढतो पण तो वेतनामध्ये प्रतिबिंबीत होत नाही. पायाभूत सुविधांमध्ये गुंतवणुकीच्या घोषणा होतात पण विकास रेंगाळलेलाच राहतो. या विरोधाभासावर काही उपाय शोधावा या उद्देशाने मध्यमवर्गीयांच्या हाती अधिक पैसा खेळता राहावा असा मार्ग पत्करलेला दिसतो आहे. त्याची सवलत पात्र उत्पन्न मर्यादा वाढवून मागणी आणि खर्चाला चालना मिळेल अशी सरकारला आशा आहे. मात्र हे करत असतांना वाढीव व्याजदर आणि चलनवाढ या दोन अडथळ्यांचे काय करायचे याचे उत्तर मात्र मिळाले नाही.

नवउद्यमी अर्थव्यवस्थेचा अविभाज्य घटक आहे. पण प्रत्यक्षात असंघटित असलेल्या गिग कामगाराला आधार देतांनाच खाजगी कंपन्यांसाठी अणुऊर्जा आणि परदेशी कंपन्यांसाठी विमा क्षेत्र पुर्ण खुले करुन त्यांना सरकारी जोखडातून मुक्त करण्याचा प्रयत्न केला जातो आहे.भविष्यात हरित ऊर्जा, स्टार्टअप, लघु आणि मध्यम उद्योग या क्षेत्रांना चालना देताना त्यांच्यासाठी पतपुरवठा उपलब्ध करतांना अडचणी येणार नाहीत याची खबरदारी सरकार घेते. त्याचवेळी भांडवली खर्चात कपात करताना पायाभूत सुविधा निर्मितीवर वारेमाप भर देऊनही अपेक्षित परिणाम झाला नाही याची कबुली देते. गरीब शेतकरी, युवा आणि महिलांना खरे लाभार्थी मानणाऱ्या या सरकारने प्रत्यक्षात मात्र गेल्या दोन वर्षातल्या आणि तिसऱ्या मार्चला पहिला पूर्ण लांबीचा अर्थसंकल्प सादर करताना दिशा आणि प्राधान्य बदललेले दिसते.

पगार दात्यांना कर सवलत :-

कलम ८७-अ नुसार मिळणारी कर सवलत अर्थमंत्र्यांनी ७ लाखांवरुन १२ लाखांपर्यंत केली आहे. करमुक्त उत्पन्न मर्यादेत वाढ ही केवळ ३ लाखांवरुन ४ लाख रुपये झाली आहे त्यामुळे ४ लाखांपर्यंत उत्पन्नावर ० कराचा सुधारित कर टप्पा नविन कर प्रणालीत झाला आहे. १२ लाख ७५ हजार पेक्षा १ रुपयाने जरी पगारदाराचे उत्पन्न वाढले तर कराचा भार लक्षणीय ठरेल.

गुंतवणुक अनुकूलता निर्देशांक :-

अर्थसंकल्पात सरकारने राज्यासाठी गुंवतणूक अनुकूलता निर्देशांक सुरु करण्याचा प्रस्ताव ठेवला आहे. स्पर्धात्मक सहकारी संघराज्यवादाची भावना वाढवण्यासाठी २०२५ मध्ये राज्यांचा गुंतवणुक अनुकुलता निर्देशांक सुरु केला जाईल असे अर्थमंत्र्यांनी घोषित केले. राज्यांमध्ये स्पर्धात्मक आणि सहकारी संघराज्यवादाला चालना देण्याबरोबरच देशातील राज्यांचे गुंतवणुक क्षमतेच्या आधारे मूल्यांकन करणे आणि त्यांना मानांकन प्रदान करणे हा या उपक्रमांचा उद्देश असेल. निती आयोग संधी आणि संबंधित जोखमीवर आधारित राज्यांना त्यांच्या गुंतवणुक क्षमतेनुसार मानांकन देण्यासाठी एक निर्देशांक सुरु करणार आहे.

नवीन प्राप्तिकर कायदा :-

परिवर्तनकारी कर सुधारणेच्या दिशेने पाऊल टाकताना ६ दशक जुन्या प्राप्तीकर कायद्याऐवजी नविन सुलभ कायदा आणण्याचे आश्वासन अर्थमंत्री देतात. नविन कायद्याचा आत्मा हा न्याय आणि विश्वास देण्याचा असेल, नंतर तपासणी हे त्याचे तत्व असेल. व्यक्तीगत कर दात्यांना आता ४ वर्षापर्यंत सुधारीत प्राप्ती कर विवरण पत्रे भरता येतील. नवीन कर प्रणालीतील सुधारीत कर टप्प्यानुसार १२ लाखार्यंत उत्पन्न असणाऱ्या करदात्यांना शून्य कर भरावा लागेल. म्हणजेच सध्याच्या पद्धतीनुसार त्यांना भरावा लागणारा ऐंशी हजार कर ते वाचवू शकतील. सध्याच्या प्राप्तीकर कायद्यापेक्षा नवीन कायदा अधिक सोपा सुटसुटीत आणि जन सामान्यांसाठीच सुबोध करण्याचा प्रयत्न आहे.

गुंतवणुक सामंजस्य कराराची पुनर्रचना :-

परदेशी गुंतवणूकदारांना आकर्षित करण्यासाठी केंद्र सरकारने द्विपक्षीय सामंजस्य कराराच्या सध्याच्या रचनेत अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ मध्ये प्रस्तावित सुधारणा केल्या आहेत. परदेशी गुंतवणुकीला प्रोत्साहन आणि डेव्हलपमेंट फर्स्ट च्या भावनेनुसार सध्याच्या बी.आय.टी.रचनेत सुधारणा केली जाईल

आणि हे करार गुंतवणुकदारांना अनुकुल केले जातील.

टी.सी.एस.मर्यादेत वाढ :-

लिबराट्स रीमिटन्स स्कीम (L.R.S.) अंतर्गत भारताबाहेर पैसे पाठविल्यास त्यावर ५-२०% कर गोळा केल्या जातो. यासाठी ७ लाख रुपयांची मर्यादा आहे. यामुळे करदात्याची रोकड सुलभता कमी होते. हा त्रास कमी करण्यासाठी ही ७ लाख रुपयाची मर्यादा १० लाख पर्यंत वाढवण्याचे सुचविण्यात आले आहे. जे करदाते शैक्षणिक कर्ज घेवून पैसे भारताबाहेर पाठवतात त्यांच्याकडून कर गोळा न करण्याचे सुचविले आहे. याचा फायदा करदात्यांना नक्कीच होईल.

एन.एस.एस्सी, वात्सल्य एन.पी.एस. करमुक्त :-

राष्ट्रीय बचत योजनेतून २९ ऑगस्ट २०२४ नंतर काढलेले पैसे पूर्णपणे करमुक्त असतील. वात्सल्य राष्ट्रीय योजनेतून काढलेली २५% पर्यंतची रक्कम ही करमुक्त असेल.

भांडवली खर्चात वाढ :-

विद्यमान आर्थिक वर्षासाठी उद्दिष्ट हुकलेला सरकारचा भांडवली खर्च आगामी आर्थिक वर्षात ११.२१ लाख कोटी रुपयांपर्यंत वाढेल. सुमारे ११.२१ लाख रुपयाच्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत सरकारचे २०२४-२५ या आर्थिक वर्षात १०.१८ लाख कोटी रुपये भांडवली खर्चाचे उद्दिष्ट होते. भांडवली खर्चात वाढ झाल्यामुळे देशाला ७% विकास दर गाठता येईल असे अर्थमंत्र्यांना वाटते.

वित्तीय तुट कमी करण्याचे लक्ष :-

आगामि आर्थिक वर्ष २०२५-२६ मध्ये वित्तीय तुट सकल देशांतर्गत उत्पादनाच्या तुलनेत ४.४% पर्यंत खाली आणण्याचा निश्चय अर्थमंत्रालयाने केला आहे. महसूल संकलनातील वाढीमुळे सरकारने चालू आर्थिक वर्षासाठी वित्तीय सुट जीडीपी च्या ४.८% पर्यंत कमी केली आहे. जी पूर्वी ४.९% राहण्याचा अंदाज होता. सरकारचे कर्ज जीडीपी च्या टक्केवारीच्या तुलनेत कमी होत आहे. सरकारचा खर्च आणि उत्पन्नातील तफावत म्हणजे वित्तीय सुट ही पुढील आर्थिक वर्षात ४.४% कमी केली जाईल. चालू वर्षात कर्ज वगळता एकूण महसूल प्राप्तीचा सुधारित अंदाज ३१.४७ लाख रुपये आहे त्यापैकी निव्वळ कर उत्पन्न २५.५७ लाख कोटी आहे. एकूण खर्चाचा सुधारित अंदाज ४७.१६ लाख कोटी रुपये आहे. ज्यापैकी भांडवली खर्च सुमारे१०.१८ लाख कोटी रुपये आहे. जो ११.२१ लाख कोटीच्या उदिष्टापैकी

घटला आहे. आगामी वर्षात सरकारचे निव्वळ कर उत्पन्न २५.८३ लाख रुपये आणि एकूण महसूल प्राप्ती ३२.०७ लाख कोटी रुपये राहण्याचा अंदाज आहे.

सरकारचे कर्जाचे उद्दिष्ट ११.५४ लाख कोटी :-

केंद्र सरकारने पुढील आर्थिक वर्षासाठी कर्जाचे उद्दीष्ट ११.५४ लाख कोटी रुपये ठेवले आहे. कर संकलनातील वाढ गृहीत धरुन सरकारने हे उद्दिष्ट कमी केले आहे. सरकारकडून वित्तीय तुटीचे उद्दिष्ट गाठण्यासाठी रोख्यांच्या माध्यमातून कर्ज उभारणी केली जाते. सरकारने बाजारातून एकूण कर्ज उभारणीचे सुधारित उद्दिष्ट चालू आर्थिक वर्षात १४.८४ लाख कोटी रुपये केले आहे. या आधी हे उद्दिष्ट १४.०१ लाख कोटी रुपये इतके होते.

रुपया कसा येणार :-

साधारणत: आर्थिक वर्ष २०२५-२०२६ मध्ये रुपयाची जुळवणी पुढील प्रमाणे होणार आहे. प्राप्ती कर २२.00% टक्के कर्ज व इतर दायित्व २४.00%, करावरील महसूल ९.00%, कर्जावरील भांडवली लाभ १%, सीमा शुल्क ४%, कंपनी कर १७% वस्तू व सेवा कर १८.00%, केंद्रीय आबकरी कर ५% अशाप्रकारे रुपयाची जुळवाजुळव होणार.

रुपया असा खर्च होणार :-

अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ प्रमाणे रुपयाच्या खर्चाची तरतूद पुढील प्रमाणे असणार आहे. व्याजावरील खर्च २0.00%, केंद्रीय योजनावरील खर्च रु.१६.00%, अनुदान ६.00%, संरक्षण ८.00%, राज्याचा महसुल वाटा २२.00%, वित्त आयोग ८.00%, केंद्र पुरस्कृत योजना ८.00%, अन्य खर्च ८.00% याप्रमाणे रुपयाच्या खर्चाचा अंदाज आहे.

अर्थसंकल्पातील इतर महत्वाच्या तरतुदी पुढील प्रमाणे सांगता येतील. अर्थसंकल्पात कृषी क्षेत्रात गुंतवणुकीला प्राधान्य दिले आहे. स्टार्टअप साठी पतपुरवठ्याची मर्यादा २0 कोटी पर्यंत असेल. चामडयाची पादत्राणे बनविण्यासाठी विशेष योजना आखणे. भारताला खेळणी उत्पादनाचे केंद्र बनविण्याचे विशेष लक्ष्य निश्चित करणे. पुर्वोत्तर राज्यात अन्न प्रक्रिया उद्योगांना चालना देणे. वैज्ञानिक संशोधनाला चालना देण्यासाठी कार्यक्रम ठरवणे. शहरी कामगारांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी विशेष योजना आखणे. पुढील ३ वर्षात कॅन्सर निगा केंद्राची स्थापना करणे. ४0 हजार नागरिकांचे घरांचे स्वप्न पुर्ण करणार, ५0 नवी पर्यटन स्थळ विकसित करणार, कॅन्सर रोगावर ३६ औषधे करमुक्त होणार, इंडिया पोस्टचे एक

मोठ्या सार्वजनिक लॉजेस्टीक संस्थेत रुपांतर, किसान कार्ड अंतर्गत कर्ज मर्यादा ३ लाख वरुन ५ लाख, विमाक्षेत्रात १००% परकीय गुंतवणुकीला मान्यता देणे इत्यादी महत्वाच्या बाबी सदर अर्थसंकल्पाचे वैशिष्टेय आहेत.

<u>संदर्भसूची</u> :-

१. दैनिक लोकसत्ता दिनांक ०२/०२/२०२५
२. दैनिक लोकमत दिनांक ०२/०२/२०२५
३. दैनिक देशोन्नती दिनांक ०२/०२/२०२५
४. दैनिक दिव्य मराठी दिनांक ०२/०२/२०२५
५. दैनिक तरुण भारत दिनांक ०२/०२/२०२५
६. चर्चा अंदाजपत्रकाची
    १. डॉ.विनायक देशपांडे दिनांक ०५/०२/२०२५
    २. डॉ.राजेंद्र भांडवलकर दिनांक ०५/०२/२०२५
    ३. डॉ.जयराम गायकवाड दिनांक ०५/०२/२०२५

***

पांडुरंग भास्करशास्त्री पालये यांचे आंबेडकरी चळवळीतील महत्व

डॉ.वासुदेव वा भगत
(सहाय्यक प्राध्यापक, राज्यशास्त्र विभाग)
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज,
पिंजर जि. अकोला (महा.)
९४०३४७४३२४

प्रास्ताविक :- पांडुरंग भास्करशास्त्री पालये हे ब्राम्हण जातीतील बेचाळीस वर्षीय तरुण भिक्षुक होते. ठाणे जिल्हयातील बदलापूर येथील निवासी असून त्यांचे जोशी उपाध्यायपणाचे १०-१२ गावे त्यांच्याकडे असल्याचेही त्यांनी नमूद केले. ही माहिती स्वत: पालये यांनी महाड कोर्टात दिलेल्या शपथपत्रात १२ जानेवारी १९२८ ला दर्शविली आहे. त्यांनी हिंदुधर्मशास्त्राचा बारा वर्षे सखोल चिकित्सक अभ्यास केला असल्यामुळे महाराष्ट्र हिंदुधर्म परिषदेत महत्वाच्या धार्मिक प्रश्नांवरील वादविवादात त्यांनी भाग घेतला. शिवाय ९ ते ११ डिसेंबर १९२७ ला अकोला (वऱ्हाड) येथे बृहन्महाराष्ट्र ब्राम्हण परिषद भरली होती. या परिषदेत एकूण ५० सहभागी हिंदु धर्माच्या अभ्यासात पारंगत असलेल्या ब्राम्हण शास्त्रीमध्ये त्यांनी सहभाग दर्शविला. सर्व महाराष्ट्रातील ब्राम्हण समाजाने निवडून दिलेले ब्राम्हण सद्गृहस्थ सभासद, प्रतिनिधी व प्रेक्षक मिळून दोन हजारावर ब्राम्हण हजर होते. यावरुन पालयेशास्त्री हे हिंदुधर्मशास्त्रांचे सुपरिचित समाजमान्य अभ्यासक आणि जोशी उपाध्यायक होते असे निदर्शनास येते. तद्वतच पालयेशास्त्री हे छत्रपती शिवाजी महाराजांचे विचार तथा महान कार्य समाजात रुजविण्यासाठी प्रयत्नशील असल्याचे त्यांनी आपल्या कार्यातून दाखविले. शिवाय ते मानवतावादी आणि अस्पृश्यता निवारणासाठी प्रयत्नशील होते. या संबंधीच डॉ. आंबेडकरांच्या माध्यमातून त्यांनी केलेल्या प्रयत्नांबाबत महत्वाचे अध्ययन उपरोक्त लेखात तथ्यांच्या आधारे मांडण्यात आले आहे.

डॉ. आंबेडकरांच्या अध्यक्षतेत शिवजयंतीचे आयोजन :-

पांडुरंग भास्करशास्त्री पालये यांच्या बदलापूर येथे हिंदू आणि मुस्लिमात असलेला तणाव १९२७ ला अधिक तिव्र झाला. यावर उपाय म्हणून पालये यांनी शिवजयंती उत्सव सर्वच हिंदुंनी एकत्रितपणे कोणताही जातीभेद न पाळता साजरा करण्याचा मनोदय समस्त गावकऱ्यापुढे व्यक्त केला. पालयेच्या योजनेस सर्वसंमतीने मान्यता देऊन आयोजनाची मुख्य जबाबदारी त्यांच्यावरच सोपविली. शिवजयंती उत्सवाचे अध्यक्ष म्हणून बहिष्कृत समाजाचे नेते डॉ.आंबेडकर यांनाच बोलविण्यात यावे हे सुद्धा पालये यांनीच सुचित केले. शिवजयंती उत्सवातील अध्यक्ष दीर्घ चर्चा आणि वाद प्रतिवादानंतर पालये यांनी

डॉ.आंबेडकरांच्या नावालाच संमती मिळविली होती. डॉ. आंबेडकरांनाच बोलविण्याच्या पालये यांनी साधलेल्या समन्वयाबाबत धनंजय कीर लिहितात,''हा योगायोग, थोर मनाचे आणि हिंदुधर्मशास्त्रावरील एक मोठी अधिकारी व्यक्ति असलेले पांडुरंग भास्करशास्त्री पालये यांनी मोठ्या कुशलतेने तसेच धैर्याने घडवून आणला.''[१] कारण डॉ.आंबेडकरांना शिवजयंतीच्या उत्सवाचे अध्यक्ष म्हणून स्वीकारण्यास सवर्ण बदलापूरवाशी सहजासहजी तयार नव्हते. डॉ. आंबेडकरांच्या मुक्काम आणि जेवण व्यवस्थेची जबाबदारी आयोजित समितीतील एका प्रमुख व्यक्तिने घेतली. परंतु ऐनवेळी त्यांना नकार दिला.''तेव्हा ब्राम्हण भिक्षुक असलेले पालयेशास्त्री यांनी अस्पृश्य डॉ.आंबेडकर आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांची राहण्याची व जेवणाची व्यवस्था स्वत:च्या घरी अतिशय आदराने केली. या कृतीमुळे त्यांच्या भिक्षुकी व्यवसायावर समाजाद्वारे बहिष्कार टाकला जावू शकतो, याची पर्वा सुद्धा त्यांनी केली नव्हती.''[२] असे डॉ.आंबेडकरांनी त्यांच्या बहिष्कृत भारत या पाक्षिकात स्वत: लिहले होते. तसेच पालये यांनी अस्पृश्यता ही अमानवी आहे आणि त्याच्या निर्मूलनाचे महान कार्य डॉ. आंबेडकर करित आहेत. त्यांनी आपल्या विनंतीस मान देवून शिवजयंती उत्सवाचे अध्यक्ष म्हणून आलेत त्याबाबत त्यांचे आपण सर्वांनी आभारच मानले पाहीजे. शिवाय त्यांच्या कार्यात आपण सहकार्य केले पाहीजे असे पालये यांनी ब्राम्हण आणि ब्राम्हणेत्तरांना पटवून देण्याचे कसब साधले होते. त्यामुळे पालये यांचे हे योगदान धैर्याचे आणि योग्य समन्वय साधणारे असल्याचेही डॉ.आंबेडकरांनी म्हटले होते.

पूर्व नियोजनाप्रमाणे ३ मे १९२७ ला सायंकाळी ६ वाजता डॉ.आंबेडकर, सिताराम शिवतरकर, देवराव नाईक, गणपत जाधव यांच्यासह बदलापूरच्या कार्यक्रम स्थळी दाखल झाले. उत्सव समितीच्यावतीने पालये यांच्या प्रास्ताविक भाषणानंतर डॉ. आंबेडकरांनी शिवजयंती उत्सव सोहळ्यास संबोधित केले. ''छत्रपती शिवाजी महाराजांनी आपल्या लोकोत्तर गुणांनी राज्य मिळविले ते त्यांचे राज्य चिरकाल का टिकले नाही? याचे कारण हेच की,त्या राजाचा अभिमान सर्वांना सारखा नव्हता. थोडक्यात महाराजांना आपल्याच प्रजेतून काहींनी धोका दिला. त्यामुळे अंतर्गत कलह निर्माण होवून महाराजानंतर स्वराज्य धोक्यात आले,''[३] अशा आशयावर आधारित सुमारे एक तास त्यांनी भाषण केले. त्यामधून शिवाजी महाराजांच्या कार्याची महती आणि वर्तमानातील जनतेचे कर्तव्य यावर त्यांनी प्रकाश टाकला. त्यानंतर किर्तनाचे आयोजन करण्यात आले होते. रात्री ११ वा. डॉ. आंबेडकरांच्या प्रमुख हस्ते शिवाजी महाराजांच्या पालखीची नगर प्रदक्षिणा करुन उत्सव समाप्ती झाली. जयंती उत्सवाच्या संपूर्ण कार्यक्रमात कोणताही जातीभेद न पाळता सर्वच जातीच्या लोकांना सहभागी करुन घेण्यात आले होते. ह्या आयोजनात पालयेशास्त्री यांची भूमिका महत्वपूर्ण असल्याचे डॉ.आंबेडकरांना जाणवले तेव्हापासून पालयेशास्त्री आणि

डॉ.आंबेडकर यांच्यातील स्नेहभाव अधिक वाढीस लागला.

पालयेशास्त्रींची आंबेडकरांच्या बाजूने साक्ष :-

महाड चवदार तळे सत्याग्रहातील दुसऱ्या परिषदेनंतर तळ्याची मालकी आणि पाणी बाटले (धार्मिक अशुद्धता) यावरुन महाडच्या दिवाणी न्यायालयात सवर्णांनी डॉ.आंबेडकरासह सत्याग्रही अस्पृश्याविरुद्ध दावा दाखल केला. ह्या दाव्याच्या निर्णय अस्पृश्यांच्या बाजूने येण्यासाठी हिंदु धर्मातील उच्चवर्णीयांची साक्षी महत्त्वाची ठरणार होती. डॉ.आंबेडकरांनी पालयेशास्त्री यांना अस्पृशांच्या बाजूने साक्षी देण्याची विनंती केली. त्यांनी साक्षी देणार आणि खटल्यासाठी आवश्यक ते सहकार्य करणार असे आश्वासन डॉ. आंबेडकरांना दिले. अस्पृश्यांच्या वतीने खटल्याची बाजू अधिक सक्षम करण्यासाठी अन्य उच्चवर्णीय बांधवांची साक्ष मिळविण्यासाठी डॉ.आंबेडकरांना प्रयत्न करण्याचेही सूचीत केले. शिवाय त्यांनी स्वत: त्या दृष्टीने उपाय योजले. डॉ.आंबेडकरांना अस्पृश्यांच्या मानवीय अधिकाराचे रक्षण आणि पुढील चळवळीस दिशादर्शक ठरण्यासाठी हा खटला जिंकणे महत्वाचे वाटत होते. म्हणूनच त्यांनी प्रयत्नांची पराकाष्ठा केली. तथापी त्यांचे हे कार्य काटेरी वाटेचे होते. अशा प्रसंगी ज्या सवर्णांच्या विरुद्ध पाण्यासाठी सत्याग्रह केल्यामुळे त्यांनी कोर्टात खटला दाखल केला. त्यांच्यातीलच लोकांनी आपणास सहकार्य किंवा अश्पृश्यांच्या बाजूने साक्ष देणारे तयार होणे हा रुढीनुसार विरोधाभास होता. तथापि ज्यांच्या अंतर्मनात अस्पृश्यतेचा लवलेशही नाही. तसेच ज्यांचा कायद्यावर, मानवतेवर आणि डॉ. आंबेडकरांच्या चळवळीवर विश्वास आहे तसेच धैर्यशिल सवर्ण अस्पृश्यांच्या बाजूने न्यायालयात साक्षी देण्यास कटिबद्ध झाले होते. त्यापैकी पांडुरंग भास्करशास्त्री पालये यांचा समावेश आहे.

पालयेशास्त्री यांची साक्ष ३० जानेवारी १९२७ ला अस्पृश्यांचे वकील मार्तंड दत्तात्रय वैद्य यांच्यामार्फत महाड कोर्टात सादर करण्यात आली. त्यामध्ये पालयेशास्त्री म्हणतात,''वादींनी आपल्या अर्जात, अस्पृश्य लोकांनी महाडच्या चवदार तळ्यावर जाऊन पाणी भरल्यामुळे हिंदु धर्मशास्त्राप्रमाणे पाणी बाटते असे विधान केले आहे, ते खरे नाही. हे पुढील प्रमाण शास्त्राधार वाचनातून सिद्ध होते.''

१८ सड्ग्रामे ह्रुदमार्गेचि यात्रादेव गृहेषुच । उत्सव ऋतु तीर्थेशु विब्रुये ग्रामदेशयो: ।।

१९ महाजलसमीपेषु महाहनवरेषुच । अग्न्युत्पाने महापत्सू स्पूषास्पूषिर्ण दुष्यनी ।।

स्मृत्थर्थ सार पृ.७९

अर्थ :- नदी, झरा, तळे यांना अस्पृश्यांनी स्पर्श केला तरी ते पाणी शुद्ध असते. कोणत्याही जलाशयाला हाच नियम लागू आहे. गुडघाभर अगर त्यापेक्षा जास्त पाणी नेहमी शुद्ध असते. मोठ्या जलाशयाजवळ

स्पर्शास्पर्श दोष नाही.''[४] पालयेशास्त्री यांनी आपल्या लिखित साक्षीत बहुसंख्य वचनांचा समावेश केलेला होता. त्यांच्या या साक्षीमुळे अस्पृश्यांनी स्पृश्यांच्या धार्मिक अधिकारावर अतिक्रमण करुन कोणताही अत्याचार किंवा अन्याय केला नसल्याचे सिद्ध करुन दाखविले. त्यांच्या या साक्षीमुळे कोर्टातील अस्पृश्यांची एक बाजू मजबूत झाली होती.

पालयेशास्त्रींचे आंबेडकरी चळवळीतील महत्व :-

वरील दोन्ही घटनातील पालयेशास्त्रीच्या भूमिकेतून त्यांचे आंबेडकरी चळवळीतील महत्व स्पष्टपणे निदर्शनास येते. तथापि ते घडवून आणण्यासाठी त्यांनी स्वत:चे पद, प्रतिष्ठा पणास लावून कसे साध्य केले त्याच्या मूल्यमापनातून त्यांचे आंबेडकरी चळवळीतील महत्वाचे मूल्य लक्षात येवू शकते. पालयेशास्त्री हे तत्कालीन नेते, समाजसेवक किंवा समाजसुधारक नव्हते, तसेच ते धनसंपन्नही नव्हते. त्यामुळे डॉ.आंबेडकरांना त्यांच्याकडून कोणत्याही सहकार्याची अपेक्षा असण्याचे कारणच नाही. पालयेशास्त्री हे ब्राम्हण भिक्षुक त्यांनी शिवजयंती उत्सवासाठी डॉ.आंबेडकरांना बोलविण्यासाठी बदलापूरातील जनतेत समेट घडवून आणला. त्यांचे आदरतिथ्य स्वत:च्या घरी करुन स्वत:चे पुरोगामित्व दाखवून दिले. शिवाय चवदार तळ्याच्या खटल्यात आपल्या सवर्ण बांधवांचा रोष पत्करुन आपल्या साक्षीने डॉ.आंबेडकरांची बाजू मजबूत केली याची जाणीव डॉ.आंबेडकरांना होती. म्हणूनच अनेक प्रसंगी पालयेशास्त्री यांच्या योगदानाचा उल्लेख त्यंनी केला होता. महत्वाचे म्हणजे जातीयता शिखरावर असतांना त्यांनी जाहीरपणे आपल्या अनेक कृतीतून त्याचा विरोध केल्याचे प्रत्ययास येते. यामधूनच त्यांचे आंबेडकरी चळवळीतील योगदान स्पष्ट होते.

संदर्भ ग्रंथसूची

१) कीर धनंजय, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई पाचवे पुनर्मुद्रण २००५ पृ.८७
२) संपादक, प्रा.नरके हरी, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे बहिष्कृत भारत आणि मूकनायक, महाराष्ट्र शासन मुंबई, व्दितीय आवृत्ती २००८ पृ.३२
३) खैरेमोडे चांगदेव भवानराव, डॉ.भीमराव रामजी आंबेडकर खंड ३ सुगावा प्रकाशन, पुणे तृतीय आवृत्ती ऑगस्ट २००३ पृ.७२
४) डॉ.चावरे यशवंत, महाड मुक्ती संग्राम, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन आणि प्रकाशन संस्था, नवी मुंबई,२०२२ पृ.१९३

भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज, पिंजर जि.अकोला

सत्र २०२४-२५

१) राज्यशास्त्र विभागाद्वारे राबवलेले उपक्रम

अ.क्र.	कार्यक्रमाचे नाव	दिनांक
१	अभिप्रेरन कार्यक्रम	२२ ते २७ जुलै २०२४
२	संविधान दिन	२६ नोव्हेंबर २०२४
३	राष्ट्रीय मतदार दिवस	२५ जानेवारी २०२५
४	माजी विद्यार्थ्यांचा मेळावा	८ मार्च २०२५

२) संशोधन लेख

1) Peer Reviewed International Refereed Research Journal MHA/MU1/03051/2012 ISSN 23199318 August 2024.
2) Research Nebula, ISSN 2277-8071 DOI PREFIX10.22183 27 February 2025.
3) Mulitidisciplinary International Research Journal ISSN-2278-9308 March 2025.
4) An International Multidisciplinary Half-Year Research Journal Volume-XIII Issue II, March-August 2025.

३) सत्र २०२४-२५ राज्यशास्त्र विषयाचे प्रवेशित विद्यार्थी आणि परिक्षेला बसलेले

अ.क्र.	वर्ग	प्रवेशित	परीक्षेला बसलेले	विद्यार्थी उत्तीर्ण
1	B.A.I (Sem-I)	80	69	
2	B.A.II (Sem-III)	72	72	67(93.06)
3	B.A.III (Sem-V)	58	57	54(94.74)

Social Manners and Etiquettes : The Key to Graceful Living

Dr. Ramkrushna N.Gawande
Assistant Professor in English

Introduction :- Social manners and etiquettes are fundamental aspects of human interaction that define how individuals present themselves and behave in different social settings. They form the foundation of respectful communication and harmonious relationships, ensuring that individuals coexist peacefully. Good manners reflect a person's upbringing, values, and respect for others, making them an essential part of personal and professional success.

In today's fast-paced world, where communication occurs both in person and online, practicing good etiquette helps build strong connections and leaves a positive impression. This article explores the significance of social manners and etiquettes, their impact on society, and practical guidelines to follow in various social situations.

The Importance of Social Manners and Etiquettes

1. Enhancing Personal and Professional Relationships

Good manners make interactions pleasant and meaningful. Whether in a family gathering, workplace, or social event, practicing etiquette fosters mutual respect and strengthens relationships. Simple gestures like greeting others politely, showing appreciation, and listening attentively contribute to healthy communication.““In professional settings, etiquette plays a crucial role in career growth. A well-mannered person earns respect from colleagues, superiors, and clients, enhancing teamwork and collaboration. Demonstrating courtesy, such as holding the door open for someone or acknowledging others' contributions, creates a positive work environment.

2. Promoting a Respectful Society

A society that values manners and etiquette functions smoothly and peacefully. When individuals practice good behavior, conflicts are minimized,

and understanding is promoted. Treating people with kindness, regardless of their background, helps bridge cultural differences and fosters inclusivity.

Additionally, proper etiquette in public spaces, such as queuing patiently, keeping noise levels low, and respecting others' personal space, contributes to an orderly and considerate community.

3. Boosting Self-Confidence and Personal Growth

Polished social skills enhance self-confidence. When individuals know how to conduct themselves appropriately, they feel more comfortable in social settings. Good etiquette also cultivates discipline, empathy, and emotional intelligence, all of which are essential for personal development.

For instance, practicing proper table manners, dressing appropriately for occasions, and engaging in polite conversations help individuals feel more at ease in formal gatherings. As a result, they can navigate social interactions with grace and poise.

Essential Social Manners and Etiquettes

1. Basic Courtesy and Politeness

* **Greeting Others :** Saying "hello," "good morning," and "thank you" reflects politeness and warmth. A simple smile can make a big difference in interactions.

* **Active Listening :** Paying attention when someone is speaking, maintaining eye contact, and responding appropriately shows respect and genuine interest.

* **Using "Please" and "Thank You":** Expressing gratitude and making polite requests strengthen relationships and create a positive atmosphere.

* **Apologizing When Necessary :** Admitting mistakes and saying "sorry" sincerely fosters good relationships and prevents conflicts.

2. Table Manners and Dining Etiquette

* **Using Utensils Correctly :** Knowing how to handle cutlery, napkins, and

glasses appropriately enhances dining experiences.

Chewing with Mouth Closed: It is important to eat quietly and avoid speaking with food in the mouth.

Waiting for Everyone to Be Served: It is polite to wait until all guests have their food before starting a meal.

Expressing Gratitude: Thanking the host or restaurant staff for their service demonstrates appreciation.

3. Communication Etiquette Speaking Respectfully : Using a polite tone, avoiding offensive language, and being mindful of others' feelings make conversations pleasant.

Avoiding Interruptions: Letting others speak without cutting them off shows patience and respect.

Being Mindful of Body Language: Non-verbal cues, such as maintaining eye contact and having an open posture, contribute to effective communication.

Keeping Phone Use in Check: During conversations or meetings, avoiding excessive phone use or loud ringtones is essential for respectful communication.

4. Workplace Etiquette Punctuality : Arriving on time for work, meetings, and appointments demonstrates professionalism and reliability.

Respecting Colleagues' Space: Avoiding unnecessary interruptions and maintaining a tidy workspace contribute to a harmonious office environment.""Dressing Appropriately: Wearing suitable attire according to the workplace culture reflects professionalism.

Giving Constructive Feedback: Providing feedback in a respectful and constructive manner helps foster positive work relationships.

5. Online and Social Media Etiquette Being Respectful in Online Interactions : Avoiding offensive comments, cyberbullying, and spreading false information promotes a healthy digital environment.

Using Proper Language: Writing messages with correct grammar, punctuation, and politeness ensures clear and professional communication.

Respecting Privacy: Not sharing personal information or photos of others without permission maintains online ethics.

Responding Courteously : Engaging in respectful discussions and avoiding unnecessary arguments help maintain a positive social media presence.

Challenges in Practicing Social Etiquette“Despite the importance of etiquette, several challenges exist in maintaining proper social manners. These include:Cultural Differences: Different cultures have varied etiquette norms, which may lead to misunderstandings. Learning and respecting cultural etiquette is essential for global interactions.

Digital Disruptions : The rise of social media has changed the way people communicate, sometimes leading to a decline in face-to-face manners. Striking a balance between online and in-person etiquette is necessary.

Lack of Awareness : Some individuals may not be aware of proper etiquette due to differences in upbringing or education. Spreading awareness through schools and workplaces can help.

Conclusion :- Social manners and etiquettes are the pillars of a respectful and harmonious society. Whether in personal relationships, professional environments, or public spaces, good behavior enhances interactions and leaves a lasting positive impression. By practicing basic courtesy, communication skills, and cultural awareness, individuals contribute to a more considerate and inclusive world.

Embracing etiquette is not about rigid rules but about fostering kindness, respect, and understanding in daily interactions. As society continues to evolve, maintaining good manners remains a timeless virtue that enhances both individual and collective well-being.

Department of English Students passing Percentage

Session 2024 Winter

Class	Examinee	Pass Students	Passing Percentage
B.A.I			
B.A.II	79	65	82.27%
B.A.III	72	48	66.67%

ज्ञानस्त्रोत केंद्रात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर

डॉ. रेखा सु.काळबांडे
ग्रंथपाल
बी.एल.डी.कॉलेज,पिंजर

प्रस्तावना :-

सध्याच्या शैक्षणिक आणि संशोधन क्षेत्रात वेगाने बदल होत आहेत. यामध्ये नवीन तंत्रज्ञानाची भूमिका महत्वाची आहे. त्यापैकी एक महत्वाचे तंत्रज्ञान म्हणजे ''कृत्रिम बुद्धीमत्ता''(**Artificial Intelligence- AI**) कृत्रिम बुद्धिमत्ता वापरुन ज्ञानस्त्रोत केंद्रे (लायब्ररीज) त्यांची सेवा आणि कार्यक्षमता सुधारत आहेत. या लेखात, ज्ञानस्त्रोत केंद्रात कृत्रिम बुद्धीमत्तेचा वापर कसा होतो आणि त्याचे फायदे काय आहेत याबद्दल चर्चा केली जाईल.

१. कृत्रिम बुद्धिमत्तेची भूमिका ज्ञानस्त्रोत केंद्रात :-

कृत्रिम बुद्धिमत्ता म्हणजे संगणक प्रणाली किंवा किंवा मशीनला मानवी बुद्धिमत्तेच्या तत्वांवर आधारित कार्य करण्याची क्षमता मिळवून देणे. ज्ञानस्त्रोत केंद्रात हे तंत्रज्ञान विविध कार्ये सुधारण्यासाठी वापरले जात आहे, जसे की :

* **स्वयंचलित पुस्तक वर्गीकरण** :- **AI** चा उपयोग पुस्तकांच्या वर्गीकरणासाठी केला जातो. त्यामुळे ग्रंथालयातील पुस्तकांचे व्यवस्थापन अधिक सोपे आणि वेळ वाचविणारे होईल. मशीन लर्निंग च्या सहाय्याने पुस्तकांचे शुद्ध वर्गीकरण आणि सर्च प्रणाली सक्षम केली जाते.

* **पुस्तक शिफारस प्रणाली** :- **AI** आधारित शिफारस प्रणाली, विद्यार्थ्यांना त्यांच्या वाचनाची आवड आणि अभ्यासाच्या विषयावर आधारित पुस्तकांची शिफारस करु शकते. यामुळे विद्यार्थ्यांचा वाचन अनुभव सुलभ होतो.

* **आवाजावर आधारित शोध** :- विद्यार्थ्यांना आवाजाद्वारे किंवा व्हॉईस कमांडद्वारे माहिती शोधता येते. ''व्हॉईस असिस्टंट्स'' (जसे की **Google Assistant** किंवा **Siri**) च्या मदतीने विद्यार्थी शोध प्रक्रिया अधिक सहजतेने करु शकतात.

२. ग्रंथालयातील कृत्रिम बुद्धिमत्तेचे फायदे :-

कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा ज्ञानस्त्रोत केंद्रात वापर केल्याने अनेक फायदे होत आहेत.

- **वेगवान आणि अचूक माहिती मिळवणे** :- AI तंत्रज्ञानामुळे, विद्यार्थ्यांना माहिती शोधणे खूप जलद आणि अचूक होते. सर्च अल्गोरिदम आणि स्मार्ट सर्च प्रणालीसह, एका क्लिकमध्ये किंवा आवाजाच्या मदतीने त्यांच्या आवश्यक माहितीपर स्त्रोत प्राप्त करु शकतात.

- **स्मार्ट ऑपरेशन आणि कार्यक्षमता वाढवणे** :- पुस्तके, ई-पुस्तके आणि इतर संसाधनांची व्यवस्थापन प्रणाली ऑटोमॅटिकली चालवली जाऊ शकते. उदाहरणार्थ , पुस्तकाचे उधारी, रिटर्न, पुनप्राप्ती आणि इतर कार्ये स्वयंचलित होवू शकतात, जे ग्रंथालय कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांसाठी सोयीचे ठरते.

- **विद्यार्थ्यांसाठी अद्यावत संसाधने** :- AI द्वारे ग्रंथालये ऑनलाईन डेटाबेस आणि डिजिटल संसाधने अपडेट ठेवू शकतात. यात नवीन शैक्षणिक सामग्री, शोध लेख, पीडीएफ फाइल्स आणि डिजिटल बुक्स यांचा समावेश असतो. विद्यार्थ्यांना त्यांच्या शोधास आवश्यक सामग्री सहज मिळते.

- **सुरक्षितता आणि अनुकुलता** :- AI चे वापरलेले निगराणी प्रणाली ग्रंथालयाच्या साहित्याचे संरक्षण करतात. यामुळे चोरी किंवा नुकसान होण्याची शक्यता कमी होते. तसेच विविध स्तरांवर उपयोगकर्ता अनुभव अधिक सुलभ आणि अनुकूल होतो.

३. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या वापराचे आव्हाने :-

कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर ज्ञानस्त्रोत केंद्रात फायदेशीर असला तरी त्यात काही आव्हाने देखील आहेत.

- **तंत्रज्ञानाची अडचण** :- सर्व ज्ञानस्त्रोत केंद्रांना या तंत्रज्ञानाचा वापर करणे शक्य होत नाही. तंत्रज्ञानाच्या वापरासाठी आवश्यक असलेली साधने आणि प्रशिक्षण उपलब्ध करणे ही एक आव्हानात्मक बाब आहे.

- **डेटा सुरक्षा** :- AI चा वापर करतांना विद्यार्थ्यांचा आणि वापरकर्त्यांचा डेटा सुरक्षित ठेवणे महत्वाचे आहे. हॅकिंग किंवा डेटा चोरीचे धोके देखील संभवतात.

- **मानव संसाधनाची कमी** :- AI चा वापर सुलभ बनवतो, परंतु कर्मचाऱ्यांना ह्या तंत्रज्ञानाची पूर्तता करण्यासाठी प्रशिक्षीत करणे आवश्यक आहे. यामुळे मनुष्य बळावर अवलंबून असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या कामात तंत्रज्ञानाचा समावेश करणे गरजेचे आहे.

४. निष्कर्ष :-

ज्ञानस्त्रोत केंद्रात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर विविध सेवांचे सुधारणा करतो आणि विद्यार्थ्यांना अधिक प्रगत व सुलभ अनुभव देतो. यामुळे शैक्षणिक संसाधने अधिक कार्यक्षम, अचूक आणि कार्यक्षम होतात. तथापि, यामध्ये काही आव्हाने आहेत, ज्यावर लक्ष देणे महत्वाचे आहे. भविष्यात **AI** चा वापर अधिक व्यापक होईल आणि तो शैक्षणिक संस्थांमध्ये अधिक उपयुक्त ठरेल. ज्ञानस्त्रोत केंद्रांनी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर अधिक विकसित करावा, तंत्रज्ञानाच्या सुरक्षेवर लक्ष केंद्रित करावे आणि कर्मचारी प्रशिक्षणासाठी योग्य कार्यक्रम सुरु करावे. यामुळे संपूर्ण शैक्षणिक प्रक्रिया अधिक प्रभावी होईल.

ग्रंथालय विभागाचा अहवाल

सत्र २०२४-२०२५

ग्रंथालय हे कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेचे ज्ञानाचे भंडार असते. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी आणि अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेसाठी ग्रंथालयाचे योगदान अतिशय महत्वाचे आहे. आमच्या ग्रंथालय विभागाने २०२४-२०२५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये विविध उपक्रम राबविले असुन विद्यार्थ्यांचा व प्राध्यापकांचा चांगला सहभाग लाभला आहे.

आमच्या ग्रंथालयामध्ये एकुण ४१८८ पुस्तके आहे. आवश्यकतेनुसार नियतकालीके आणि वर्तमानपत्रे उपलब्ध आहेत. याशिवाय संदर्भ ग्रंथ, ज्ञानकोश, शब्दकोश, नकाशे, कथा, कादंबरी, स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक, अभ्यासक्रमानुसार नविन क्रमीक पुस्तके उपलब्ध आहेत.

ग्रंथालयात संगणककृत यंत्रणा (Library Software) वापरण्यात येत असून विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन कॅटलॉग (OPCA) चा वापर करुन आवश्यक पुस्तके शोधण्याची सुविधा आहे. याशिवाय वाचन कक्षाची उत्तम व्यवस्था आहे.

ग्रंथालय विभागामार्फत दरवर्षीप्रमाणे यावर्षी सुद्धा विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

सर्वप्रथम
१) ग्रंथालयाची ओळख हा कार्यक्रम घेण्यात आला.
२) डॉ.एस.आर. रंगनाथन जयंती निमित्त ग्रंथप्रदर्शनीचे आयोजन करण्यात आले.
३) Online Workshop चे आयोजन करण्यात आले.
४) वाचन प्रेरणादिनानिमित्त पुस्तक वाचनाचा कार्यक्रम घेण्यात आला.
५) वाचन कौशल्य
६) स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन हा कार्यक्रम घेण्यात आला.
७) जागतिक पुस्तक दिन या कार्यक्रमानिमित्त एक तास वाचनाचा कार्यक्रम घेण्यात आला.
८) फॅन्सी ड्रेस कॉम्पिटीशन ही स्पर्धा घेण्यात आली.

विद्यार्थी, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी काही बाहेरील जसे ११ वी व १२ वी चे विद्यार्थी ग्रंथालयाचा लाभ घेतात. ग्रंथालय विभागाने शैक्षणिक वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये विविध उपक्रमाद्वारे ज्ञानवाढीसाठी महत्वपूर्ण कार्य केले आहे.

भविष्यात डिजिटल ग्रंथालय, ई-बुक्सची संख्या वाढविणे आणि विद्यार्थी सहभाग वाढविण्यासाठी आणखी प्रभावी उपक्रम राबविण्याचे नियोजन आहे.

राष्ट्रसंताची आदर्श ग्राम संकल्पना : एक चिकित्सा

डॉ. अशोक विठ्ठलराव वाहूरवाघ
सहयोगी प्राध्यापक–मराठी विभाग
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्ट्स कॉलेज, पिंजर

प्रस्तावना :

भारत हा खेड्यांचा देश आहे असे म्हटले जाते. ते अगदी खरे आहे. अंदाजे भारतात सहा लाख चाळीस हजार गाव आहेत. आज सत्तर टक्के लोक हे कृषी जीवनाशी सबंधित असून ते खेड्यातच राहतात. त्यामुळे गाव समृद्ध व सक्षम होणे हे देशहिताचे आणि गरजेचे सुद्धा होऊन जाते.म्हणूनच जोपर्यंत गावाचा पूर्णत: विकास आणि गावे स्वायत्त होणार नाहीत तोपर्यंत आपला देश खऱ्या अर्थाने सर्वांगीण प्रगती करू शकला असे म्हणता येणार नाही. स्वातंत्र प्राप्तीनंतर उपलब्ध आकडेवारीनुसार खेड्यांच्या तुलनेत शहरांचा विकास झपाट्याने झालेला दिसतो. सत्तरच्या दशकानंतर भारताने ज्ञान,विज्ञान, तंत्रज्ञान व मनुष्य बाळाच्या साह्याने आर्थिक, सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक तथा शौक्षणिक क्षेत्रात झपाट्याने नेत्रदीपक अशी प्रगती केली.कठीण वाटणाऱ्या अवकाशातही चंद्रयान, मंगलयान सारख्या अशक्य प्राय मोहिमा फत्ते केल्याचे आपणास दिसून येते. मुंबई, बंगळूर सारखे शहरे भारताचा वा विश्वाचा आकर्षणाचा केंद्रबिंदू आहेत. भारतातील उद्योगपती अनिल अंबानी, मुकेश अंबानी,रतन टाटा, लक्ष्मी मित्तल यासारख्या मोठ्या उद्योग पतींचे नाव श्रीमंताच्या जागतिक यादीत पहिल्या दहात येऊ लागली. त्यामुळे भारत हा श्रीमंतांचा देश आहे असे सर्वांना वाटते. परंतु तसे हे चित्र वास्तव पातळीवर बघितले तर विचित्रच आहे. प्राप्त सर्वेच्या आकडेवारीनुसार देशातील ऐशीटक्के संपत्ती ही देशातील दहा ते पंधरा टक्के लोकांकडे आहे; आणि नव्वद टक्के लोकांकडे केवळ २३% टक्के संपत्ती आहे.भारतातील विषमतेचे हे सत्य वास्तव आज कुणालाही नाकारता येत नाही अशी सत्य परिस्थिती आहे.

विषयप्रवेश :

महाराष्ट्रातील संतानी या विषमतेवर अनेकदा भाष्य केले आहे. विदर्भ भूमीतील राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांनी त्यादृष्टीने मोलाची भूमिका बजावली आहे. आपल्या 'ग्रामगीता' ग्रंथात त्या अंगाने त्यांनी चांगली मांडणी केली आहे; ते म्हणतात–

''देशात असे एकटा ताजमहलें त्याहून न कळे देशाचा हाल।
लोक जरी भोके कंगालें घरोघरी ।।''

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या मते आमच्या देशात वरील प्रमाणे प्रचंड विषमता आहे. ही विषमता सामाजिक आहे, आर्थिक ,सांस्कृतिक आणि राजकीय सुद्धा आहे. म्हणून आम्हाला खऱ्या अर्थाने समृद्ध व्हायचे असेल तर खेड्यांचा विकास चहूबाजूनी करावा लागेल असेच त्यांना सुचवायचे आहे . त्यांच्या मते देशाचा पाया म्हणजे खेडे होय. शरीराचा पाय मजबूत असेल तर शरीर व्यवस्थित तग धरू शकते आणि खेडी नष्ट झाली तर आपला देश उध्वस्त व्हायला थोडाही वेळ लागणार नाही असे ते मानतात.म्हणून खेडे स्वयंपूर्ण झाली तर देश डगमगणार नाही अशी त्यांना खात्री आहे. हा विचार त्यांच्या ग्रामगीतेत तो स्पष्टपणे दिसून येतो. खरे तर त्यांनी आदर्श ग्रामाची संकल्पना ग्रामगीता या ग्रंथात मांडली होती. या ग्रंथात ते लिहितात–

‘‘गाव हा विश्वाचा नकाशा । गावावरून देशाची परीक्षा ।
गावाची भंगता अवदशा । येईल देशा ।।’’

राष्ट्रसंतांनी वरील ओळीतून गाव आणि विश्व एकमेकाशी कसे पूरक आहेत हे दर्शविले आहे.सोबतच भीतीयुक्त सूचनाही केली आहे. म्हणून आपण वेळीच जागृत होऊन गाव स्वयंपूर्ण कसे होईल याचा विचार केला पाहिजे. स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर महात्मा गांधीजींनी या दृष्टीने प्रथमतः प्रामाणिक प्रयत्न केले. ते म्हणाले होते की, खेड्याकडे चला; परंतु त्यांना यश आले नाही आणि त्यांची भूमिका व उद्देश कोणी समजून घेतला नाही. दुसरीकडे महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणायचे की शहराकडे चला या दोन्ही महामानवांच्या विचारांचा अभ्यास केला तर असे दिसून येते की, खेडी ही मागास आहेत. त्याठिकाणी मोठ्या प्रमाणात गरिबी, दारिर्द्य ,भूक, उपासमार, बेरोजगारी शोषण, आर्थिक विषमता, जातीभेद इत्यादी समस्यांनी गाव ग्रासलेले आहेत, त्यामुळे खेड्यातील माणूस शहराकडे रोजगारासाठी,शिक्षणासाठी,आरोग्याच्या सोयीसाठी जातीयेतेच्या जाचातून मुक्तीसाठी शहराकडे धाव घेतो. त्यामुळे खेडे ओस पडू लागली आहेत. या स्थलांतरातून शहरात मोठ्या प्रमाणात झोपडपट्ट्या,वाढती लोकसंख्या,गुन्हेगारी,बेरोजगारी या समस्या शहरासाठी मारक आणि देशासठी घातक होत चाललेल्या आहेत, आपणास हे सर्व टाळायचे असेल तर संतच्या स्वप्नातील एक आदर्श गाव आहे की, जेथे शहरातील माणूस खेड्याकडे धाव घेईल; अशी संतानी व्यवस्था करून ठेवली आहे. गरज आहे फक्त सर्वांनी जाणीवपूर्वक प्रयत्न करण्याची. प्रथमतः काय करावे या विषयी राष्ट्रसंत ग्रामनिर्माण या पंचकात लिहितात–

‘‘गावाचे राज्य गावकरी । येथे चालेना कुणाची हुशारी ।
आम्हीच आमचे सर्वत्रपरी । नांदू गावी ।।’’

गावाच्या व्यहारात, राजकारणात व दैनंदिन जीवनात गावाबाहेरील कुणीही हस्तक्षेप करणार नाही; एवढे स्वयंपूर्ण गाव करावे असे ते म्हणतात. ग्रामनाथ म्हणजे खेड्यातील शेतकरी; ज्याच्या कष्टामुळे सर्वांनी दोन वेळचे पोटभर जेवण मिळते.सोबतच अंगावर अंगभर घालायला कपडे मिळतात. परंतु आमचा-तुमचा सर्वांचा हा पोशिंदा मेटाकुटीला येऊन शेवटी हतबल होतो आणि आत्महत्या करतो. तो सर्वांचा अन्नदाता आहे. परंतु त्याच्या कष्टाला आज मोल नाही. त्याचे मूळ राष्ट्रसंतांनी ओळखले होते. परंतु उच्चशिक्षितांना ओळखता आले नाही. वंदनीय महाराज त्यांच्या विषयी ग्रामगीता या ग्रंथात लिहितात-

''सर्व ग्रामशी सुखी करावे । अन्न वस्त्र पत्राती द्यावें ।।
परी स्वतः दुःखची भोगावे । भूषण तुझे ग्रामनाथा ।
कष्ट करूनही महाल बांधीसी । परी झोपडी नाही नीटकेशी ।
स्वातंत्र्या करता उडी घेशी । मजा भोगती इतरची ।।''

अशा ओळी लिहून त्यांनी आपला हा ग्रंथ ग्रामनाथाला अर्थातच शेतकऱ्याला अर्पण केला आहे. शेतकऱ्यांच्या जीवावर इतर मजा मारताना दिसतात, त्याचा फक्त वापर करतात, शोषण करतात त्यामुळे पिकवितो तो परंतु तोच उपाशी आहे. त्यानेच पिकवलेल्या कापसातून कपडा तयार होतो परंतु त्यालाच घालायला कपडे नाहीत हे चित्र बदलले पाहिजे, त्याच्या शेतीला उद्योगाचा दर्जा मिळाला पाहिजे, त्याच्या बायकोला अंगभर लुगडं भेटलं पाहिजे अशी सोय आपण सर्वांनी करावी शासनाने जाणीवपूर्वक लक्ष द्यावे असे झाले तर निश्चितच चांगले होईल.देशाच्या अर्थव्यवस्थेचा कणा म्हणजे शेतकरी होय. म्हणून प्रथमत: शेतकऱ्याच्या पिकाला भाव हा त्याने केलेल्या कष्टाच्या आधाराने मिळाला पाहिजे. पिकवलेले मालावर गावातच प्रक्रिया करून तो विक्रीश बाहेर पडला पाहिजे. ज्याप्रमाणात देशातील कर्मचारी शासनाच्या आधाराने सुरक्षित जीवन जगतो तशीच शाश्वती त्याला मिळाली पाहिजे म्हणजे तो आत्महत्या करणार नाही. त्यांनी या ग्रंथात सांगितलेले विचार समग्र शेतकऱ्यांच्या या परिस्थितीची जाणीव करून देतात. त्याचप्रमाणे महात्मा ज्योतिराव फुले यांना ही शेतकऱ्यांच्या दयनीय स्थितीची जाणीव होती म्हणूनच त्यांनी ''शेतकऱ्यांचा असूड '' हा ग्रंथ लिहिला आणि त्याच ग्रंथातून त्यांनी शेती आणि शेतकरी यांच्या प्रगतीच्या आड येणाऱ्या गोष्टीचा विचार करून कायमस्वरूपी शेती सुधारण्यासाठी उपाय सुचवले. १८८३ साली प्रकाशित झालेल्या या ग्रंथातील सुचवलेले उपाय आज जरी शासनाने अमलात आणले तर महाराष्ट्रातील नव्हे देशातील कुठल्याही शेतकरी आत्महत्या करणार नाही अशी अशी व्यवस्था त्या ग्रंथात सांगितली आहे. महात्मा फुले यांनी ग्रंथाच्या सुरुवातीलाच शेतकऱ्यांच्या दुःखाला,दारिर्द्याला कुठले घटक जबाबदार आहेत.

ते पुढील प्रमाणे सांगतात-

''विद्या विना मती गेली । मतीविना नीती गेली ।

नितीविना गती गेली । गतिविना वित्त गेले ।

एवढे अनर्थ एका अविद्याने केले ।।''

महात्मा फुलेच्या मते शेतकऱ्यांचे शोषण हे अज्ञानातून होते हे लक्षात घेतले पाहिजे .म्हणून गावात उत्तम शिक्षणाची सोय झाली पाहिजे. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांनी सुचवलेल्या काही घटकांचा व उपाय योजनाचा अंगीकार व अंमलबजावणी केल्यास गावाचा विकास झपाट्याने होईल यात शंका वाटत नाही. मानवी जीवनात शिक्षणाला मानवी जीवनात अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी शिक्षणाला वाघीणीचे दूध म्हटले आहे .ते म्हणायचे की माणसाला एक वेळचे जीवन मिळाले नाही तर माणूस अशक्त होईल परंतु त्याला शिक्षण मिळाले नाही तर तो जिवंतपणे दुसऱ्याचा गुलाम होईल. संत गाडगेबाबा सुद्धा म्हणत होते की, बाबांनो जेवणाचे ताट विका पण शिक्षण शिका. एवढे शिक्षणाचे महत्त्व मानवी जीवनात आहे.आणि ते सत्य आहे. म्हणूनच माझ्याही स्वप्नातील गावात सर्वांना शिक्षण घेण्याची सोय झाली पाहिजे. नर्सरी ते उच्च शिक्षण सर्व भाषेच्या माध्यमातून सर्व धर्माच्या लोकांना, स्त्री-पुरुषांना कुठलाही भेदभाव न करता मोफत मिळाले पाहिजे; सोबतच शासनाने शिक्षणाची सक्ती केली पाहिजे. मिळालेले हे शिक्षण सुद्धा आधुनिक तंत्रज्ञानांनी युक्त असले पाहिजे:की ज्या शिक्षणातून भारत मातेच्या सेवेसाठी आदर्श नागरिक निर्माण होतील अशी शिक्षण व्यवस्था असावी. शिक्षणातून विद्यार्थ्यांच्या अंगी विनय आणि सहकार्याची भावना वाढीस लागेल अशा नैतिक मूल्यांची जोपासना करणाऱ्या शिक्षणाची सोय गावात झाली पाहिजे.

आरोग्यच्या बाबतीत गाव स्वयंपूर्ण असावे ;गावातच प्रथमोपचार केंद्र असावे. कुठलीही कठीण शस्त्रक्रिया गावातच पार पडल्या जाईल याची तजवीज शासनाने करावी. मोठा आजार असल्यास आणि मोठ्या शहराकडे जाण्याची वेळ आली तर पैसे अभावी कुणाचेही उपचार थांबणार नाहीत याची काळजी गावातील ग्रामपंचायत तथा शासनकर्त्यांनी घ्यावी.त्यासाठी शासनाने सर्वांचे आरोग्य विमा काढावे जेणेकरून कुठेही त्याला उपचार घेणे सोयीचे जाईल.

गावात शुद्ध पिण्याच्या पाण्याची समस्या आहे. आज देशातील बहुतांश गावात शुद्ध पिण्याच्या पाण्याची सोय नाही. गावातील नागरिकांना व शासनाच्या मदतीने ही समस्या कायमस्वरूपी सुटू शकते बहुतांश गावी ही नदीच्या काठावर बसलेली आहे परंतु गावातील गटांना आल्या सांडपाणी गुराढोरांचा

वावर यामुळे पाणी अस्वच्छ होते म्हणून सर्वांनी गटारांची नाल्यांची स्वच्छता ठेवून हे पाणी नदीत जाणार नाही याची सोय गावाने करावी. गावाच्या आजूबाजूला पडणारे पाणी साठविले जाईल जेणेकरून विहिरी-तलाव आटणार नाहीत आणि बारा महिने सर्वांना स्वच्छ पाणी मिळेल. खेड्यातील शिक्षित तरुण गावातच उद्योग करता आले पाहिजे त्याला शहराकडे रोजगारासाठी जाण्याची वेळ येता कामा नये त्याचे ज्ञान गावाच्या हितासाठी वापरले गेले पाहिजे या दृष्टीने राष्ट्रसंतांची विचार बोलके आहेत ते म्हणतात

''उत्तम शिक्षित सामर्थ्यवान । ते नोकरीसाठी फिरती वणवण ।
उद्योगधंदे व शेती कुठून । होईल उन्नती गावाची ।।''

अर्थातच खेड्यात कोणीच बेकार राहणार नाही याची व्यवस्था गावात झाली पाहिजे. शेतीतील कच्या मालाचे रूपांतर पक्क्यामालत गावातच झाले तर गाव समृद्ध व्हायला वेळ लागणार नाही. त्यासाठी शासनाने ,राज्यकर्त्यांनी जाणीवपूर्वक प्रयत्न घेऊन आदर्श ग्राम किंवा स्वप्नातील गाव निर्माण करण्यासाठी हातभार लावावा. प्राचीन काळात भारतात सम्राट अशोकाच्या राजवटीत सर्वात उत्तम रस्त्यांची व्यवस्था होती.असा इतिहास आहे. तीच व्यवस्था करावी रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला दीर्घायुष्य झाडे लावावी. त्यामध्ये आंबा चिंच फणस पिंपळवट हे आरोग्यदायी दृश्य लावावे त्यामुळे पर्यावरणाचा तोल सांभाळला जाईल आणि पशु पक्षांची खाण्याची व्यवस्थाही होईल.

खेड्यातील माणूस हा आपल्या मुलावर जितके निमर्ळ प्रेम करतो तितकेच तो आपल्या घरच्या प्राण्यावर करीत असतो त्यात गाय बैल शेळी कुत्रा मांजर इत्यादी शेतीपूरक प्राण्यांची नावे घेता येतील म्हणून गावाच्या बाजूला गुरांना च रण्यासाठी राखीव जमीन असावी व बाजूला पिण्यासाठी त्याला असावे जेणेकरून पशु आणि प्राणी सुद्धा आनंदाने गावात जीवन जगतील. त्याचप्रमाणे गावात एक मोठे मंदिर असावे की, ज्या मंदिरात सर्व धर्माचे लोक येऊन आपल्या इच्छित देवतेची उपासना करतील त्यांच्या सोबतीला एक मोठा सभागृह असावा जेणेकरून गावातील गरीब मुला मुलींची लग्न त्या ठिकाणी करता येतील .एकूणच गावातील पैसा गावातच राहील त्यामुळे गाव आर्थिक दृष्ट्या समृद्ध होईल सोबतच सुसज्ज ग्रंथालय व व्यायाम शाळा गावात असावी , तरुण आणि ज्येष्ठ नागरिकांसाठी फिरायला सुंदर बगीचा असावा त्यामध्ये बसायची सोय असावी व बाजूला मोठे ग्रंथालय असावे, त्यामध्ये नैतिक मूल्यांची रुजवन करणारी वेगवेगळ्या प्रकारची ज्ञान देणारी पुस्तके ठेवावी जेणेकरून सर्वांना त्याचा लाभ होईल. प्रसंगी सशक्त तरुण भारत मातेच्या रक्षणासाठी तत्पर राहतील . या मागची भूमिका विशद करताना संत तुकडोजी महाराज म्हणतात

''आता नको नुसते उच्च शिक्षण । हे तर गेले मागील युगे लपून ।
आता व्हावा कष्टिक बलवान । सुपुत्र भारताचा ।।''

अशी तरुण पिढी त्यांना अपेक्षित होती.

एकंदरीत राष्ट्रसंतांच्या स्वप्नातील गावात अन्नदाता शेतकरी सुखी आणि आनंदी असावा, महिला सुरक्षित असाव्यात ,सर्वांना शिक्षणाने आरोग्य मोफत मिळावे, पर्यावरणाचा तोल सांभाळला जाईल अशी व्यवस्था असावी एकूणच खेड्यातील माणूस मनाने, मनगटाणे आणि मेंदूणे कणखर होईल त्याच्यात प्रचंड आत्मविश्वास निर्माण होईल आणि तो भारत मातेच्या रक्षणासाठी सदैव तत्पर राहील अशी व्यवस्था खेड्यातून झाली तर एक आदर्श गाव म्हणून नावलौकिक पुढे येइल आणि अशा आदर्श गावामुळे आदर्श देश म्हणून जगात आपला भारत देश ओळखला जाईल अशी मला आशा आहे. आपणही माझ्या विचारांशी सहमत असाल अशी अपेक्षाआहे .

निष्कर्ष : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, संत गाडगेबाबा, समाज सुधारक महात्मा ज्योतिराव फुले आणि भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारातून व संकल्पनेतून एक आदर्श गाव नव्हे देश निर्माण होऊ शकतो यात शंका वाटत नाही.

''खरे नामनिष्काम ही ग्रामसेवा । झटू सर्व भावे करून स्वर्ग गावा ।
कोळो हे ओळख देह कार्य पडू दे घडू दे प्रभू एवढे हे घडू दे ।।''

संदर्भ सूची

१) ग्रामगीता – राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

२) महत्मा फुले समग्र वाडमय –धनंजय कीर

३) डॉ.आंबेडकरांचे सामाजिक धोरण :एक अभ्यास –प्रा.शेषराव मोरे

४) मानवतेचे महान पुजारी राष्ट्रसंत तुकडोजी –रघुनाथ कडवे

Bhausaheb Lahane Dnyanprakash Arts College, Pinjar

Department of Marathi

The Result & Percentage of Students as per T.R.
Session (2024-2025)

Result

S. N.	Session	Compulsory Marathi				Marathi Literature		
		Examinee		Pass	Percentage	Examinee	Pass	Percentage
1	2024-25	Semi-I						
		Semi III	79	74	93.67%	12	09	75%
		Semi V	72	70	97.22%	10	06	60%

यशाची मांडणी

डॉ. पंकज तायडे,
सहयोगी प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग

व्यावसायिक यशाची फलश्रुती हे प्रत्येक तरुणाचे ध्येय असते. मग तो व्यवसाय कोणताही असो. यासाठी वॉल्टर व्हिएरा या व्यवस्थापन क्षेत्रात काम करणाऱ्या लेखकाने काही तत्वे सांगितली आहेत. त्यांनी त्यांनी 'द विनिंग मनेजर' हे पुस्तक १९९९ साली प्रकाशित केले. या पुस्तकाने अनेक पुरस्कार प्राप्त केलेत. त्याचाच मराठी अनुवाद नुकताच सेज प्रकाशनने नुकताच प्रकाशित केला.

या पुस्तकात विविध भागात व्यवस्थापकीय तत्वे त्यांनी मांडली आहेत. त्यातील पहिल्याच भागात 'दीर्घकालीन फायदे ओळखणे: क्षितिजा पलीकडे पहा' अश्या मथळ्यात व्यवसाय थाटत असतांना अल्पकालीन यशाचा विचार न करता दीर्घकालीन प्रगतीची रास कशी मांडली पाहिजे याचे सुंदर विश्लेषण केले आहे. तोच पाठ मी आपल्या वाचनासाठी या ठिकाणी जसाच्या तसा देत आहे.

तत्पूर्वी या मराठी अनुवादित पुस्तकाला आय सी आय सी आय बँकेचे अध्यक्ष के व्ही कामत यांनी लोभनीय प्रस्तावना दिली आहे. कामत आपली प्रस्तावना करताना लिहितात की, प्राचीन भारतीय तत्वज्ञानामध्ये माणसाच्या आयुष्याची चार टप्प्यांमध्ये म्हणजेच चार आश्रमात विभागणी केलेली आहे. विद्यार्जन करण्याचा कालखंड, प्रौढ वयातील उत्पादक असण्याचा आणि कौटुंबिक जबाबदाऱ्या पेलण्याचा कालखंड, त्यानंतरचा हळूहळू सेवाभावाकडे वळण्याचा टप्पा आणि शेवटचा विरक्तीचा काळ असे हे आयुष्याचे चार टप्पे आहेत. काम करणे, व्यावसायिक जीवनाचा टप्पा आयुष्याच्या केंद्रस्थानी राहण्यामुळे हा आकृतिबंध काही प्रमाणात अद्याप टिकून राहिलेला आहे. शैक्षणिक व्यवस्था माणसाला त्याचे करियर घडवण्यासाठी आवश्यक ती तयारी करण्यास मदत करते. पण नव्याने व्यावसायिक जीवनात प्रवेश करणारे आणि अनुभवी अशा दोन्ही प्रकारच्या काही कार्यकारी अधिकाऱ्यांना या संदर्भातील त्यांचे मत विचारले तर शैक्षणिक व्यवस्था तुमची पुरेशा प्रमाणात तयारी करून घेत नाही असेच ते म्हणतील.

यशस्वी कामगिरीमुळे आणि कधी कधी ध्येय साध्य करण्यात येणाऱ्या येणाऱ्या अपयशामुळे व्यावसायिक जीवनात अनेक चढ उतार येतात. करियरच्या सुरुवातीला तुमचा भर तुम्ही निवड केलेल्या क्षेत्रातील तांत्रिक ज्ञान आणि कौशल्ये मिळवून त्यात वाढ करण्यावर असतो. त्यानंतर मध्यम आणि उच्च पातळीच्या व्यवस्थापनाकडे जसजशी तुमची वाटचाल सुरू राहते तसतसे लोकांशी संपर्क साधणे, लोकांशी समन्वय साधणे याबाबतचे तुमचे कौशल्य महत्वाचे ठरत जाते. पण करियरच्या प्रारंभापासूनच्या प्रत्येक टप्प्यात सहकारी, भागीदार, ग्राहक आणि ज्यांच्याशी तुमचा संपर्क येतो अशा सर्व लोकांशी संबंध

जोडण्या आणि जोपासण्यास तुम्हाला तुमच्या दृष्किोन आणि वर्तनामुळे मदत होते.

'दीर्घकालीन फायदे ओळखणे: क्षितिजा पलीकडे पहा'

तूम्ही अल्पकाळात मिळणाऱ्या फायद्याचाच विचार करत आहात की तुम्हाला दीर्घकालीन तुम्ही फायदे हवे आहेत? एका अर्थी आपल्या करियरमध्ये आपण जी गुंतवणूक करतो ती शेअर खरेदी करताना केलेल्या गुंतवणुकीसारखीच असते. काही समभाग आपण खरेदी केल्यापासून तीन महिन्यांच्या कालावधीत विकून टाकतो आणि नफा कमावतो. (कधी कधी अशा व्यवहारात तोटाही होतो हा भाग अलाहिदा.) अशा अल्पकाळात मिळवलेल्या फायद्यांवर आपण अधिक कर भरतो आणि पुढील वेळी कोणते समभाग खरेदी करावेत याचा विचार करू लागतो. पण काही कंपन्यांचे समभाग आपण त्या कंपनीची मुळे खोलवर रुजलेली आहेत, भविष्यकाळात त्या कंपनीच्या समभागांना तेजी येणार आहे, खरेदी केलेल्या समभागांचे मूल्य पाच वर्षात १० पटीने वाढणार आहे आणि त्यायोगे भांडवली गुंतवणुकीवरील उत्पन्नावर कर देखील भरावा लागणार नाही असा विचार करून खरेदी करतो.

काही लोक करियरमध्ये गुंतवणूक करताना दीर्घकालीन फायद्यांचा प्राधान्याने विचार करतात. असे लोक उतावीळ झालेले नसतात. वाट पहाण्याची त्यांची तयारी असते. असे म्हणतात की एखादा अमेरिकन माणूस जेव्हा वाटाघाटी करायला जातो तेव्हा तो एखाद्या शिकाऱ्याप्रमाणे विचार करतो. फक्त नेम धरून गोळी झाडणे एवढाच विचार त्याच्या डोक्यात असतो. वाटाघाटीत यश मिळाले तर तो उत्तम समजतो आणि जर वाटाघाटी अयशस्वी झाल्या तर तो तेथून आवराआवर करून घरी परततो. त्याउलट जेव्हा एखादा जपानी माणूस वाटाघाटी करत असतो तेव्हा तो एखाद्या शेतकऱ्याप्रमाणे विचार करतो. शेतकरी बियाणे पेरतो, उगवून आलेल्या रोपट्यांचे संगोपन करतो, रोपे वाढण्याची वाट पहातो. त्याच्या डोळ्यासमोर दीर्घकालीन फायदे असतात आणि ते मिळवण्यात तो यशस्वी होतो.

आनंदने इलेक्ट्रॉनिक इंजिनियरिंग मध्ये पदवी मिळवल्यानंतर एमबीएची पदवी घेतली. महाविद्यालयात झालेल्या कॅम्पस इंटरव्ह्यूमध्ये एका देशाची आर्थिक राजधानी असलेल्या मुंबईमधील एका वित्तीय गुंतवणूक कंपनीने त्याला दणदणीत पाच आकडी पगाराची नोकरी देऊ केली. तेथे त्याने दोन वर्षे काम केले. त्याची तेथील कामगिरी चांगली होती. तो अपेक्षांना उतरला आणि दोन्ही वर्षी त्याने बोनस मिळवला. पण त्यानंतर त्याने अनपेक्षित निर्णय घेतला. त्याने नोकरीचा राजीनामा दिला. त्यानंतर त्याने बंगलोर येथे असलेल्या एका आय टी कंपनीमध्ये नोकरी मिळवली. वित्तीय कंपनीत त्याला जे वेतन मिळत होते त्याच्या साठ टक्के वेतन त्याला नव्या नोकरीत मिळाले. पण तरीही तो विप्रोमध्ये कामावर रुजू झाला

याचे सर्वांनाच आश्चर्य वाटले. अर्थातच त्याचे आई-वडील चिंतेत पडले. आनंदने असे का केले? त्याचे डोके फिरले आहे की काय?

पण मी जेव्हा आनंदशी बोललो तेव्हा त्याने मला सांगितले त्यात नक्कीच तथ्य होते. दोन वर्षे रोज तेच तेच काम करून तो कंटाळलेला होता. त्याला त्या नोकरीनं नवे काही शिकण्याची संधीच मिळत नव्हती. ती नोकरी करून देखील त्याचा अनुभव एक गुणिले पाच वर्षे एवढाच म्हणजे पहिल्या वर्षाची पाच आवर्तने एवढाच राहणार होता. त्याला त्या पाच वर्षात पाच वर्षे काम केल्याचा अनुभव मिळणार नव्हता. त्याउलट माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्राची क्षितिजे सातत्याने विस्तारत असल्याचे तो पहात होता. त्या क्षेत्रात त्याला सतत काहीतरी नवीन शिकत रहाण्याची संधी मिळणार होती. ज्ञानावर केंद्रित झालेल्या अर्थव्यवस्थेत ज्ञानाबाबत आघाडीवर रहाण्याची त्याची इच्छा होती. आणि त्यासाठी त्याला किंमत मोजावी लागणार होती. सध्या जरी तो तोटा सहन करणार असला तरी त्याला त्याचा निर्णयाचे काही कालावधीनंतर फायदे मिळणार होते.

सुमारे पंधरा वर्षांपूर्वी एका मोठ्या, बहुराष्ट्रीय बँकेने मला तिच्या आयटी सर्विसेस विभाग प्रमुखाची नियुक्ती करण्यासाठी सुयोग्य उमेदवार निवडण्यासाठी बोलावले होते. ती बँक तिचा आयटी विभाग मोठ्या प्रमाणात सुरू करणार होती. आम्ही त्या पदासाठी जेव्हा जाहिराती दिल्या तेव्हा आमच्याकडे अनेक उमेदवारांनी अर्ज पाठवून दिले. आम्ही त्या अर्जाची आधी काळजीपूर्वक छाननी केली आणि त्यानंतर उमेदवारांच्या मुलाखती घेतल्या. त्यानंतर आम्ही राहुल या उमेदवाराची निवड केली. तो भारतातील सर्वात मोठ्या आयटी कंपनीत वरिष्ठ व्यवस्थापक म्हणून नोकरी करत होता. माझे अशील असलेल्या त्या बँकेने त्याला १00 टक्के वेतनवाढ देऊ केली. शहराच्या एका उपनगरात राहणाऱ्या राहुलला त्या वेतनवाढीमुळे शहराच्या केंद्रस्थानी फ्लॅट खरेदी करणे शक्य झाले असते. त्याशिवाय सध्या प्रवासभत्ता मिळवणाऱ्या राहुलला नव्या नोकरीत शोफर ड्रिव्हन कार मिळाली असती. या सर्व लाभांखेरीज त्याच्या वेतनात मोठी वाढ होणार होती. मी, माझे अशील असलेली बँक, उमेदवार असे आम्ही सारेच खुश होतो.

पण चार दिवसांनंतर राहुलने आमची ऑफर नाकारली. तेव्हा मला केवढा मोठा धक्का बसला असेल याचा विचार करा ! तू असे असे का केलेस? आम्ही कोठे कमी पडलो ? तुला याहून अधिक पगारवाढ हवी होती काय? मला वाटले आम्ही तुला आवश्यक ते सारे देऊ केले होते, असे मी राहुलला दूरध्वनीवरून आमचे संभाषण सुरू असताना विचारले. तो उत्तरला, 'मला क्षमा करा मि. व्हिएरा. यात तुमचे काहीच चुकलेले नाही. तुम्ही न्यायबुद्धीने तर वागलातच पण त्याच्याही पलीकडे गेलात. माझ्या या

निर्णयाचे कारण एवढेच आहे की माझ्या सध्याच्या नोकरीत मला सतत प्रशिक्षण मिळत रहाते. दर चार महिन्यांनी आमच्यासाठी प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम आयोजित केला जातो. त्यामुळे मी ज्ञानाच्या संदर्भात कायम आघाडीवर राहू शकतो. सॉफ्टवेअर क्षेत्रात ते सर्वाधिक महत्त्वाचे असते. त्या क्षेत्रात पाच वर्षांपूर्वी प्रचलित असलेल्या गोष्टी आज जुन्यापुराण्या समजल्या असतात.'तो पुढे म्हणाला, आत्ता मी बँकेत कामावर रुजू झालो तर पुढील दोन वर्षे मी सर्व जुळवाजुळव करण्यात आणि आयटी विभागाचे काम सुरळीत कसे चालेल याची खबरदारी घेण्यात घालवेन. पण एकदा तसे झाले की पुढे काय? त्यानंतर मी काय करणार? माझ्याकडे जे ज्ञान आहे आणि मी जे मिळवण्याची शक्यता आहे ते सारे ज्ञान सॉफ्टवेअर क्षेत्राच्या दृष्टीने दोन वर्षातच कालबाह्य होईल. त्यामुळे त्या क्षेत्रात मी कायमचा कालबाह्य ठरेन !

आज राहुल सॉफ्टवेअर क्षेत्रातील ज्या कंपनीत काम करत होता त्याच कंपनीत उपाध्यक्ष झालेला आहे. त्याच्याकडील ज्ञान काळाशी सुसंगत असेच आहे. त्याची प्राप्ती देखील खूपच वाढलेली आहे. आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे राहुल आज खूपच आनंदी जीवन जगत आहे! आनंदने अल्पकालीन फायद्यांकडे पाठ फिरवण्याची किंमत मोजली. त्याने दीर्घकालीन फायदे स्वीकारले. असे करण्यासाठी सुस्पष्ट विचार, निश्चित ध्येये आणि शिस्त असणे अत्यावश्यक आहे. नवथर तरूण मुले आणि प्रौढ पुरुष यांच्यात हाच तर फरक असतो !

साभार: वॉल्टर व्हिएरा, दि विनिंग मॅनेजर (व्यावसायिक यशाची शास्वत तत्वे), सेज प्रकाशन

Department of Economics Students passing Percentage

Admission and Results (Winter 2024)

Class	Admitted Students	Admitted for Exam	Pass Students	Passing Percentage
Sem I	33	26		
Sem II	39	39	37	94.87%
Sem V	44	44	43	95.45%

समर्थ रामदास स्वामी

डॉ.एम.के. फडणीस

मराठी विभाग

महाराष्ट्राला संत कवीची फार मोठी परंपरा लाभलेली आहे. या अर्थाने महाराष्ट्र ही संतांची पुण्यभुमीच होय. महाराष्ट्रातील पाच प्रमुख संत कवी मध्ये संत रामदास स्वामींचा समावेश आहे. गं.बा.सरदार यांच्यामते संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव, संत एकनाथ, संत तुकाराम यांच्यासह पाचवे संत म्हणून संत रामदास स्वामींचा उल्लेख व त्यांचे कार्य अतिशय महत्वाचे आहे.

रामदास स्वामी केवळ ब्रम्हनिष्ठ संत नव्हते तर त्यांच्या वाडमयात प्रपंच निष्ठा, व्यवहार धर्म व राजनिती यांना महत्वाचे स्थान आहे. त्यांनी परमार्थाचा आग्रह सोडला नाही. परंतू त्यासाठी भौतिक जीवनाकडे पाठ फिरविणे श्रेयस्कर नाही असे आवर्जुन सांगितले. व्यवहारात पुष्कळदा गुण आणि अवगुणांचा विपर्यास होतो. याबाबतीत नेहमी 'सावधानता' राखली पाहीजे निवृत्ती हवी पण निष्क्रियता नको, वैराग्य हवे पण करंटेपणा नको, उपासना हवी पण एकदेशीपणा नका असा त्यांच्या शिकवणुकीचा रोख होता. चातुर्य आणि चतुरस्त्रता, विवेक आणि कार्यक्षमता, धैर्य आणि आक्रमणशिलता, लोकसंग्रह आणि संघटना बाबींवर त्यांनी भर दिला. समर्थ रामदासांची ही विचारसरणी खरोखरच तेजस्वी व स्फुर्तीदायक आहे.

परमार्थ निरुपण :-

महाराष्ट्राची संत परंपरा ही निवृत्ती अथवा वैराग्याच्या पायावरच अधिष्ठीत होती. प्रपंच हा असार आहे. सर्व जग दु:खाने भरलेले आहे. मोक्षाप्रत जाण्यासाठी संसाराचा त्याग करावा लागतो अशा विचारांचा पगडा महाराष्ट्रातील जनमाणसांवर बसला होता. समर्थ रामदासांनी याउलट तत्वज्ञान मांडले. असार असलेल्या प्रपंचात स्व प्रयत्नाने व विवेकाने सार निर्माण करता येतो. आधी प्रपंच करावा नेटका मग परमार्थ साधावा असा सुलभ परमार्थ मार्ग संत रामदासांनी प्रतिपादीला आपल्या काव्यातून हे तत्वज्ञान त्यांनी जनमाणसावर ठसविण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला आहे.

आधी प्रपंच करावा नेटका । मग द्यावे परमार्थ विवेका ।
येथे आळस करु नका । विवेकी हो ।।
प्रपंच सोडून परमार्थ कराला । तेने तुम्ह कष्टी व्हाल ।
प्रयंच-परमार्थ चालवाल । तरी तुम्ही विवेकी ।।
प्रपंच सांडून परमार्थ केला । तरी अन्न मिळेना खायाला ।
मग तया करंट्याला परमार्थ करील जाण ।
प्रपंची जो सावधान । तोचि परमार्थ करील जाण ।
प्रपंची जो अप्रमाण । तो परमार्थी खोटा ।।

महाराष्ट्रभर भ्रमंती केल्यावर समर्थ रामदासांनी महाराष्ट्राला प्रवृत्ती मार्गावर आणले. रामदासांनी स्वत: तरी प्रपंच केला नसला तरीही लोकांनी संसार करुन सुखी व्हावे व त्यांनी प्रवृत्ति मार्गावर यावे अशी त्यांची कळकळ त्यांच्या उपदेशातून दिसते. मात्र प्रपंचातील संभाव्य धोके प्रपंच पुरुषाने वेळीच ओळखले पाहीजे.

प्रपंच, घर, संपत्ती इत्यादी विषयी मोह ठेवून त्याच्यावर आपण अधिकार सांगणे हे प्रपंचाविषयीच्या अज्ञानातून निर्माण होते. म्हणून 'स्वजन सकळही तेजावे, दु:खमूळ जे' असा उपदेश समर्थांनी संसारी जनांना केला आहे. तसे पाहीले तर संसार अनेक व्याधींनी भरलेला आहे. समर्थांनी संसाराला दिलेली महापूराची उपमा अत्यंत सार्थ आहे.

संसार म्हणिजे महापूर । माजी जलचरे अपार ।
डंखू धावती विखार । काळसर्प ।।

आशा, ममता, अहंकार, मत्सर, कामवासना इ. विकार मानवास संसारसागर तरुन जाण्याच्या कार्यात अडथळे आणत असतात या विकारापासून अलिप्त राहून संसार सुखी करावा इतके साधे परमार्थ सार समर्थांनी सांगितले आहे. तसेच भगवंताचे नामस्मरण करुन भावार्थ बळाने भगवंताच्या अधिष्ठानसह संसारात उडी घेतली पाहीजे. तेव्हाच मानव सुखरुपपणे पैलथडी पोहचू शकतो.

शिक्षण, करिअर, मार्गदर्शन आणि यशाचा प्रवास

प्रा.रणजित अशोक हिवराळे
करिअर कट्टा समन्वयक,
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज, पिंजर

प्रस्तावना :-

शिक्षण हा केवळ परिक्षा पास होण्यासाठीचा मार्ग नाही, तर विद्यार्थ्यांचे भविष्य घडविण्याचे प्रभावी साधन आहे. भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज, पिंजर या संकल्पनेवर आधारित कार्यरत असून, विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक गुणवत्तेबरोबरच करिअर घडविण्यासाठी आणि व्यक्तिमत्व विकासासाठी विविध उपक्रम राबवत आहे. या महाविद्यालयाने आपल्या सातत्यपूर्ण कार्यामुळे जिल्हयातील एक अग्रगण्य संस्था म्हणून स्थान मिळवले आहे.

महाविद्यालयाच्या यशस्वी वाटचालीत महत्वाचे टप्पे

१. महाविद्यालयाला मिळालेले पुरस्कार

या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयाने विविध क्षेत्रांमध्ये उत्कृष्टता सिद्ध करत खालील पुरस्कार मिळवले.

उत्कृष्ट जिल्हास्तरीय महाविद्यालय (व्दितीय पुरस्कार)

महाविद्यालयाने शैक्षणिक गुणवत्ता, सामाजिक योगदान आणि विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी घेतलेल्या विशेष प्रयत्नांची ही दखल आहे.

उत्कृष्ट प्राचार्य जिल्हास्तरीय तृतीय पुरस्कार

प्राचार्य डॉ.व्ही.सी.खारोडे यांच्या नेतृत्वाखाली महाविद्यालयाने अनेक नाविण्यपूर्ण उपक्रम राबविले, ज्यामुळे त्यांना हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

उत्कृष्ट तालुका समन्वयक (अकोला जिल्हा) तृतीय पुरस्कार

करिअर कट्टा समन्वयक म्हणून प्रा.रणजीत अशोक हिवराळे यांनी विद्यार्थ्यांच्या करिअर घडविण्यासाठी केलेल्या कार्याची दखल घेत त्यांना हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

यावर्षी राबविलेले विशेष उपक्रम

१. करिअर कट्टा संसद स्थापना

विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्व गुण विकसित व्हावेत आणि त्यांना प्रशासनाचे ज्ञान मिळावे यासाठी करिअर कट्टा संसद स्थापन करण्यात आली. या संसदेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना प्रशासन, धोरणे आणि लोकशाही प्रक्रियेची माहिती मिळत आहे.

२. पोलीस पूर्व भरती प्रशिक्षण केंद्र

स्पर्धा परिक्षांची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी पोलीस पूर्व भरती प्रशिक्षण केंद्र सुरु करण्यात आले. यामध्ये विद्यार्थ्यांना लेखी परिक्षेसाठी मार्गदर्शन तसेच शारीरिक प्रशिक्षण दिले जात आहे.

३. IAS आपल्या भेटीला उपक्रम

यूपीएससी परीक्षेची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रेरणा मिळावी यासाठी IAS अधिकाऱ्यांच्या मार्गदर्शन सत्राचे आयोजन करण्यात आले. या सत्रांमध्ये IAS अधिकारी त्यांच्या परीक्षेच्या तयारीचा अनुभव, अभ्यासतंत्र आणि प्रशासकीय क्षेत्रातील जबाबदाऱ्यांविषयी मार्गदर्शन करतात.

४. 'उद्योजक आपल्या भेटीला' उपक्रम

विद्यार्थ्यांना स्टार्टअप आणि व्यवसाय क्षेत्रातील संधीबद्दल माहिती मिळावी यासाठी यशस्वी उद्योजकांशी संवाद साधण्याचे सत्र आयोजित केले गेले. यामध्ये उद्योजकांनी आपली प्रेरणादायक यशोगाथा सांगितली. तसेच व्यवसाय उभारणीसाठी आवश्यक कौशल्यांवर भर दिला.

५. विविध ॲड-ऑन कोर्सेस आणि भाषा शिक्षण कार्यक्रम

करिअर कट्ट्याच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांसाठी विविध नविन कौशल्य विकसित करण्यासाठी ॲड-ऑन कोर्सेस उपलब्ध करुन दिले आहेत.

IKS (Indian Knowledge System) भारतीय ज्ञान प्रणालीच्या संकल्पना समजून घेण्यासाठी विशेष ऑनलाईन कोर्स.

विदेशी भाषा प्रशिक्षण- जर्मन भाषा आणि इतर आंतरराष्ट्रीय भाषा शिकण्यासाठी ऑनलाईन क्लासेस.

भविष्यातील उद्दीष्टे आणि संकल्प :-

महाविद्यालयाच्या पुढील वाटचालीत खालील गोष्टींवर भर दिला जाणार आहे. विद्यार्थ्यांसाठी करिअर कट्टा उपक्रम अधिक व्यापक करणे.

संशोधन आणि नाविण्यपूर्ण शिक्षण पद्धती विकसित करणे :-

विद्यार्थ्यांसाठी व्यक्तिमत्व विकास आणि करिअर मार्गदर्शन यासंबंधी अधिक उपक्रम हाती घेणे.

उपसंहार

भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज, पिंजर हे केवळ शिक्षणसंस्था नसून विद्यार्थ्यांसाठी भविष्य घडविणारे मार्गदर्शक केंद्र आहे. विविध पुरस्कार, उपक्रम आणि नाविन्यपूर्ण शिक्षण पद्धतींच्या माध्यमातून महाविद्यालयाने आपल्या शैक्षणिक दर्जाची ओळख निर्माण केली आहे. संपूर्ण प्राध्यापकवर्ग, विद्यार्थी आणि महाविद्यालय प्रशासन भविष्यातही अधिक जोमाने कार्य करत राहील असा विश्वास आहे.

महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक विचार

प्रा.सुनील मनवर
इतिहास विभाग
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस्,पिंजर

विद्ये विना मती गेली। मती विना निती गेली?
निती विना गती गेली। गती विना वित्त गेले।।
वित्त विना शुद्र खचले। एवढे अनर्थ एका अविद्येने केले?

महात्मा ज्योतिराव फुले हे भारतातील सामाजिक आणि शैक्षणिक सुधारकांमध्ये अग्रगण्य होते. त्यांच्या विचारांमध्ये शिक्षणाला समाजसुधारणेचे प्रभावी साधन मानले गेले. शिक्षणानेच अज्ञान, अंधश्रद्धा आणि सामाजिक विषमता दूर करता येईल, असा त्यांचा ठाम विश्वास होता. त्यांनी स्त्रिया आणि शूद्र अती शूद्रांसाठी शिक्षणाच्या संधी निर्माण करण्यावर भर दिला. त्यांच्या शैक्षणिक विचारांचा भारतीय समाजावर दूरगामी प्रभाव पडला आहे.

महात्मा फुलेंचे शैक्षणिक विचार

१) सर्व समावेशक शिक्षणाचा आग्रह

फुले यांनी शिक्षण सर्वांसाठी खुले असावे, असा आग्रह धरला. तत्कालीन समाजात शिक्षण केवळ ब्राह्मण समाजापुरते मर्यादित होते, परंतू फुले यांनी शूद्र, अतीशूद्र आणि स्त्रियांसाठी शिक्षण उपलब्ध करून दिले.

उदाहरण :- १८४८ मध्ये त्यांनी पुण्यात मुलींसाठी पहिली शाळा सुरू केली. त्यांनी अस्पृश्य वर्गासाठीही शाळा स्थापन केली.

२) स्त्री शिक्षणाचा पुरस्कार

त्यांच्या मते, स्त्रियांना शिक्षण दिल्यास संपूर्ण समाज प्रगत होईल. सतीप्रथा, बालविवाह, स्त्रियांचे शोषण या रूढींवर शिक्षणामुळेच नियंत्रण मिळविता येईल.

उदाहरण :- त्यांच्या पत्नी सावित्रीबाई फुले या भारतातील पहिल्या महिला शिक्षिका ठरल्या. त्यांनी स्त्रियांना शिक्षण देणाऱ्या अनेक शाळा स्थापन केल्या.

३) जातीव्यवस्थे विरोधात शिक्षणाचा वापर

महात्मा फुले शिक्षणाला सामाजिक समतेचे साधन मानत. त्यांना वाटत होते की, जातीव्यवस्थेने

शूद्र अतीशूद्रांना शिक्षणापासून वंचित ठेवले आहे आणि त्यामुळेच त्यांना अधिकार, संपत्ती आणि स्वातंत्र्य मिळाले नाही.

उदाहरण :– त्यांनी 'तृतीय रत्न' नावाचा ग्रंथ लिहून ब्राह्मणशाही शिक्षण व्यवस्थेचा विरोध केला. त्यांनी 'सत्यशोधक समाज' स्थापन करून जातीभेदाविरोधात लढा दिला.

४) शिक्षणाचा उद्देश – विवेक, वैज्ञानिक दृष्टीकोन आणि आत्मसन्मान

फुले यांच्या मते शिक्षण म्हणजे केवळ पुस्तकी ज्ञान नव्हे, तर ते माणसामध्ये विवेक जागृत करणारे, वैज्ञानिक दृष्टीकोन निर्माण करणारे आणि आत्मसन्मान वाढविणारे असले पाहिजे.

उदाहरण :– त्यांनी त्यांच्या ग्रंथांमध्ये तर्कशुद्ध विचार आणि विज्ञाननिष्ठ दृष्टीकोन यांचा प्रचार केला. 'गुलामगिरी' या पुस्तकातून त्यांनी गुलामगिरीविरुद्ध आवाज उठविला.

५) कार्यानुभवाधारित शिक्षण

फुले शिक्षण हे केवळ पुस्तकी ज्ञानापुरते मर्यादित न राहता जीवनाशी निगडित असावे, असा विचार करत त्यांनी

व्यावसायीक शिक्षणावर भर दिला.

उदाहरण :– त्यांनी शेतकरी आणि कामगारांना त्यांच्या हक्कांची जाणीव करुन देण्यासाठी प्रयत्न केले. त्यांनी विद्यार्थांना शेती आणि उद्योगधंद्यांसाठी शिक्षण देण्याची गरज अधोरेखित केली.

निष्कर्ष

महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक विचार आजही तितकेच महत्वाचे आहेत. त्यांनी शिक्षणाच्या माध्यमातून समाजसुधारणेचे महान कार्य केले. आजच्या शिक्षण व्यवस्थेत सर्वसमावेशक शिक्षण, स्त्रि शिक्षण, वैज्ञानिक दृष्टीकोन,आत्मसन्मान आणि व्यावसायीक शिक्षण यांना अधिक महत्व देण्याची गरज आहे. महात्मा फुलेंच्या विचारांमुळे भारतीय समाज शिक्षणाच्या दिशेने पुढे गेला आणि त्यांच्या कार्यामुळे समतेचा पाया रचला गेला.

संदर्भ :

१) फुले, ज्योतिबा. गुलामगीरी (१८७३).

२) केळकर, एन. सी. सत्यशोधक महात्मा फुले (१९५०).

३) ओक, के . सी. महात्मा फुले याांचे समाजकार्य (१९६८).

Department of History Students passing Percentage

Session 2024 Summer

Class	Admitted Students	Admitted for Exam	Pass Students	Passing Percentage
B.A.I	98	73	56	76.17%
B.A.II	69	63	60	95.24%
B.A.III	33	31	30	96.77%

Winter 2024-25

Class	Admitted Students	Admitted for Exam	Pass Students	Passing Percentage
B.A.I	78	70		
B.A.II	54	53	59	92.45%
B.A.III	63			

सर्वांसाठी योग

डॉ.नानासाहेब सपकाळ
शारीरिक शिक्षण संचालक
भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस्,पिंजर

योग ही भारताची जगाला दिलेली एक अमूल्य देणगी आहे. मानवाच्या सर्वांगीण विकासासाठी आवश्यक असणारा समतोल आणि शांती मिळविण्यासाठी योग शास्त्र अत्यंत उपयुक्त ठरते. 'योग' हा शब्द 'युज' या संस्कृत धातूपासून तयार झाला असून त्याचा अर्थ आहे 'जोडणे'. शरिर, मन आणि आत्मा यांचा परस्पर संबंध आणि समन्वय साधणे, हेच योगाचे मुख्य तत्व आहे. हजारो वर्षापासून भारतात चालत आलेली ही परंपरा आज संपूर्ण जगात प्रसिद्ध झाली आहे.

प्राचिन भारतातील ऋषी, मुनींनी ज्ञान, साधना आणि तपश्चर्येच्या माध्यमातून आत्म साक्षात्काराचा मार्ग शोधला. त्यांनी शरिर व मनावर ताबा मिळवून संपूर्ण जीवन आरोग्यपूर्ण, शांत आणि संतुलीत कसे ठेवता येईल, याचा शोध घेतला आणि योग साधणेचा पाया घातला. पुढे पतंजली मुनींनी योग शास्त्राचे सुत्रबद्ध संकलन करुन 'योगसुत्र' लिहीले. या ग्रंथात त्यांनी योगाचे विविध प्रकार, नियम आणि परिणाम यांचे वर्णन केले आहे. भगवत गितेमध्ये भगवान श्रीकृष्णानेही अर्जुनाला जीवनाच्या संघर्षमय क्षणी योगाचा उपदेश केला.

आजच्या आधुनिक युगात तंत्रज्ञान, स्पर्धा, आकांक्षा आणि तणाव या गोष्टीमुळे माणुस मानसिकदृष्टया अस्थिर होत चालला आहे. लहान वयातच उच्च रक्तदाव, मधुमेह, चिंता आणि नैराश्य या सारखे आजार लोकांना जडू लागले आहेत. शरीराच्या आरोग्यासोबतच मानसिक आणि आत्मिक आरोग्य राखणे अत्यावश्यक बनले आहे. अशा परिस्थितीत योग ही एक प्रभावी, नैसर्गिक आणि वैज्ञानित पद्धत बनून समोर येते.

योगाभ्यासामुळे केवळ शरिरच नव्हे, तर मन आणि विचार प्रक्रियेवरही सकारात्मक परिणाम होतो. रोज सकाळी काही वेळ ज्ञान, प्राणायाम आणि आसनांचा सराव केल्यास मन शांत होते, विचार स्पष्ट होतात आणि एकाग्रता वाढते. विद्यार्थ्यांसाठी ही अत्यंत उपयुक्त गोष्ट आहे. अभ्यासात लक्ष केंद्रीत करण्यासाठी आणि परिक्षा तणावावर मात करण्यासाठी योग एक महत्वाचा उपाय ठरतो. तर वयस्क लोकांसाठी योग म्हणजे वृद्धापकाळातही ताजेपणा आणि उत्साह टिकवून ठेवण्याचे साधन आहे.

आज भारतात अनेक शाळा, महाविद्यालये, कार्यालये आणि संस्थांमध्ये योग शिक्षण सुरु करण्यात आले आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणामध्येही योगाला विशेष स्थान दिले गेले आहे. आमच्या आऊसाहेब

लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज, पिंजर येथेही योगाला अनन्य साधारण महत्व दिले जाते.विद्यार्थ्यांना नियमित योग प्रशिक्षण देण्यात येते. दरवर्षी २१ जुन रोजी 'आंतरराष्ट्रीय योग दिन' साजरा केला जातो. ज्यामध्ये विद्यार्थ्यांचा उत्स्फुर्त सहभाग असतो. या कार्यक्रमातून त्यांच्यामध्ये आरोग्याविषयी जागरुकता निर्माण होते आणि आत्मशिस्तीचा संस्कारही बनतो.

भारताने संयुक्त राष्ट्रसंघामार्फत २१ जुन हा 'जागतिक योग दिन' म्हणून घोषित करण्यासाठी पुढाकार घेतला. २०१५ पासून हा दिवस संपूर्ण जगभर मोठ्या प्रमाणात साजरा केला जातो. हे आपल्या देशासाठी अत्यंत अभिमानास्पद बाब आहे की, आज जगातील कोट्यावधी लोग दररोज योगाभ्यास करतात. हे केवळ भारताची सांस्कृतिक समृद्धीच नव्हे तर भारताच्या ज्ञान परंपरेचा जागतिक स्विकारही दर्शविते. योग ही कोणत्याही वय, धर्म, जात किंवा लिंगाची बंधने न पाळणारी अशी सार्वत्रिक संकल्पना आहे. लहान मुले, तरुण, स्त्रिया, पुरुष, वृद्ध सर्वांनाच योग फायदेशीर आहेत. योगामध्ये कोणतेही गुंतागुंत नाही. सहज, सोपा आणि नैसर्गिक मार्ग असल्याने तो सर्वांसाठी सुलभ आहे. दररोज अवघे १५ ते ३० मिनिटे वेळ दिल्यास योगाचे अद्भुत परिणाम अनुभवता येतात. शरिर सदृढ राहते, मन शांत राहते आणि आत्मा समाधानाने भरुन निघतो.

आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थीही या परंपरेचा भाग बनत आहे हे विशेष गौरवास्पद आहे. 'योग' ही केवळ एक शारिरिक क्रिया नसून ती जीवन जगण्याची एक कलाच आहे. त्यामुळे 'सर्वांसाठी योग' ही संकल्पना आजच्या घडीला अत्यंत आवश्यक आणि प्रभावी आहे.

या लेखाच्या माध्यमातून मी सर्व विद्यार्थ्यांना आणि वाचकांना विनंती करतो की, त्यांनी आपले दैनंदिन जीवन योगाभ्यासाशी जोडावे आणि आरोग्य, शांती व आरोग्याकडे वाटचाल करावी.

योग: कर्मसु कौशलम् ।

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती संलग्नित

सुशिक्षण प्रसारक मंडळ, पिंजरद्वारा संचालीत

भाऊसाहेब लहाने ज्ञानप्रकाश आर्टस् कॉलेज्, पिंजर जि.अकोला

आंतर महाविद्यालयीन २०२४–२०२५ सहभाग

अ.क्र.	खेळाचे नाव	सहभाग
१	क्रॉस कंट्री	सहभाग
२	अथेलेटीक्स	सहभाग
३	योगा	सहभाग

शारीरिक संचालक या नात्याने विविध उपक्रमात सहभाग नोंदविला
डॉ.नानासाहेब भा.सपकाळ

१. आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षण कार्यशाळा

२. बृहण महाराष्ट्र योग असोशिएशन अध्यक्ष अकोला जिल्हा

३. महाराष्ट्र योग शिक्षक महासंघ उपाध्यक्ष

४. आस्था योग फाउंडेशन महासचिव अकोला जिल्हा

५. पतंजली योग शिक्षक

६. सम्मित्र बँक संचालक अकोला

७. बॉक्शिंग मॅनेजर भटिंडा पंजाब

८. कोटा विद्यापीठ बॅडमिंटन मॅनेजर

९. काश्मीर विद्यापीठ मॅनेजर पावर लिफ्टिंग

कर्मयोगी स्व. भाऊसाहेब

श्री भाऊरावजी पाटील महल्ले

परम पुजनिय श्रीमान भाऊसाहेब उर्फ मोतीरामजी उदेभानजी लहाने यांना ११ मार्चला देवाज्ञा झाली, त्यांना विनम्र अभिवादन करतो. मी भाऊसाहेबांच्या घरीच शिकलो. त्यांच्या घरीच लहानाचा मोठा झालो. माझ्यावर त्यांचे खुप उपकार आहेत. माझ्यासाठी आमच्या आत्याला छत्री फेकुन मारली, आत्याच्या पायाला लागली, टोंगळ्याला लागली, रक्त निघाले. भाऊसाहेबांनी आर.एम.पी.डॉक्टरचा कोर्स घेतला होता. पायाला औषध लावले, इंजेक्शन दिले. काही दिवसातच टोंगळ्याची जखम बसली. खरोखर माझ्यासाठी भाऊसाहेब आत्याला बोलत होते. काही दिवसांनी आत्या सुद्धा माझ्यासोबत चांगल्या बोलायला लागल्या. खरोखर माझ्यावर भाऊसाहेबांचे उपकार आहेत. माझ्याकडून त्यांनी एक पैसा घेतला नाही. उलट माझ्याशी चांगले बोलायचे. भाऊसाहेब म्हणजे ब्रम्ह, गोविंदरावजी मामा विष्णु, पांडुरंगजी मामा म्हणजे महेश होते. मला त्यांनी कधीच दुखवले नाही. मी त्यांच्या घरीच जेवण करुन राहुन शिकलो. माझ्यावर त्यांचे खुप उपकार आहेत. आत्या सुद्धा माझ्याशी चांगल्या बोलत असत. मी ३ वर्षे त्यांच्या घरीच शिकलो. नंतर अकोला येथील R.I.T. कॉलेजमध्ये शिकलो. सुबोध डॉक्टर आणि मी बरोबर शिकायला होतो. काही दिवसात मला मेंदुज्वर झाला. भाऊसाहेबांनी मला सरकारी दवाखान्यात अॅडमीट केले. काही दिवसातच माझी तब्बेत चांगली व्हायला लागली. सुबोध डॉक्टर, उज्वलाताई आणि मी एकाच रुम मध्ये राहीलो. उज्वलाताई स्वयंपाक करायची, मी आणि सुबोध डॉक्टर एकाच कॉलेजमध्ये म्हणजे R.I.T. कॉलेजमध्ये शिकलो. खरोखर लहाने परिवाराचे माझ्यावर खुप उपकार आहेत. माझ्या लग्नात दोनद बु।। ला आले. आत्या आल्या आणि भाऊसाहेब, डॉक्टर आणि विकासदादा आणि प्रेम आणि प्रदिप व उज्वलाताई सुद्धा आल्या. माझ्यावर लहाने परिवाराचे खुप उपकार आहेत. मला भाऊसाहेबांनी कधीच दुखवले नाही. खरोखर भाऊसाहेब सर्व लहाने परिवाराचे माझ्यावर खुप खुप उपकार आहेत. त्यांना मी शतश: प्रणाम करतो. उपस्थित सर्वांना माझा यथायोग्य नमस्कार, माझ्या लिहीण्यात काही चुकले असेल तर मी सर्वांची माफी मागतो. कृपया सर्वांना शतश: प्रणाम करतो.

विद्यमान प्राचार्य, प्राध्यापक, अध्यापक, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी आणि उपस्थित सर्वांना आई–बहिणींना शतश: प्रणाम करतो.

धन्यवाद...!

सदैव तुमचाच श्री.भा.भ.महल्ले, शेलु खु।।

मो.नं.९४२२६२३६९२

महिला सशक्तिकरण : काळाची गरज

श्री शाम नरहरीपंत खापर्डे
कनिष्ठ लिपिक

हो महिला सशक्तिकरण ही खूप महत्वाची गोष्ट आहे आणि ती काळाची अत्यंत गरज बनली आहे. समाजातील प्रत्येक क्षेत्रात महिलांना समान संधी मिळवून देणे, त्यांना आत्मनिर्भर बनवणे आणि त्यांचा आवाज ऐकणे आवश्यक आहे. महिलांनी शिक्षण, काम, आरोग्य, न्याय आणि स्वावलंबन या सर्व गोष्टीत स्वतंत्र होणे, हे समाजाच्या प्रगतीसाठी महत्वाचे आहे. महिलांचे सशक्तिकरण केल्यास समाजात समानता आणि समृधीचा संचार होईल, तसेच त्यांचा आत्मविश्वास वाढून त्या अधिक सक्षम बनतील.

महिला सशक्तीकरणावर चर्चा करतांना आपल्याला अनेक पैलूंवर विचार करावा लागतो, जसे की शिक्षण, आर्थिक स्वावलंबन, सामाजिक संरचना, तसेच मानसिक व शारीरीक आरोग्य. महिलांविषयी रुढीवाद आणि पारंपारीक दृष्टीकोन असतो ज्यामुळे त्यांचा विकास अडचणीत येतो. महिलांना या अडचणीवर मात करण्यासाठी समाजाच्या मानसिकतेत बदल घडवावा लागेल. तसेच मुलींच्या शिक्षणाची महत्वता समाजातील प्रत्येक घटकाला समजावून सांगणे आवश्यक आहे.

शिक्षण आणि ज्ञान :- महिला शिक्षण हे सशक्तीकरणाच्या दिशेने एक मोठे पाऊल आहे. शिक्षित महिला आपल्या कुटूंबाला आणि समाजाला अधिक योग्य मार्गदर्शन करु शकतात. त्याच बरोबर शिक्षणामुळे त्यांना त्यांच्या हक्काबद्दल आणि कायद्याबद्दल जागरुकता मिळते, ज्यामुळे ते आपले अधिकार प्रभावीपणे मागू शकतात.

आर्थिक स्वावलंबन :- महिलांना आर्थिकदृष्टया स्वतंत्र बनवणे खुप महत्वाचे आहे. जेव्हा महिला आर्थिकदृष्टया स्वतंत्र असतात, तेव्हा त्यांना त्यांच्या आयुष्यावर नियंत्रण ठेवता येते. त्यांना गरिबी, अत्याचार किंवा कोणत्याही प्रकारच्या शोषणापासून मुक्त होण्याची क्षमता मिळते. महिलांना उद्योगातील व्यवसाय आणि संधी देणे आवश्यक आहे. तसेच त्यांना कामाच्या ठिकाणी समान वेतन, सुरक्षितता आणि अधिकार मिळावेत.

सामाजिक जागरुकता :- समाजात अनेक वेळा महिलांविषयी रुढीवाद आणि पारंपारिक दृष्टीकोन असतो, ज्यामुळे त्यांचा विकास अडचणीत येतो. महिलांना या अडचणीवर मात करण्यासाठी समाजाच्या

मानसिकतेत बदल घडवावा लागेल. महिलांविषयी रुढीवादी आणि पारंपारिक दृष्टीकोन असतो, ज्यामुळे त्यांचा विकास अडचणीत येतो. महिलांना या अडचणीवर मात करण्यासाठी समाजाच्या मानसिकतेत बदल घडवावा लागेल. तसेच मुलींच्या शिक्षणाची महत्वता समाजातील सर्व घटकांना समाजावून सांगणे आवश्यक आहे.

मानसिक व शारीरिक आरोग्य :- महिला सशक्तीकरणामध्ये शारिरिक आणि मानसिक आरोग्याचे संरक्षण देखील महत्वाचे आहे. महिलांसाठी आरोग्य विषयक जागरुकता, योग्य उपचार आणि मानसिक आरोग्याबाबत चांगली सुसज्ञता आवश्यक आहे. महिलांना त्यांचे मानसिक आरोग्य आणि शारीरिक हक्क ओळखणे, स्वत:च्या शरीरावर नियंत्रण ठेवणे आणि लवकर आरोग्य तपासणी करणे महत्वाचे आहे. महिलांसाठी आरोग्यविषयक जागरुकता, योग्य उपचार आणि मानसिक आरोग्याबाबत चांगली सुसज्ञता आवश्यक आहे. महिलांना त्यांचे मानसिक आरोग्य आणि शारीरिक हक्क ओळखणे, स्वत:च्या शरीरावर नियंत्रण ठेवणे आणि लवकर आरोग्य तपासणी करणे महत्वाचे आहे.

राजकीय प्रतिनिधित्व :- महिलांना राजकारण आणि नेतृत्वाच्या भुमिकांमध्ये स्थान मिळाल्यास त्या समाजात परिवर्तन घडवू शकतात. महिला राजकारणी महिलांच्या समस्या आणि त्यांच्या हक्कांचा प्रभावीपणे प्रचार करु शकतात.

महिला सशक्तीकरण म्हणजे फक्त त्यांच्या अधिकारांचे संरक्षण करणे नाही तर त्यांना समाजात समानता आणि आदर मिळवून देणे आहे. महिलांचा सशक्तिकरण प्रक्रियेत सहभाग घडवणे हे एक दीर्घकालीन आणि सर्वसमावेशक उद्दीष्ट आहे, ज्याचा फायदा संपूर्ण समाजाला होईल.

आजचा विद्यार्थी आणि सोशल मीडिया

आजच्या डिजिटल युगात सोशल मीडिया हे आधुनिक विद्यार्थ्यांचे अविभाज्य अंग बनले आहे. पूर्वी शिकण्याची साधने केवळ पुस्तके आणि शिक्षकांपूरती मर्यादीत होती, पण आता एका क्लिकवर अनंत माहिती मिळू शकते. इंटरनेटच्या क्रांतीमुळे संवादाचा वेग वाढला आहे. शिक्षणाच्या संधी विस्तारल्या आणि जगाशी जोडले जाणे सहज शक्य झाले. सोशल मीडिया हे विद्यार्थ्यांसाठी माहितीचा अथांग सागर आहे पण त्याच वेळी हा सागर खोल आणि अनिश्चितही आहे. आजच्या विद्यार्थ्यांना सोशल मीडियामुळे जगभरातील ज्ञानाच्या साठ्यांपर्यंत सहज पोहोचता येते.

ऑनलाईन नोट्स, शैक्षणिक व्हिडीओ, चर्चासत्रे आणि विविध अभ्यास गट यामुळे शिकण्याच्या पद्धतीत अमूलाग्र बदल झाला आहे. शिक्षक आणि विद्यार्थी यांच्यातील संवाद ऑनलाईन प्लॅटफॉर्म्सवर अधिक गतिमान झाला आहे. दूर असलेले मित्र, शिक्षक आणि तज्ज्ञ यांच्यासोबत कधीही आणि कुठेही संपर्क साधता येतो. यातूनच अभ्यासाची गुणवत्ता सुधारते आणि संधीचे नविन दरवाजे उघडले जातात. मात्र सोशल मीडियाचा अतिवापर हा विद्यार्थ्यांसाठी गंभीर समस्या ठरु शकतो. तासन् तास मोबाईल आणि संगणक स्क्रिन समोर घालवणे, अनावश्यक व्हिडीओ पाहणे, विनाकारण गप्पांमध्ये वेळ वाया घालावणे, अशा सवयी विद्यार्थ्यांच्या भविष्यावर विपरित परिणाम करु शकतात. काही जण सोशल मीडियाच्या आभासी जगात इतके गुंतुन जातात की त्यांना वास्तव जीवनातील जबाबदाऱ्या आणि अभ्यास याची जाणीव राहत नाही. याशिवाय चुकीची माहिती, अफवा आणि दिशाभूल करणारे संदेश पसरवले जातात, त्यामुळे समाजात गोंधळ निर्माण होतो.

आजचा विद्यार्थी सोशल मीडियाचा उपयोग कसा करतो यावर त्याचे यश अवलंबून आहे. हे माध्यम जर योग्य पद्धतीने वापरले तर ते शिक्षणासाठी प्रभावी ठरु शकते. अभ्यासासंबंधी माहिती मिळविणे, प्रकल्पांसाठी संशोधन करणे,स्पर्धा परिक्षांसाठी तयारी करणे, करिअर मार्गदर्शन मिळविणे यासाठी सोशल मिडीया खुप उपयुक्त आहे. पण जर याचा उपयोग केवळ टाईमपास म्हणून केला तर त्याचा परिणाम अभ्यासावर आणि व्यक्तीमत्तावर होवू शकतो.

शिक्षण हे केवळ माहिती गोळा करणे नाही, तर ते समजून घेवून आत्मसाद करणे महत्वाचे असते, म्हणूनच सोशल मीडियाचा योग्य वापर हा विद्यार्थ्यांसाठी गरजेचा आहे. त्याचा सकारात्मक उपयोग करुन स्वत:ला घडवणे आणि भविष्यातील संधी ओळखणे ही आजच्या विद्यार्थ्यांची जबाबदारी आहे. जसे तलवार चालवण्याचे कौशल्य जसे तलवारीवर नव्हे तर तिचा उपयोग करणाऱ्यावर अवलंबूनअसते तसेच सोशल मीडियाचा परिणामही त्याचा वापर कसा केला जातो यावर ठरतो. म्हणूनच आजच्या विद्यार्थ्यांनी सोशल मीडियाचा उपयोग केवळ करमणुकीसाठी न करता शिक्षण आणि व्यक्तीमत्त्व विकासासाठी करायला हवा. – लेखिका : कु. आचल सुरेंद्र शर्मा, B.A.I. Year (महाविद्यालयीन विद्यार्थीनी)

शून्य ते हीरो : विद्यार्थ्यांचा प्रेरणादायी प्रवास

आजच्या धावपळीच्या जीवनात प्रत्येकजण 'शुन्य ते हीरो' बनण्याचे स्वप्न पाहतो विशेषत: महाविद्यालयीन जीवनात हे स्वप्न अधिकच प्रबळ होते. कारण याच काळात आपल्या भविष्याची दिशा ठरते. अनेक विद्यार्थी, शाळेतील घीसीपीटी शिक्षणानंतर महाविद्यालयात प्रवेश करतात तेव्हा त्यांच्या मनात अनेक प्रश्न आणि शंका असतात. काहींना भविष्याची चिंता असते काहींना आपल्या क्षमतांवर विश्वास नसतो तर काही जण केवळ परिस्थितीमुळे मागे राहतात. पण याच परिस्थितीत काही विद्यार्थी असे असतात जे आपल्या मेहनतीने, जिद्दीने आणि योग्य मार्गदर्शनाने 'शून्य ते हीरो' बनण्याचा प्रवास सुरु करतात.

कसा घडतो हा प्रवास ?

'शून्य ते हीरो बनणे म्हणजे एका दिवसात घडणारी गोष्ट नाही. हा एक निरंतर आणि खडतर प्रवास असतो. या प्रवासात अनेक अडचणी येतात, अनेकवेळा अपयश येतं, पण हार न मानता पुढे चालत राहणे महत्वाचे आहे. या प्रवासातील काही महत्वाचे टप्पे खालील प्रमाणे :

❊ स्वयं-ओळख :

सर्वात आधी स्वत:ला ओळखणे महत्वाचे आहे. आपल्या आवडीनिवडी काय आहेत, आपल्या क्षमता काय आहेत, हे जाणून घेणे आवश्यक आहे, यासाठी वेळ घ्या, आत्तचिंतन करा आणि आपल्यातील सुप्त गुणांचा शोध घ्या.

❊ ध्येय निश्चिती :

ध्येय निश्चित केल्याशिवाय मार्ग सापडत नाही. तुमचे ध्येय काय आहे, हे स्पष्ट असले पाहीजे, ध्येय लहान असो वा मोठे ते तुमच्यासाठी महत्वाचे असले पाहिजे.

❊ कठोर परिश्रम :

ध्येय निश्चित झाल्यावर ते पूर्ण करण्यासाठी कठोर परिश्रम करणे आवश्यक आहे. कोणताही शॉर्टकट नसतो. सातत्याने प्रयत्न करत राहिल्यास यश नक्की मिळते.

❊ सकारात्मक दृष्टिकोन :

नकारात्मक विचार आपल्याला मागे ठेवतात. सकारात्मक दृष्टिकोन ठेवल्यास अडचणींवर मात करणं सोपे होते. प्रत्येक परिस्थितीत काहीतरी सकारात्मक शोधण्याचा प्रयत्न करा.

✲ मार्गदर्शन :

योग्य मार्गदर्शनामुळे प्रवास सोपा होतो. शिक्षक, पालक, मित्र आणि यशस्वी व्यक्तींकडून प्रेरणा घ्या आणि त्यांचे मार्गदर्शन घ्या.

✲ अपयशातून शिका :

अपयश ही यशाची पहीली पायरी आहे. अपयशाने खचून न जाता त्यातून शिका आणि पुन्हा प्रयत्न करा.

✲ वेळेचे व्यवस्थापन :

वेळेचा सदुपयोग करणे अत्यंत आवश्यक आहे. वेळेचे नियोजन करुन अभ्यासाला आणि इतर कामांना पुरेसा वेळ द्या.

✲ संदेश :

'शून्य ते हीरो' बनणे प्रत्येकासाठी शक्य आहे. फक्त त्यासाठी जिद्द, मेहनत आणि योग्य मार्गदर्शनाची गरज असते. विद्यार्थ्यांनी आपल्या स्वप्नांना कधीही सोडु नये कठोर परिश्रम आणि आत्मविश्वासाचे जोरावर ते काहीही करु शकतात.

– लेखिका :– कु. आचल सुरेंद्र शर्मा (**B.A.I. Year**)
(महाविद्यालयीन विद्यार्थीनी)

ध्येयवेध : तुमच्या स्वप्नांना नवी दिशा द्या !

कॉलेज जीवन म्हणजे एक अनोखा प्रवास ! नवीन मित्र, नवीन अनुभव आणि भविष्याची स्वप्ने....... पण या सगळ्यासोबत असतो थोडा तणाव, थोडी अनिश्चितता काय करायचं ? असे अनेक प्रश्न आपल्या मनात येत असतात. पण लक्षात ठेवा तुमचात अफाट क्षमता आहे, फक्त गरज आहे ती योग्य दिशेने प्रयत्न करण्याची.

मित्रांनो जीवनात ध्येय असणे खुप महत्वाचे आहे. ध्येय आपल्याला एक नविन दिशा देते. ध्येय नसले तर आपण भरकटल्यासारखे होतो. त्यामुळे सर्वात आधी आपले ध्येय निश्चित करा. तुम्हाला काय बनायचे आहे ? तुम्हाला काय बनायला आवडते ? तुमच्या आवडीच्या क्षेत्रात तुम्हाला काय करता येईल?

ध्येय ठरवल्यानंतर त्याला पुर्ण करण्यसाठी कठारे परिश्रम करा. अडचणी येतील, अपयश येईल पण हार मानू नका. आपल्या चूकांमधून शिका आणि पुन्हा प्रयत्न करा. लक्षात ठेवा, 'अपयश ही यशाची पहीली पायरी आहे !' या कॉलेज जीवनात तुम्हाला अनेक संधी मिळतील त्या संधीचा पुरेपुर उपयोग करा. नवनवीन गोष्टी शिका, नवनविन अनुभव घ्या. आपल्या **Comfort zone** मधून बाहेर पडा. जगाला दाखवा की तुम्ही किती सक्षम आहात !

आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे स्वत:वर विश्वास ठेवा. तुमच्यात काहीतरी खास आहे काही तरी अव्दितीय आहे. त्या खास गोष्टीला ओळखा आणि जगासमोर आणा.

म्हणून मित्रांनो, उठा ! जागे व्हा ! आपल्या स्वप्नांना एक नवी दिशा द्या! ध्येयवेध करा आणि यश मिळवा !

तुमची मैत्रिण,

आचल सुरेंद्र शर्मा

सुखी जीवन का रहस्य

सुखी जीवन का रहस्य एक ऐसा विषय है जो आज के समय में हर व्यक्ति के मन मे गूंजता है। हर इंसान चाहता है कि उसका जीवन सुखमय और शांतिपूर्ण हो, लेकिन यह सच है की सुखी जीवन की प्राप्ति केवल बाहरी चीजों से नहीं होती। इसे प्राप्त करने के लिए हमे अपने अंदर के मानसिक और आत्मिक पहलुओं को समझना होता है।

सुखी जीवन के रहस्य को जीवन और शिक्षाओं के माध्यम से प्रकट किया गया है । उनका मानना था कि असली सुख बाहर की दुनिया से नहीं, बल्कि हमारे भीतर से उत्पन्न होता है । वे कहते थे की आत्मा की शांती और संतुष्टि ही सच्चे सुख की कुंजी है । बाहरी भौतिक सुखों का कोई स्थायित्व नहीं होता, वे क्षणिक होते हैं। असली सुख तब आता है जब हम अपने आत्मज्ञान को प्राप्त करते है और अपने अंदर की शांती को महसुस करते हैं।

उनके अनुसार हमे अपने जीवन में संतुलन बनाए रखना चाहिए। जब हम अपने काम, रिश्तों और मानसिक स्थिती में संतुलन बनाए रखते हैं, तभी हम असली सुख की प्राप्ति कर सकते हैं। जीवन के हर क्षेत्र में ईमानदारी और सत्यता को अपनाना चाहिए, क्योंकि यह ही हमारे अंदर सच्ची शांति और सुख लाता है ।

यह भी मानना था कि हमें दुनिया की आकर्षक चीजों के बजाय, आत्म–संयम और सरलता को अपनाना चाहिए । जब हम अपने इच्छाओं पर काबू पाते हैं और अपने भीतर के शांति के स्त्रोत को पहचानते हैं, तो हम सुखी जीवन के ओर अग्रसर होते हैं। सुख तब नहीं आता जब हम बहुत कुछ चाहते है, बल्कि जब हम अपनी इच्छाओं को नियंत्रित करते हैं और जो हमारे पास हैं, उसमें संतुष्ट रहते हैं।

उनकी शिक्षाओं से यह स्पष्ट होता है कि सुखी जीवन के लिए केवल बाहरी परिस्थितियां जिम्मेदार नहीं होतीं, बल्कि हमारे विचार, कार्य और आस्थाएं भी इस पर प्रभाव डालती हैं । इसलिए, हमें अपने भीतर की शांति और संतुलन को बनाए रखने की कोशिश करनी चाहिए, क्योंकि असली सुख यहीं से शुरु होता है ।

अलबक्श शहा
B.A.II

स्त्री-पुरुष समानता

कु. गायत्री अढाऊ

बी.ए.अंतिम वर्ष

स्त्री आणि पुरुष हे समाजाचे पुरक घटक असून दोघांची भूमिका ही महत्वाची आहे. दोघांना समान हक्क, सम्मान आणि संधी देणे म्हणजेच समानता होय. मात्र ही समानता केवळ कायद्यात न राहता विचारसरणीतही रुजणे गरजेचे आहे.

मुलगी झाली म्हणून डोळ्यात आणू नका पाणी,
शिक्षण देवून बनवा तिला झाशीची राणी ।।

घरकाम व मुलांच्या संगोपनाची जबाबदारी स्त्रीचीच मानली जाते, तर पुरुषाला कुटूंबाचा कर्ता मानले जाते. घरकामाचे श्रम अदृष्य समजले जातात. ही मानसिकता बदलण्यासाठी स्त्री–पुरुषांनी जबाबदाऱ्या समान वाटून घ्यायला हव्यात.

स्त्री केवळ पत्नी, आई किंवा मुलगी या भूमिकापुरते मर्यादीत ठेवू नये. तिला तिच्या निर्णयाचा अधिकार आणि स्वातंत्र्य दिल्यास ती व्यक्ती म्हणून स्वत:ला सिद्ध करु शकते.

सोडून द्या वाईट चालिरिती
आता मुलीच्या शिक्षणाला द्या गती ।।

झाशीची राणी लक्ष्मीबाई, कल्पना चावला, मेरी कॉम अशा अनेक स्त्रियांनी समाजात कर्तृत्व सिद्ध केले आहे.

यामुळे स्त्रीच्या सामर्थ्याला योग्य स्थान मिळू लागले आहे. स्त्री–पुरुष समानता समाजाच्या प्रगतीसाठी अत्यावश्यक आहे. समानतेची मूल्ये शिक्षणातून रुजवणे, परस्पर आदर ठेवणे आणि एकमेकांना पुरक मानणे हे समाजाची खरी ताकद आहे.

आधी विद्यादान, मग कन्यादान,
राहु आपण एकोप्याने, देश घडवू शिक्षणाने,
माता होईल शिक्षित, तर कुटुंब राहील सुरक्षित
नर असो वा नारी, चढा शिक्षणाची पायरी,
अक्षर कळे संकट टळे.

जागर स्त्री शक्तीचा

कु. गायत्री अढाऊ
बी.ए.अंतिम वर्ष

मार्ग कठीण होता, परी तू कधी न खचली
उगवत्या सूर्यासम, तू सदा चमकली

अलंकार शौर्याचे लेऊन अशी तू सजली.
तुझ्या पराक्रमाला पाहून दुनिया दिपली.

छत्र अनाथांसाठी अन तु झाली माऊली
मया, ममता, प्रेमाने ओंजळ तु भरली

अन्यायाची राख करण्या दामिनी गरजली
ग्रीष्मात कधी तू शीतल छायेसम भासली

पंख घेऊनी गरुडाचे जरी अवकाशी फिरली
संसारात तुझ्या तु तितकीच रमली

क्षण तुझ्या गौरवाचा, तोरणे ही सजली
जागर करण्या स्त्रीशक्तीचा सृष्टीही बहरली.

वैचारिक लेखन

लेखिका :- कु.रुषिका दंदी

'शिकता शिकता कमवा आणि कमवता कमवता शिका,

जीवनात जीवन जगत असतांना आपल्याला अनेक अनुभव येतात. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी आपल्याला शिक्षणाचे महत्व पटवून दिले आहे. ज्यांनी सांगितल होते की,''शिक्षण हे वाघीणीचे दुध आहे, आणि जे हे पिणार तो गुरगुरल्याशिवाय राहणार नाही.'' आपले विचार कसे आहेत हे आपल्या शिक्षणावर अवलंबून असते. जीवनात जगायचे कसे हे आपल्याला शिक्षणचं सांगते.

कायद्याने प्राथमिक शिक्षण हे मोफत दिले आहे. त्यामुळे शिक्षण हे आपल्याला योग्य प्रकारे मिळते आणि दिवसांदिवस अडाणी लोकांची संख्या कमी होत आहे आणि मला वाटते नक्कीच एक दिवस असा येईल अशिक्षित आपल्याला कोणीच दिसणार नाही.

शिक्षण म्हणजे शाळेमध्ये घेतलेलं किंवा कॉलेजमध्ये घेतलेलं नाही. आपण एखाद काम करतांना आपल्याला खुप सारे अनुभव येतात. काम हे कोणतच लहान किंवा मोठ नसते,लहान असतात तर 'आपले विचार.' काम करत असतांना आपल्याला आपले विचार बदलण्याची अत्यंत गरज आहे कारण आजकाल आपण म्हणतो, ''नको हे काम मी करत नाही'' मी आणि हे काम? शक्यचं नाही. जर मी हे काम करेल तर यात माझा कमीपणा आहे. पण तुम्हीच विचार करा की जर सर्वांनीच म्हटले की मला नोकरीच हवी, तर ते कस होईल शक्य? हे अशक्य आहे. मग आपण का नुसतं नोकरीच्या मागे आहोत?

'आपल्याला सरकारी दवाखाना नको,' सरकारी शाळा नको. परंतू आपल्याला सरकारी नोकरीचं का हवी बरे ? या प्रश्नाचे उत्तर जेव्हा आपल्याला मिळेल तेव्हा मला नाही वाटत की, मला आणखी काही सांगण्याची गरज पडणार नाही. सांगायचं हेच की, पैसा म्हणजेच सर्व काही नाही. खर तर आपल्याला ज्यात सुख म्हणजेच आनंद मिळेल, त्याकडे आपण जास्त लक्ष केंद्रीत करायला हवे.

आपण नेहमी आपल्या आजूबाजूला बघतो की, काही मुलं अशी असतात, की ती बिचारी पैशाने खूप गरीब पण विचाराने व बुद्धीने अत्यंत हुशार. त्यांना शिकण्याकरिता योग्य तेवढे पैसे त्यांच्याकडे नसतात पण तरी सुद्धा ते कमवता कमवता शिकतात. काही तर असेही पहायला मिळतात की, शिकता शिकता कमवतात. असे लोक खरच अत्यंत हुशार म्हणावे लागतील. त्यांचाच जीवनाचा खरा अर्थ समजतो व तेच जीवनात काहीतरी साध्य करु शकतात व जीवनात काहीही झाले कितीही संकट आले तरी ते व्यक्ती कधीच मागे येत नाही. म्हणून **'शिकता शिकता कमवा आणि कमवता कमवता शिका.**

सिंबॉल ऑफ द नॉलेज - Dr. B.R.Ambedkar

लेखिका :- कु.रुषिका दंदी

विश्वरत्न, बोधिसत्त्व, परमपूज्य, भारतरत्न अशा अनेक नावांनी ओळखल्या जातात आंबेडकर. काही जण म्हणतात आंबेडकर म्हणजे दलित समाजाचे उद्धारक होय ! हे खरं आहे की बाबासाहेबांनी दलितांसाठी खुप मोठ योगदान दिलं. पण फक्त बाबासाहेबांची ओळख एवढीच मर्यादीत आहे काय? खर तर हा प्रश्न अतिशय महत्वाचा आहे मित्रांनो. प्रत्येक घराघरात दिवाळीचे बोनस मिळणे हे डॉ.आंबेडकरांमुळेच संभव झाले आहे. डॉ.बाबासाहेबांमुळे आपणा सर्वांना आणि जास्तीत जास्त स्त्रियांना त्यांचे अधिकार प्राप्त झाले आहेत. अगदी कोणत्याही क्षेत्रात जर आपण पाहलं तर प्रत्येक गोष्टीत सक्षम आहेत आणि कोणत्याही क्षेत्रात कार्यरत सुद्धा. फक्त भारतातच नव्हे तर अगदी संपूर्ण विश्वात त्यांच नाव गाजतय. पण म्हणतात ना प्रत्येक यशस्वी पुरुषाच्या मागे एखादी स्त्री असते व या महापुरुषांच्या मागे सुद्धा त्यांच्या पत्नी रमाबाई होत्या. रमाई मातेचा बाबासाहेबांवर खुप विश्वास होता आणि बाबासाहेबांनी तो टिकवला सुद्धा. असाच एक त्यांच्या जीवनातील प्रसंग तुम्हाला सांगु इच्छिते, ''एकदा, जेव्हा आंबेडकर शिक्षण घेण्यासाठी विदेशात गेले होते तेथे एक लुसी नावाची मुलगी आंबेडकरांवर खुप प्रेम करायची, आंबेडकर कधी येतात, कधी जातात, काय करतात,याकड ती सतत लक्ष द्यायची.'' एक दिवस तिने आंबेडकरांना धक्का दिला अन् बाबासाहेबांच्या हातातले पुस्तक खाली पडले व ती मुलगी बाबासाहेबांच्या हातात ते पुस्तके देतांना म्हणाली,''I Love you Ambedkar'', हे ऐकल्यावर बाबासाहेबांनी त्या मुलीला जे उत्तर दिले ते ऐकून सर्वांना समजून जाणार की आंबेडकर किती महान आहेत. तर बाबासाहेब त्या मुलीला म्हणाले,'' लुसी ! या विदेशात जर मला तुझ्यासारखी प्रेम करणारी बहीण जर मिळत असेल तर ''I Love you '' बाबासाहेबांनी त्या मुलीला आपली सर्व स्थिती सांगतली व हे ही सांगितले की,'माझं लग्न झालेल आहे आणि माझी बायको रमा घरी माझी वाट पाहत आहे'.

तर पहा मित्रांनो त्या विदेशात देखिल आंबेडकरांनी त्या मुलीला आपली बहीण बनवून घेतले कारण ते रमाई मातेवर खुप प्रेम करायचे आणि ते रमाई मातेसाठी खुप प्रामाणिक होते. ही गोष्ट लक्षात ठेवा आंबेडकर खुप खुप महान तर होतेच पण प्रत्येकाशी प्रामाणिकपणे वागत ही गोष्ट त्यांना अजूनच महान बनवते. प्रत्येक व्यक्तीने महामानव डॉ.बाबासाहेबांकडून हा आदर्श घेतला पाहीजे व प्रत्येकाशी प्रामाणिकतेने वागले पाहीजे. - जय भिम.

Good thoughts and facts

1) If you want to be strong. you have to be alone.
2) If something stopped it means something new will start.
3) Change is the low of nature.
4) If you see someone in your dream if means that person wants to see you in front of him.
5) Always smile in any condition because the people who always jelis on you will jelis more than your expectation. Because jelis person must.... for us to win.
6) Education is the weppen to win the whole world.
7) If you can't see your failure or If you fear to fail so you can't success.
8) Pension is the key of success.
9) If you really believe in yourself and people are saying, "no, you can't" so just let them people go to he.............

Mai Shayar toh nahi par jbse suna hamane **MOTIPUSHPA** ke bare mai hamako shayarie

* कुणी प्रेम पुजारी तर कुणी देवाचे भक्त, आपलं थोडं हटके ! आईबापाचे रक्त आणी फक्त छत्रपतींचे भक्त ।। - जय शिवराय.
* युगों युगों तक नाम रहें येसा तुमने काम किया हम रिनी है तुम्हारे जो हमको संविधान दिया । धरती अंबर है जब तक नाम तुम्हाला गुंजेगा भारत का हर बच्चा बच्चा हमेचा तुम्हेही पुजेगा । (हमारे भगवान डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर) जय भिम.
* शिवरायांच्या तडपत्या तलवारीने स्वराज्य खेचुन आणलं आणि त्या स्वराज्याचे रक्षण करण्याचं काम महामानव परमपुज्य डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी केल आणि म्हणूनच आम्हाला दोघेही वंदनीय आहेत. ''कट कट कर गिरे है दुश्मन, कलम की मार से घुट घुट के मरते है, दुश्मन शिवाने रामशिर उठाके सारे जालिमो को मार दिया तो कलम चलाके मेरे भिमा ने सारे जुलुम को ही मिटा दिया'' - जय शिवराय. जय भिम.

उन्हाळ्याचे दिवस

कवयित्री :- कु.रुषिका संजय दंदी

उन्हाळ्याचे दिवस ते होते
एक वृद्ध म्हणाला सुर्याला ।
कारे सुर्या देतोस उष्णता एवढी तु आम्हाला ?
हास्य संभाळत सुर्य म्हणाला
तुमच्यासाठी करितो मी सर्व
कळत नाही तुम्हाला
उर्जाही देतो, उजेडही देतो
पण हे समजत नाही तुम्हाला
मी जर नसतो काहीच नसते सगळीकडे बस अंधार असते
पश्चाताप करित वृद्ध म्हणाला क्षमा करा मला चुक झाली माझी
हे कळले नाही मला
तुम्ही आहात तर सर्वच आहे हे समजले नाही मला
असे म्हणत वृद्ध निघाला व घराकडे वळला
व सूर्यही आपल्या कामात लागला.

फुले बोलू लागली तर ?

आई गं. तोडलसं ना मला. कीती लागलं रे मला. आणी तोडून पायदनी टाकलं ना मला ! मी काय केलं रे तुला ? मी तर फुलाच्या माझा सुगंधच देतो तुला. माझा गुन्हा तरी सांग रे ! तुला काही वाटत नाही.

तुला सांगते एक वेळा मी खुपच आनंदी होते तेव्हा एक लहानचे फुलासारखे पण खुपच अग्गव मुलगा होता. तो मुलगा आला आणि मला तोडले माझ्या अंगाच रक्तही निघत होतं. मी खुप रडत होते रडता-रडता मला खुप दमही आला. पण त्या मुलाला माझी दयाही आली नाही. मी त्याला म्हटले अरे!अरे ! तोडु नको ना मला ! एवढं म्हटल्यावरही त्याने मला तोडलेच अन् तोडल्यावर माझा उपयोग तर चांगला करावा ना ! त्याने काय केल माहित आहे ? मला तोडून माझ्या पाकळ्या खाली टाकल्या व त्या पायाखाली तुडवल्या. मला तोडल्यावर माझ्या जवळच्या काही फांद्या, काही फुलं माझ्यावर जोरजोराने हसत होते.

म्हणत होते अरे ! अरे ! गेली कामातून. आम्ही अतिशय सुंदर पण आमची सुंदरता नष्ट करण्याच्या मागे लागतेत सारे जण. आत्ता करावं तरी काय? असं करु नका रे ! असं करु नकां । आम्हाला सुंदरचं राहु द्या. निसर्गाच्या सुंदरतेला हानी पोहचवू नका. – कु. रुषिका संजय दंदी.

विज्ञान शाप की वरदान

विज्ञानामुळे सर्व जगाची खुप प्रगती झाली आहे. माणुस रिकामा झालेला आहे. प्रत्येक काम करणं आपल्यासाठी खुप सोपं झालं आहे. विज्ञान आपल्याला उपयुक्त ठरलेलं आहे. आपली कोणतीही समस्या सोडविण्यासाठी विज्ञानाचा उपयोग तर नक्कीच होतो, परंतु एवढं असुनही आपण दु:खी आहोत. आपल्याला आपलं जिवन सहज जगता येत नाही. तर आत्ताच्या आपल्या या आधुनिक जगात मोबाईल हा कम्पलसरी झाला आहे. मोबाईलमुळे अनेक कामं सोपी झाले.आपल्याला जर एखाद्या व्यक्तीची आठवण आली तर आपण लगेच त्याच वेळी त्या व्यक्तीशी न पत्र पाठवता न वेळ गमावता सहज बोलू शकतो. जर का आपल्याला कुठं जायला उशीर होत असेल तर आपण त्या व्यक्तीला फोन करुन कळवू शकतो. या सर्व गोष्टींवरुन आपल्याला अस लक्षात येते की, विज्ञान वरदान आहे पण म्हणतात ना प्रत्येक गोष्टीचे सकारात्मक आणि नकारात्मक दोन्ही पैलू असतात किंवा दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे झाले तर ''अति तेथे माती'' म्हणजे याच फोन मुळे मुलं बिघडत सुद्धा आहे आणि याच फोन मुळे लोकं एकमेकांशी खोट बोलायला जास्त शिकली आहेत. ''बस पोहोचलो!'' अस म्हणतो आणि पाहल तर तो घरीच असतो.

तर बघा टि.व्ही. रोज पाहतो. आपल्या आईसोबत आपल्या बाबांसोबत वगैरे. तर या टि.व्ही.मुळे आपण क्रिकेटची मॅच, कोणताही सांस्कृतिक कार्यक्रम, चित्रपट, संगित, मालीका अशा विविध प्रकारच्या गोष्टी त्यावर पाहु शकतो. म्हणजेच या सर्व गोष्टी टि.व्ही.वरुन आपल्या सर्वांचे मनोरंजन होते व आपणा सर्वांना माहिती प्राप्त होते, म्हणजे की टि.व्ही/दुरदर्शन हे वरदान आहे.

पण याच टि.व्ही.मुळे मुले निकामी झाले आहेत. त्यामुळे मुलं अभ्यास करत नाही. नुसत टाईम पास अन् नुसत टाईम पास यावरुन अस दिसून येतं की विज्ञान शाप आहे.

त्यानंतर आपण पाहतो की आपण मनुष्याने खुप प्रगती केली आहे खुप पुढं गेलो आहोत पण एका ठिकाणाहुन दुसऱ्या ठिकाणी जाण्यासाठी आपल्या जवळ वेगवेगळ्या प्रकारचे आणि अतिशय सुंदर अशा स्वरुपाचे वाहनं आली आहेत. त्यामुळे जीवन अगदी सोपं झालं आहे व कोणत्याही ठिकाणी जाण्यासाठी आपल्याला जास्त वेळ सुद्धा लागत नाही.

त्याचप्रमाणे वाहनांमुळे खुप सारे अपघात होतांना आपल्याला दिसून येते यामुळे कोणाला जखमा

होतात तर कोणी मृत्यूमुखी पडतो. काही मुल नुसत कोणाला इम्प्रेस करायला अतिशय वेगाने वाहन चालवतात जे की पूर्णपणे अयोग्य आहे आणि असं दिसते की विज्ञान शाप आहे.

वास्तविक पाहता विज्ञान शाप सुद्धा आहे आणि वरदानही कारण कोणतीही गोष्ट तोपर्यंत चांगली असते जोपर्यंत त्याचा उपयोग हा मर्यादीत केला जातो. कोणत्याही गोष्टीचे अति केली की माती होतेच. म्हणून विज्ञान फक्त वरदान आहे फक्त एवढीच अट की त्या गोष्टीचा अतिरेक करु नये बस.

जीवन

लेखिका :- कु.रुषिका संजय दंदी

मला वाटते ज्यात संघर्ष असते, त्यालाच जिवन असे म्हणतात. यात कधी सुख असते तर कधी खुप प्रमाणात दु:ख असते. जी व्यक्ती जीवनात संघर्षच करत नाही ती व्यक्ती अजुनही मेल्याप्रमाणे असते. या जीवनात अनेक काही गोष्टी घडतात आणि जीवनात खुप सारे लोकही येतात. काही जण आपल्या जीवनात येतात कधी अन जातात कधी हे ही आपल्याला लक्षातही राहत नाही व काही जण आपल्या जीवनातून गेल्यावरही ती आपल्या मनातून जातच नाही. त्या व्यक्तींच्या आठवणी त्याचं अन् आपलं नातं, खुप साऱ्या गप्पा गोष्टी करणं, मस्ती, मज्ञा करण, हसणं खेळणं लवकर रुसणं या सर्व गोष्टी आपण विसरण्याची विनंती वा अथक प्रयत्न केले तरी आपण विसरुच शकत नाही. मग जीवन जगत असतांना आपल्याला त्या गोष्टी खुप दु:ख देतात आणि आपल्या आधीच्या काही गोष्टी आपल्याला पुढे जगण्यात अनेक अडचणी निर्माण करतात. पण यात सर्वस्वी जबाबदार ती व्यक्ती नसून आपणच असतो. कारण माग वळून पाहण्यात काहीच अर्थ नसतो. प्रत्येक वेळा पुढे चालत राहावं तेव्हाच आपण आपल लक्ष पुर्णत्वास नेवू शकतो व आनंदाची प्राप्ती आपल्याला होवू शकते.(म्हणजे होतेच) आणि पाहा हिंदीमध्ये सुद्धा एक म्हण आहे,''बीत गई सो बात गई !'' जी गोष्ट घडलेली आहे त्याचा विचार न करता आपल्याला आपलं पुढं कसं घडवायचं? फक्त याचा विचार करा. तेव्हाच आपल्याला जीवनाचा खरा अर्थ समजेल. कारण खुप लोक फक्त त्यांच्या **Past** मुळं भुतकाळात आलेले वाईट अनुभव यामुळं सुद्धा जीवनात मागच राहतात.

मी पुस्तक

लेखिका :– कु.रुषिका संजय दंदी

Hello Friends मी आहे पुस्तक. मी नेहमी तुम्हाला ज्ञान देण्याचे काम करत असते. माझ्याजवळ जेवढंही देण्यासारखं आहे तेवढं तुम्हा सर्वांकडे पोहचवण्याचा जास्तीत जास्त प्रयत्न करित असते. मी तुमच्या जीवनात येवून तुमचं भविष्य उज्वल करते. पण खुप दु:ख होते मला तेव्हा जेव्हा तुम्हाला माझी किंमत नसते, मला धुळ खातं कुठही टाकुन देता आणि हे कळल्यावर मला कितीदा अक्षरश: रडायला येत. असाच एक प्रसंग मी तुम्हाला सांगते.

एकदा ना एक मुलगा मला खुप बोलत होता तो त्याच्या मित्राला म्हणाला,''काय नुसत वाचत बसतोस हे पुस्तकं! फालतु असतात हे!!' तेव्हा माझा पुस्तक प्रेमी म्हणाला त्याच्या मित्राला,'' अरे मुर्खा जेव्हा कोणीच साथीला नसतो तेव्हा पुस्तकं असतात. अन तेच आपले खरे मित्र आहेत. हे ऐकून दुसरा मित्र म्हणतो अरे हो रे खर आहे''चुकलं माझं.'' म्हणून मी पुस्तक खूप कामाचे व तुमचे मित्र आहे मित्रांनो.

खोद आणखी थोडेसे

राजश्री सुनिल घनगांव

खोद आणखी थोडेसे
खाली असतील पाणी
धीर सांडू नको सारी
खोटी नसतात नाती

घट्ट मिटू नये ओठ
गाणे असते गं मनी
आर्त जन्मचे असते
रित्या गळणाऱ्या पानी

मुठ मिटून कशाला ?
म्हणायचे भरलेली
उघडून ओंजळीत
घ्यावी मनातली तळी

झरा लागेलच तिथे
खोद आणखी जरासे
उमेदीने जगण्याला
बळ लागतो थोडेसे !

आई

कु.नंदीनी संजय मुर्तळकर

लिहण्या तुला बसलो शब्द ही पडले अपुरे,
जगणे माझे आई आहे तुझाचमुळे सारे
घेतल्या प्रत्येक श्वासाचा ऋणी मी तुझा,
तुच आहेस जगण्याचा आधार माझा.

कितीही फिरलो जगात बाहेर जरी
प्रवास माझा येवुन थांबे तुझ्याच मांडीवरी
लाख विसावे शोधुन मी पाहीले,
नाही कुठेच तुझ्या पदरासारखे छत्र गवसले

आजवरही कधी न तू राग माझा केला,
तुझ्याच शब्दाने मिळते ताकद मला
मायेचा हात तुझा डोक्यावरुन जेव्हा फिरतो,
संकटात लढण्याचे बळ मला देऊन जातो.

सांग तुझ्यासारखे प्रेम कसे करावे,
तुझ्यावाचुन हे जीवन व्यर्थ सारे.
सोबत कायम तुझी अशीच रहावी,
जन्मोजन्मी या लेकराची तूच आई व्हावी.

– उनाड कवी

मुलगी

कु.वैष्णवी रविंद्र इंगोले (B.A.III)

पोटची मुलगी लग्नाच्या मांडवात
क्षणभरात परकी झाली
कधीही घर न सांभाळणारी
आता स्वत: सांभाळायला लागली
नेहमी घरच्यांना उद्धट बोलणारी
आता सासरच्या लोकांचा मान राखून राहीली
वडिलांसोबत नेहमी हतस राहणारी
लग्नाच्या मांडवात खुप रडली...

भावासोबत नेहमी भांडण करणारी
हळदीच्या दिवशी हसुन राहीली
अंगाला हळद लागता क्षणी
हे घर सोडून कायमची सासरी निघून जाईल या भितीने खुप रडली
कधीही दुसऱ्यांचा विचार न करणारी आई-वडीलांच्या सुखासाठी
लग्नाला तयार झाली....

आई हे सर्व बघता डोळ्यात अश्रू ठेवून गालात खुदकन हसली
लाडकी पोरगी गुणी आता मोठी झाली
लग्न पार पाडुन स्वत:च्या सासरी गेली.

आजचे स्पर्धेचे युग

कु.वैष्णवी रविंद्र इंगोले (B.A.III)

आजचे स्पर्धेचे युग स्पर्धेच महाविद्यालयाचं गडबड सर्वांनी स्पर्धांमध्ये उतराव, झगडावं आणि मिळवावं जडबड !

परिक्षेतील धावपळ, स्मार्ट वर्क आणि हार्ड वर्कची संगत, महाविद्यालयात नायक बनण्याची इच्छा ह्यातच स्वप्नं रंगवतं.

महाविद्यालयातील तयारी संपूर्ण वर्षाच आकलन आणि पुढचं पाऊल, सगळं आधीच दृष्य ठरवणं ऑनलाईन क्लास, मोठे प्रश्न कधी खुप क्लिष्ट महाविद्यालयात भरीव परंतु एका तासात ''मिनिट्स''! तथापी जीवनाच्या स्पर्धेने शिकवले, तुम्ही जिंकायला हव आणि कोणाचं लक्ष न घ्यायचं !

महाविद्यालयातील सायकल, कार बनवते रचना जितकी जिंकू तितके मागे सोडायचंय हार ! मग मित्रांनो, चांगले शिक्षण घेऊन कसे शिकायचे स्पर्धेच्या युगात हसत हसत शिकायला घ्यायचं.

आजचे स्पर्धेचे युग आणि विद्यार्थी :-

आजचे महाविद्यालयातील जीवन हे एक अविरत स्पर्धेच युग बनलेलं आहे. शालेय जीवनानंतर महाविद्यालयात पाऊल ठेवतांना प्रत्येक विद्यार्थ्याला वाटत की इथे नवीन मार्गदर्शन, नवे अनुभव आणि शिकण्याच्या अनेक संधी मिळतील पण त्याच वेळी स्पर्धेची गती वेगाने वाढत चालली आहे आणि त्या स्पर्धेत सहभागी होणं ही एक आव्हानात्मक गोष्ट बनली आहे.

महाविद्यालयातील जीवन केवळ शिक्षणाचं नव्हे तर प्रत्येक विद्यार्थ्यांची क्षमता आवडी, निवडी आणि मानसिक ताकद यांचीही परिक्षा आहे. आजचे महाविद्यालयातील जीवन एक स्पर्धात्मक मॅरेथॉन बनले आहे ज्यात प्रत्येक विद्यार्थी एक वेगळी रेस चालवतो. परीक्षा असारनमेंट्स प्रोजेक्टस् विविध स्पर्धामध्ये भाग घेणं आणि त्यात यश मिळवणं हे सगळं एकत्र आलं की विद्यार्थ्याच्या जीवनात प्रचंड तनाव निर्माण होतो.

महाविद्यालतात सगळ्यांच्या समोर एकच उद्दीष्ट असतं - सर्वश्रेष्ठ होणं, पण त्यासाठी आवश्यक असलेल्या मेहनतीच्या मार्गावर शिकवण हे केवळ शालेय शिक्षणावर अवलंबून नसते. विविध ऑनलाईन क्लासेस, शिक्षणाच्या नवनविन पद्धती आणि प्रत्येक विषयावर बारकाईने शिकण्याची गरज यामुळे एक उच्च दर्जाच शिक्षण मिळवण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सतत संघर्ष करावा लागतो. शिक्षणावरुन नाही तर ॲक्टीव्हिटी आणि स्पर्धांमध्ये भाग घेवून त्यातून जाणं आवश्यक ठरु लागले आहे. या स्पर्धेच्या युगात एकत्र शिकण्याची एकमेकांना मदत करण्याची भावना कमी झाल्याचं दिसून येतं. प्रत्येक विद्यार्थी आपले

ध्येय गाठण्यासाठी एकटा काम करतो आणि या कामाच्या गडबडीत इतरांच्या संघर्षाचा विचार करणे दुर्लक्षित होऊ शकतं, त्याच वेळी यश मिळविण्यासाठी ।। स्मार्ट वर्क ।। म्हणजे तासनतास मेहनत करण्यापेक्षा अधिकाधिक प्रभावीपणे काम करण्याची आवश्यकता आहे. त्यामुळे स्पर्धेत टिकून ठेवून राहण्यासाठी हार्ड वर्क दोन्हींचीच आवश्यकता आहे.

महाविद्यालयातील स्पर्धात्त्मक वातावरण काही प्रमाणात विद्यार्थ्यांच्या मानसिकतेवरही परिणाम करत आहे. प्रत्येक दिवसाच्या धावपळीत विद्यार्थ्यांची मानसिक शांती आणि शारिरिक कसरत आहे. प्रत्येक दिवसाच्या धावपळीत विद्यार्थ्यांची मानसिक शांती आणि शारिरिक तंदुरुस्ती एकटं टिकवून ठेवणं मोठ आव्हान बनतं. यामुळे विद्यार्थ्यांना शिक्षणाच्या बाबतीत केवळ कार्यक्षमता नाही तर हयाच्या मानसिक आरोग्याचा सुद्धा विचार केला पाहीजे.

आजचं महाविद्यालयातील जीवन हे एक कधीही थांबणाऱ्या रेस सारख आहे. अनेक गोष्टी शिकायच्या, त्यांना आत्मसाद करायचं आणि त्याचवेळी समोर असलेल्या स्पर्धेमध्ये टिकून राहायचं. यशाच्या मागे धावत असतांना प्रत्येकाने विचार केला पाहीजे की स्पर्धा केवळ जिंकण्याची नाही तर शिकण्याची असली पाहीजे. प्रत्येकाने स्वत:च्या धेय्याच्या दिशेने चालतांना एकमेकांशी सहकार्य करावं. हसत खिदळत संघर्ष करावा आणि अंतत: यश प्राप्त करावं. तशा स्पर्धात्मक युगात योग्य मार्गदर्शन आणि योग्य मानसिकता असलेल्या विद्यार्थ्यांना ह्या धेय्यापर्यंत पोहचायला वेळ लागणार नाही. प्रत्येक संघर्षातून शिकून प्रत्येक स्पर्धेत सहभाग घेवून विद्यार्थ्यांना संपूर्ण व्यक्तीमत्त्व तयार करायचं असतं आणि महाविद्यालय जीवन हे त्या व्यक्तीमत्वाच्या घडणीचा एक महत्वाचा भाग आहे.

महाविद्यालयातील हे स्पर्धेचे युग विद्यार्थ्यांसाठी एक नवा अनुभव देत आहे. जिथे मेहनत, तंत्रज्ञान स्मार्ट विचार आणि नवे नवे मार्गदर्शन याचा एकत्रित उपयोग करण्यात येतो. विद्यार्थ्यांच्या मानसिक शांतीचा विचार करत स्पर्धात्मक वातावरण सुद्धा अधिक सुखकर बनवता येईल.

.........धन्यवाद!

बाप आणि लेक

कु.वैष्णवी रविंद्र इंगोले (B.A.III)

चल पोरी भर पिशवी
नेऊन तुला सोडतो गं
चार दिवसाची पाहुनी तु
घर माहेर झालं गं.....

बालपण गेलं घरात पोरी
लहानाची मोठी झाली गं
हातानी धरुन आणलं घरात
आज त्याच हाताने सासरी सोडतो गं....

डोळे येतात भरुन आज
सुनं सुनं वाटतं गं
तुझ्या विना घर आता
भकास भकास दिसतं गं....

आता जवळ पोर नाही
पोरी नाही.
अंगणात दोघच आम्ही बसतो गं
घालवलेल्या जीवनाची
रोज वजाबाकी करतो गं....

चल नको करु
उशीर पोरी
एसटी यायची झाली वेळ गं
घे निरोप मायेचा आता
मुली संसार कर गं....

धन्यवाद...!

सोशल मीडीया आणि आजचा युवक

कु.पल्लवी दादाराव येलकर (B.A.III)

आजच्या काळात सोशल मिडीया हे आपल्या जीवनाचा एक अविभाज्य भाग बनला आहे. त्याचप्रमाणे आजचा युवक देखिल सोशल मिडीया सशक्तपणे वापरत आहे. फेसबुक, ट्विटर, इन्स्टाग्राम, युटुब आणि व्हॉटसअॅप सारख्या लोकप्रिय सोशल मिडीया प्लॅटफॉर्म्समुळे युवकांना माहितीचा अपार साठा मिळवण्याची संधी मिळाली आहे. सोशल मिडीया केवळ संवाद साधन्याचे साधनच नाही, तर आपल्या विचारांची अभिव्यक्ती स्वत:ला व्यक्त करण्याचे आणि समाजातील विविध गोष्टींबद्दल जागरुक होण्याचे एक महत्वाचे साधन बनले आहे.

सोशल मिडीया युवकांना माहिती संवाद आणि अभिव्यक्तीचा एक उपयुक्त मंच प्रदान करतो हे त्यांना जगभरातील विविध व्यक्तींशी संवाद साधण्याची संधी देते आणि त्यांचे ज्ञान विस्तृत करते. युवकांना त्यांच्या विचाराची, कलेची आणि कर्तृत्वाची ओळख सर्वांपर्यंत पोहचवण्याची सुद्धा संधी मिळते. याच्या माध्यमातून युवक समाजातील विविध गोष्टींबद्दल जागरुक होवू शकतात तसेच विविध महत्वाच्या, सामाजिक, शैक्षणिक आणि व्यावसायिक गोष्टींबद्दल माहिती मिळवू शकतात.

सोशल मिडीयाचा एक महत्वाचा फायदा म्हणजे त्याद्वारे व्यावसायिक संधी मिळवता येतात. युवक सोशल मिडीयावर आपल्या कौशल्यांना प्रदर्शित करु शकतात आणि त्यांना इन्फ्लुएजन्स, युट्युबर्स किंवा ब्लॉगर्स म्हणून करिअर बनविण्याची संधी मिळते.

तथापी सोशल मिडीयाचा अतिवापर मानसिक ताण निर्माण करू शकतो. युवकांनी इतरांच्या जीवनशैलीची आणि संपत्तीची तुलना करुन आत्मविश्वास गमावला आहे. तसेच खोटी माहिती अपप्रचार आणि नकारात्मकतेचा प्रसार देखिल एक मोठा धोका बनला आहे.

सोशल मिडीया आणि आजचा युवक यामध्ये संतुलन राखणे अत्यंत महत्वाचे आहे. योग्य वापर, विचारशक्ती आणि सावधगिरीने सोशल मिडीयाचा लाभ घेता येईल. पण त्याचे अतिवापर केल्यास नुकसान होऊ शकते. युवकांनी त्यांचे मानसिक आरोग्य आणि जीवनशैली यांचा विचार करुनच सोशल मीडीयाचा वापर करावा.

शेतकरी आत्महत्या

कु.वैष्णवी सुरेश रोहणकार (B.A.III)

''एक दिवा खुप काही सागतो
सुर्याएवढे तेज नसले तरी
अंध:काराला भेदतो निशेच्या किट्ट काळोखात.''

असाच एक दिवा जो स्वत: उपाशी राहून सगळ्या जगाला अन्न पुरवितो तो म्हणजे शेतकरी. आपण कधी विचार केलाय का की ताटात अन्न तसेच ठेवून कचऱ्यात काही सेकंदात फेकून देतो त्या सर्व गोष्टी पिकवतांना, शेतकऱ्याला किती त्रास सहन करावा लागला असेल, शेतकरी स्वत: कापूस पिकवतो, मात्र त्याच्या अंगावर कपडे नसतात. लाखो रुपयाच्या शेतीचा तो मालक असतो परंतू खिशात त्याच्या दमडीही नसते. लाखो रुपयांची स्थावर मालमत्ता असलेल्या शेतकऱ्याकडे कर्ज घेण्यावाचून पर्याय नसतो. जमीन विकल्या जात नाही कारण ती मुलांसाठी लागते. कसेही उसनेपासने करुन तो त्याचा उदरनिर्वाह करतो.

मला खात्री आहे की आपल्यापैकी बहुतेकांनी एकदाही विचार न करता हे केले. अन्न सहज उपलब्ध आहे फक्त एक नळ दुर आहे, हे लक्षात घेता हल्ली खरोखर त्रास घेण्याचा किंवा जास्त विचार करण्याचे काहीच कारण नाही. सर्वसाधारणपणे शेतीवर देखिल देखरेख ठेवणाऱ्या शेतकऱ्यांना आपण आपल्या देशाचा, भारताचा किंवा आपल्या अन्नाचा कणा मानत नाही. आपल्या दैनंदिन जिवनातील शेतकऱ्याचे महत्व अधिक चांगल्या प्रकारे समजून घेतले पाहीजे.

आपल्या देशाचा शेती हा पाया आहे. देशातील प्रत्येकाला जेवण मिळते किंवा मिळावे यासाठी जो आयुष्यभर खुप प्रयत्न करत असतो तो म्हणजे शेतकरी आणि भारतातील सुमारे दोन तृतीयांश (२/३) लोक शेतीतून आपला उदरनिर्वाह करतात. ते शेतकऱ्याच्या उत्पन्नाचे मुख्य स्त्रोत आहेत आणि अन्न, चारा आणि इतर मुलभूत संसाधाने तयार करतात. सध्याच्या सामाजिक आर्थिक क्षेत्रात देशाच्या प्रगतीसाठी शेतकरी हा सर्वात महत्वाचा घटक आहे. हे आपण पाहु शकतो प्रत्यक्ष असो वा अप्रत्यक्ष, समाजातील त्यांचा सहभाग विकासावर मोठा प्रभाव पाडतो. शेतकरी शेती उद्योगात काम करतात. देशाच्या अर्थव्यवस्थेचा ही मोठा भाग शेतकऱ्यांवर अवलंबून आहे. भारताच्या कृषी उद्योगाचे हृदय शेतकरी आहेत. बहुसंख्य भारतीयांसाठी शेती हेच त्यांच्या उत्पन्नाचे एकमेव साधन आहे.

टेबलावर अन्न ठेवणे सोपे असते, पण त्यामागचे सोसलेले कष्ट समजून घेणे फार अवघड आहे. इथे आपल्याला ताटात वाढलेले अन्न नको नकोसं वाटतं आणि त्याच अन्नासाठी शेतकऱ्यांना दिवसभर शेतात राबाव लागतं. शेतकरी फार मोठ्या मनाचे असतात. पण त्याच्या समोर अनेक अडचणी येतात. कधी पाऊस दगा देतो तो पडतच नाही. शेती वाहुन होऊ शकत नाही. कधी अतिवृष्टी त्यामुळे शेत वाहुन जाते. या संकटांना तोंड देत तो अन्नधान्य निर्माण करतो. पण त्याच्या त्या पिकाला बाजारात पुरेशी किंमत येत नाही. हाती आलेला पैसा सावकार बळकावतो. त्याला स्वत:च्या संसारासाठी काही शिल्लक राहत नाही. भविष्याच्या भयाण चिंतेत शेतकरी बुडुन जातो. काही शेतकरी तर निराशेने आत्महत्या करतात.

भारतातील विविध भागात आत्महत्या करणाऱ्या शेतकऱ्यांची संख्या लक्षणीय आहे ती सातत्याने शेतीच्या संकटाला कारणीभूत ठरते. जागतीकीकरण आणि उदारिकरणामुळे निर्माण झालेल्या संरचनात्मक बदलाशी आणि परिणामी टंचाई किंवा कमतरतेमुळे हे होत आहे. उदाहरणार्थ किंमती, वाढ आणि संसाधने मध्यमवर्गीय शेतकरी का आत्महत्या करित आहेत हे स्पष्ट करण्यासाठी आर्थिक तर्कशुद्धतेची चौकट अपुरी आहे.

पावसाचे आणि शेतकऱ्याचे वेगळच नात आहे.

नको नको रे बरसू असा
अवकाळी तू वरुणराजा
अन्नदात्याची नको रे बघूस
अशी तू परिक्षा

***

आर्थिक कार्यशाळा

कु.स्नेहा गोपाल महल्ले (B.A.I)

आजचा विद्यार्थी आणि ए आय : भविष्याचा नवा मार्ग

तंत्रज्ञानाच्या झपाट्याने वाढणाऱ्या युगात आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स (AI) हा आपल्या दैनंदिन जीवनाचा एक अविभाज्य भाग बनला आहे. शिक्षण क्षेत्रही त्याला अपवाद नाही. आम्ही विद्यार्थी आज डिजिटल साधनांवर अधिक अवलंबून झालो आहोत आणि त्यात AI हे आमच्यासाठी संधी आणि आव्हान दोन्ही घेऊन आले आहे.

पुर्वी अभ्यास म्हणजे फक्त पुस्तक वाचणे, शिक्षकांनी शिकवलेले लक्षपूर्वक ऐकणे आणि परीक्षा देणे, एवढेच मर्यादित होते. पण आता AI च्या मदतीने शिकण्याच्या पद्धती बदलल्या आहेत. Chat GPT, Google Bord, AI - आधारित नोट्स, व्हर्च्युअल ट्युटरिंग आणि स्मार्ट लर्निंग प्लॅटफॉर्म्स यामुळे आम्हाला कोणत्याही विषयाची काही सेकंदात माहिती मिळू शकते. ऑनलाईन वर्ग, डिजिटल नोट्स आणि बेबिनार यामुळे शिक्षण अधिक सुलभ आणि प्रभावी झाले आहे.

पण एआयचे फायदे जितके आहेत तितकीच त्याची काही आव्हानेही आहेत. आमच्या पिढीला अभ्यास सोपा असला, तरी स्वत:विचार करण्याची सवय कमी होत आहे. पूर्वी एखादी संकल्पना समजून घेण्यासाठी विचार, चर्चा आणि वाचन यावर भर दिला जात असे, पण आता AI मुळे उत्तर थेट मिळते आणि खोलवर विचार करण्याची गरज वाटत नाही. त्यामुळे सर्जनशिलता आणि स्व–मूल्यमापन करण्याची सवय कमी होते, ही एक मोठी चिंता आहे.

तसेच निबंध लेखन, प्रकल्प, संशोधन पत्रे तयार करताना अनेक विद्यार्थी AI वर अवलंबून राहतात आणि माहिती मिळवण्यास मदत करते, पण जर आपण पूर्णपणे AI वर विसंबलो, तर आपल्या स्वत:च्या विचारशक्तीला आणि लेखन कौशल्याला मर्यादा येऊ शकते.

आमच्या दृष्टीकोनातून AI ही एक सुवर्णसंधी आहे, पण तिचा योग्य वापर करणे महत्वाचे आहे. फक्त माहिती घेण्याऐवजी, तिला समजून घेऊन, तिच्यावर विचार करून स्वत:चे तर्कशुद्ध मत तयार करणे गरजेचे आहे. AI हा शिकण्यासाठी सहाय्यक असायला हवा, पर्याय नाही.

आम्ही भविष्यातील विद्यार्थी AI सोबत कसे विकसित होणार यावर आमचे यश अवलंबून आहे. तंत्रज्ञानाने शिकणे अधिक सहज आणि सोपे केले असले तरी आमची खरी परिक्षा AI च्या मदतीने स्वत:ला कसे घडवतो, नवकल्पना कशा शोधतो आणि स्वत:ची विचारशक्ती कशी वाढवतो, यावर आहे.

AI आणि विद्यार्थी योग्य समतोल राखण्याची गरज

आजचा विद्यार्थी AI चा वापर अभ्यास सोपा करण्यासाठी करतो की ज्ञान वाढविण्यासाठी करतो हे ठरवणारा महत्वाचा घटक ठरणार आहे. AI हे केवळ एक साधन आहे पण खरी बुद्धीमत्ता आपल्यातच आहे. जर आपण तिचा जबाबदारीने वापर केला तर AI आमच्या शिक्षणाचा भाग होऊन आमच्या भविष्याला एक नवीन दिशा देईल.

देशभक्तीपर गीत
माझ्या भारताची शान मोठी

कु.निकिता गोपाल महल्ले (B.A.I)

माझ्या भारतभूमीला, वंदन करु ह्दयातून,
शूर वीराची जन्मभूमी, गौरव करु मनातून ।
गंगा–यमुनेच्या साक्षीने, नांदतो हा देश महान,
त्याच्या कुशीत वाढले कित्येक रणवीर जवान ।
तुकारामाचे अभंग येथे, संत ज्ञानाचा दीप,
स्वातंत्र्याच्या यज्ञासाठी, क्रांती झाली तीव्र ।
तिरंग्याचा मान उंच, सतत राहो आमच्या हात,
जय हिंदच्या गजरातच, येवो आनंदाची रात ।
सीमेवरी जो लढतो, त्याला सलाम आमचा,
त्याच्या त्यागामुळेच, अभिमान आहे भारताचा ।
नफरत नाही कोणाशी, प्रेम आमची ओळख,
बंधुत्वाने चालु पुढे, हाच भारताचा गौरव ।
वीर भगतसिंगांचा नारा, आजही रक्तात आहे
अखंड भारत ठेवण्यासाठी, हे स्वप्न आमचे आहे ।

जय हिंद ! जय भारत !

‘‘स्त्री’’ म्हणजे काय ?

कु.आचल ज्ञानेश्वर काकड (B.A.II)

स्त्री म्हणजे ......

बुद्धीन विचार केला तर कधिच न समजणारा एक व्यक्तित्व पण प्रेमाने विचार केला तर एक सरळ अस्तित्व....

आजची स्त्री नभी झेपावणारी तू पक्षिणी, सक्षम कर्तव्य दक्ष तू गृहीणी प्रसंगी कडा सौदामिनी शत्रुस धुळ चारणारी रणरागिणी.

कभी हो भ्रूण हत्या का प्रकार, प्रहार कभी अंधेरी गलीयो में हुई शिकार, करती रही अपनो की अकेली पुकार, जो दुल्हन बन सहती निकृष्ठ वार, बाटती गैरो को अंतर्मन से प्यार, नारी हरबार सहती अत्याचार । जिस नारी से लेता है जन्म तु उसी नारी पे अत्याचार करता है । तु क्यों किसीपर तेजाब डालकर उसका भविष्य खराब करता है । क्या संवेदनाय तुझमे खत्म हो गई । तु क्या किसी की पीडा महसुस करता है, कहता है खुदा को मर्द और काम नामर्दो वाला, हे तेरे ही घर मे मॉ बहन तुझे और किसी स्त्री में ओ क्यू नही दिखती ।

मैत्री कशी असावी

कु.गायत्री अंजनकर (B.A.II)

''जिवाला जिवाचे दान करणारा आणि माणसाला माणूसकीत आणणारा मित्र तो खरा मित्र.''

मैत्री अशी असावी जसी चुंबकासारखी व दगडासारखी, मैत्री कधीही तुटायला नाही पाहीजे. मैत्री हा एक असा शब्द आहे जो एकदा का हा शब्द हृदयात बसला की निघू नाही शकत. आपली मैत्री तर खुप जनांसोबत असते पण त्यातून एकच मैत्री असते जी एकदम मजबुत व कठोर असते.

एकच अशी मैत्री असते ज्यामध्ये एकदुसऱ्यांना मदत करण्यासाठी दोघेही सदैव पुढे राहतात. बाकी मैत्री तर नामासाठीच असते. मैत्रीमध्ये एक शब्द खुप महत्वाचा असतो तो म्हणजे 'विश्वास' मैत्रीमध्ये विश्वास असते तेव्हाच आपण एकमेकांना सर्व गोष्टी सांगत असतो त्यालाच तर खरी मैत्री असे म्हणतात. विश्वास नसेल तर मैत्री असं म्हणता येणार नाही.

''मैत्रीत असते विश्वासाचा खेळ
विश्वास नाही तर कसला मेळ ''

खरी मैत्री तीच असते ज्यामध्ये एक व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीची चुक त्याला कळवतो आणि चुक दुरुस्त करायला सांगतो. मैत्री अशी असावी ज्यामध्ये जर का एकावर संकट आले तर त्याचे समाधान दोघेही मिळून काढतात. मैत्री कशी असावी हे सांगण्यासाठी शब्द कमी पडतात.

मला अपेक्षा आहे मैत्री कशी असावी हे मी थोडक्यात सांगितलेले तुम्हाला कळाले असेल.

''एका मित्राने मित्राचाच केला घात रे दुसऱ्या मित्राने मित्राचा वाचवला प्राण रे
मित्र मित्र ओळखणे झाला कठीण रे, स्वार्थीपणाने जग सारे आहे मागे रे
स्वत:चे स्वताच भविष्य घडवा रे, दुसऱ्याचे आधार घेण्याचे समस्या सोडवा रे''
नाही तर येणार तुमच्यावर सारे संकटे रे
असे सांगे मित्र तुमचा तुम्हाला रे.''

धन्यवाद....

माझे शेत

कु.पायल बबन जाधव (B.A.II)

शेत माझं, तुझं, आमचं जिवनचं कण,
धरणीवर प्रेम, त्यात हरवलेल प्रत्येक मन
खोड–भाकरीचा गंध भरलेला हवा,
शिताच्या कुंडलात, मी शोधतो परिपूर्णता नव्या.

पिकांच्या रंगात गंध फुलवतो
स्वप्नीची चव, मातीच्या ओठावर बोलवतो
पावसाच्या पाण्यात नांदताना,
शेतामध्ये हरवलेली शांति दिसते साकारताना

सुर्याचि किरण सोडून चंद्र ओठतो
झाडंचे वाजवणारा संगीत शेताला गातं
पिऊनं चहा, घरकुलाचं सुख
सप्तरंगी, धरती जणू रातचि लुक ?

कधी हलकिशी वाऱ्याचि लहरी
कधी पाण्याचं गोड गाणं जणू झंकारं
शेत म्हटलं म्हणजे, मेहनत आणि हसणं
आणि त्या शेताच्या मातिमध्ये, सृष्टीचं ठरावणं.

शेत माझं, तुझं, सर्वाचं स्वप्न,
या मातिमध्ये नवी आशा, नव्या दिवसांची उमंग
शेताच्या कुंडलात, हरवलेल्या आशा
सपनोंनी एकत्र जाऊ हे शेत होईल यशाचा राला !

सकाळ

कु.पायल बबन जाधव (B.A.II)

उद्याचं सुर्योदय, नवा प्रकाश घेऊन आला,
गडगडाटी रात्रीचा गंध, शांततेत गेला,
प्रभातीच्या सोबतीला नवा दिवस उभा
हसते आकाश उगवते नवे स्वप्न हरवलेले धुंद उभा
पारिजातकाचे फुल फुलते गंध हवा भरते
पक्षांची गाणि, माला शांति देते
धरणीला मिळालं टाळू नवा मावस
प्रत्येक पावलावर उगवतं जिवनाचा वास
शांततेत भोरं हलकिसे शांत
मधुर हवेत चंद्र झुंजतं
दिसाच्या पहाटे, स्वन्पांचे शंख वाजले
मनाशी बोलता हर्षाच्या लाटा काजले
सुर्याचि किरण हिरव्यागार झाडांवर खेळते
शुद्रतेच्या ऱ्हासांत प्रत्येक दिवस रंगते
आशेच्या सोबतिला उठलं काळू नवं युग
प्रात: काळाचा तो शांत प्रेमळ मुठीचा ठग.

बापाची किंमत

कु.पायल बबन जाधव (B.A.II)

बाप हा शब्दच आपल्याला शांती, प्रेम आणि संस्मरणाची भावना देतो. कुटूंबामध्ये बापाचे महत्वाचे स्थान आहे. तो घराचा आधारस्तंभ असतो. प्रत्येक पित्याची जीवनाची भुमिका काही विशेष असते. बाप नेहमी आपल्या कुटूंबाच्या भल्यासाठी आपले जीवन समर्पित करतो. तो कधीही आपल्यासाठी आपले सुख त्यागून कठीण मेहनत करतो. कारण त्याला आपल्या कुटूंबाच्या सर्वांगीण प्रगतीचे चिंतन असते.

बापाच्या किमतीचे मोल केवळ आर्थिकदृष्टया नाही तर त्याच्या विचारांची, त्याच्या मार्गदर्शनाची आणि त्याच्या प्रेमाचीही किंमत आहे. तो आपल्याला जीवनातील योग्य मार्ग दाखवतो तसेच कधी आपल्याला कठोर होवून त्याच्या चुका सुधारण्यासाठी प्रेरित करतो. बापाच्या प्रेमामुळेच आपल्याला आत्मविश्वास आणि संघर्षाची क्षमता मिळते. आजच्या धावपळीच्या जगात बापाच्या किंमतीला कमी लेखलं जात आहे. पण त्याच्या मेहनतीचा, त्याच्या त्यागाचा आणि त्याच्या अस्तित्वाचा आपल्या जीवनावर काय परिणाम होतो ? हे आपल्याला खोलात जावून विचार करावा लागेल.

जीवनात जेव्हा आपल्याला अनेक अडचणी येतात तेव्हा बापाची आठवण आणि त्याचे मार्गदर्शन आपल्याला धीर देतात. बापाची किंमत शब्दात व्यक्त करणे खुप कठीण आहे कारण त्याचे प्रेम अपार असते आणि त्याचा त्याग अनमोल. त्याचे स्थान जीवनात कधीच भरुन काढता येणार नाही. त्याचे योगदान सर्वात मोठे आहे आणि त्याची महत्ता कधीच कमी होवू शकत नाही. बापाचा आदर करा, त्याला प्रेम द्या आणि त्याच्या प्रयत्नांना मान द्या. कारण बापाची किंमत खुप मोठी आहे आणि ती फक्त त्याच्यावर अवलंबून नाही, तर आपल्या कुटूंबाच्या समृद्धीवरही अवलंबून असते. बापाचे महत्व खुप मोठे आहे त्याचा संघर्ष त्याच्या प्रेम आणि त्याच्या शिक्षणातूनच आपल्याला जीवन जगण्याची खरी दिशा मिळते. बाप आपल्या कुटूंबाच्या विकासासाठी कठोर परिश्रम करतो पण त्याची काही अपेक्षाही नसते. बापाचं प्रेम अनमोल आहे आणि त्याच्या मार्गदर्शनामुळेचं आपल्या आयुष्याला योग्य दिशा मिळते.

बापाची माया शब्दात नाहि समजतं
त्याच्या कष्टांची कथा कुणी सांगु शकत
आशीर्वाद त्याचे छायेत जणू सुर्योदित
त्याच्या प्रेमाच्या पाऊलखुणा,
जीवनात हरवित....

घरात मोठा भाऊ

कु.पायल बबन जाधव (B.A.II)

घरातील मोठा भाऊ म्हणजे फक्त एक सदस्य नाही. तो घराच्या अस्तित्वाचा एक महत्वपूर्ण आधारस्तंभ असतो. त्याचे वय, अनुभव आणि परिपक्वता या सर्व गोष्टींमुळे तो घरातील इतर सदस्यांसाठी मार्गदर्शक ठरतो.

घरातील मोठा भाऊ हसीखुशी संकट आणि सर्व परिस्थितीत आपल्या कुटूंबातील इतर सदस्यांचे संरक्षण आणि मार्गदर्शन करते. कधी कधी मोठा भाऊ कुटूंबाच्या जबाबदाऱ्यांसाठी एक आदर्श ठरतो. त्याचे निर्णय त्याची भुमिका आणि त्याच्या कुटूंबासाठी केलेली सेवा इतरांसाठी एक प्रेरणा बनते. मोठ्या भावाच्या मदतीने घरातील सर्व सदस्यांना चांगला मार्ग सापडतो आणि कुटूंबातील सामुहिक भावना आणखी बळकट होते. त्याचे मोठेपण कधी दिसून येते पण त्याची माया, प्रेम, आणि त्याचं खुप महत्व वाढवतो. अनेकवेळा मोठ्या भावाला आपल्या कुटूंबातल्या सर्वाच भला म्हणूनच विचार केला जातो. घरात मोठा भाऊ अस्तित्वात असतांना घराचे वातावरण एकसंघ आणि मजबुत बनते. त्याच्या असण्यामुळे घरातील इतर सदस्यांची मानसिकता आणि भावनात्मक स्थिती सुद्धा सुधारते. घरात मोठा भाऊ असण्यामुळे कुटूंबामध्ये एक आघाडी आणि स्थिरता कायम राहते.

आई

कु.पायल बबन जाधव (B.A.II)

आई तुच एक आरसा
सहाय्यच तुझं निरंतर व्रतं
शब्दांत नाहि सांगता येणार
तुचं प्रेम अनंत आणि चुक

तुझ्या अंगणात गोड गंध आहे
तुझ्या शब्दात जादुची ताकत आहे
जेव्हा काळा अंधार पडतो
तुझ्या हातातच प्रकाश दिसतो

तु शिकवतेस रडतं शिकवतेस
तुझ्या कष्टातुन प्रेम असतं फुलतं
तुझं अस्तित्व म्हणजे जीवनाच गाणं
आई तु आहेस माझ सर्वकाही !

तुझं आशिर्वाद, तुझं मार्गदर्शन
तुझ्या प्रेमाच्या गंधात हरवतो मी
तुझ माझं ध्येय तुच. माझ स्वप्न.
आई तुझ्यावर ह्दयचं सगळ प्रेम

तुझ्या कुंडलीत असते वचन
ह्दयात असतो एक सुंदर गाणं
कष्टांचा धग तरी हसु न सोडनारि
आशेचि ज्योति, तुच हवीस आई !

प्रकृती

कु.पायल बबन जाधव (B.A.II)

प्रकृती म्हणजे जीवनाचि गोड गाथा,
जन्म घेणारि वारा, पाणि आकाशचि वृथा
पावसाच्या धारा गातात, धरति हसते
झाडांच्या साखळीतील त्रास प्रत्येकाने अनुभवते,

पाकळीच्या कुंडलात रंग फुलतात
गंध धरतिला अनंत सुख देतात
रात्री चंद्राच्या सोबतिला तारे चमकतात,
सृष्टीच्या गतिला चालुन सारे जिवन लहरिचे गातात

पाखरे उडतात हवेत आकाशाला रिंगन करत
मातीच्या कुंडलातुन उगवतात नविन स्वप्नांचा सुर
प्रकृतिने जपला स्वाभाविक सुंदरतेचा ठाव
त्याच्या स्पर्शात हरवला आपला प्रत्येक भयाव

झाडांच्या सानिध्यात ताजं श्वास घेतो
जगण नवा आशावाद देतो
पाणि आणि माति, हवा आणि आकाश
प्रकृतित हर एक जिव शोधतो आपला प्रकाश

ध्यान धरुन पाहा प्रकृतिचि गोड सुरेखता
जगायचे रहस्य समजुन जाऊ या प्रत्येक वहिवर
तिच्यात आहे जिवनाचा रंग गंध आणि गोड आवाज
आहे तिच आपली किमया प्रकृतिची अनमोल

जगायचं कसं.....

कु.मुक्ता विष्णु काकड (B.A.II)

असे जगावे दुनियेमध्ये
आव्हानाचे लावुन उत्तर
नजर रोखुनी नजरेमध्ये
आयुष्याला द्यावे उत्तर
नको गुलामी नक्षत्राची
भीती आंधळ्या ताऱ्यांची
आयुष्यात भिडता नाही
चैन करावी स्वप्नांची
इच्छा दांडगी असे जयाची
मार्ग तयाला मिळती उत्तर
नजर रोखूनी नजरेमध्ये
आयुष्याला द्यावे उत्तर...

स्वप्न पुर्ण झालं नाही म्हणून रडाचं नसतं
रंग उडाले म्हणून चित्र फाडाचं नसतं
फक्त लक्षात ठेवाचं असतं
की सगळच काही आपलं नसतं
कदाचित आपल्या दु:खात दुसऱ्याच सुख असतं
हव्या असलेल्या सगळ्याच गोष्टी माणसाला मिळत नाही
पण नको असलेल्या गोष्टीचं माणसाला काळ घालवतात
याच उत्तर सुरेश भटानी अगदी छान सांगितलं

आयुष्य छान आहे थोड लहान आहे
रडतोय काय वेड्या लडण्याचं शान आहे
काट्यातही फुलांची झुलती कमान आहे
उचलून घ्याव ते दुनिया दुकान आहे
आणि जगण हिरतक राहतो म्हणतो ते बेभान आहे.

मानाचा मुजरा

कु.मुक्ता विष्णु काकड (B.A.II)

स्वराज्य घडवले शिवबानी,
मावळे होते साथीला,
गर्व कधी नाय,
जातीचा कारण अभिमान आहे या मातीचा ।।

भवानी मातेचा लेक तो,
मराठ्यांचा राजा होता,
झुकला नाही कोणासमोर
मुघलांचा तो बाप होता...!

आयुष्य मिळणं हा नशिबाचा भाग आहे
मृत्यू येणं हा काळाचा भाग आहे
पण ३५० वर्षानंतर ही रयतेच्या
मनात राहणं हा कर्माचा भाग आहे

निधड्या छातीचा,
दनगड कणांचा
मराठी मनांचा
भारत भूमीचा एकच राजा,
छत्रपती शिवाजी महाराज यांना मानाचा मुजरा ।।

छत्रपती

रयतेचा तो राजा
पुत्र महाराष्ट्राच्या मातीचा....

जिजाऊच्या आशिर्वादाने केली
ज्याने स्वराज्याची स्थापना

असा तो वीर शिवाजी
जाणता राजा माझा

...... जय शिवराय

बाप माझा वेदनांचा धनी

कु.वैष्णवी गजानन आकोते (B.A.II)

आई मायेचा सागर ही सत्य आहे कहाणी
पण दुर्लक्षित बापाच्या या व्यथा कुणी तरी जाणी
बाप नसतो कुणाच्या ध्यानी मनी बाप माझा वेदनांचा धनी
आई तव्यावरची भाकरी, बाप तव्यावरचा पातीला
भाकरी करपू नये म्हणून चटके खायी माझा पिता
वेदना किती जरी झाल्या तो कुणाला सांगत नाही
फक्त गरजा परिवाराच्या तो पुर्ण करत राही दुःख लपवून
हासतो वरवरुनी बाप माझा वेदनांचा धनी
आई म्हणजे घराची भिंत बाप आहे पाया घराचा
त्याच्या अंगावरती भार कुटूंब संसाराचा
पत्नीला जरीची साडी नवे कपडे मुलांना आणून बाप माझा गावभर फिरतो फाटलेली
बनियान घालून फाटकी चप्पल केसाला नाही फणी बाप माझा वेदनांचा धनी
आई मायेचा सागर, बाप सागराचा किनारा शब्दरुपी लाटांचा किनाऱ्यालाच मारा लेकाच्या
भविष्यासाठी बाप दिनरात धडपडतो.
लेकीच्या लग्नामध्ये बाप हमसून हमसुन रडतो, लेक त्यांची लाडाची चांदणी बाप माझा वेदनांचा धनी
बाप गेल्यावरती कळेल कुंकवाचे मोल, मुलांना कळून येईल काय होता बापाचा रोल
आई समजा रुख्मिनी, माता बापात विठ्ठल पहावा,
या दोन दैवतापोटी पुन्हा पुन्हा मी जन्म घ्यावा
जपा त्यांना त्यांच्या म्हातारपणी बाप माझा वेदनांचा धनी
आई मायेचा सागर ही सत्य आहे कहाणी
पण दुर्लक्षित बापाच्या या व्यथा कुणीतरी जाणी
बाप नसतो कुणाच्या ध्यानी, मनी, बाप माझा वेदनांचा धनी ।

मैत्री
तु आणि मी...

कु.स्नेहा सुरेश भारस्कर (B.A.II)

मैत्री कशी असावी, तुझ्या आणि माझ्या सारखी असावी
चुकली तर रागावणारी
प्रेमाने समजुन घेणारी
शब्दात न सांगता डोळ्यात पाहून ओळखणारी
प्रेमाने मिठी मारणारी
मैत्री अशी असावी.....

प्रेमाणे हाक मारणारी
स्वत:पेक्षा जास्त विश्वास ठेवणारी
जिवापाड प्रेम करणारी
भावनांना माझ्या समजून घेणारी
मैत्री अशी असावी....

आयुष्यात जरी किती ही आले री
हृदयात जागा फक्त तिची असावी
वेळ नसला तरी वेळ काढून मला वेळ देणारी
मैत्री अशी असावी....

या स्वार्थी जगात निस्वार्थी प्रेम करणारी
सुख: दु:खात साथ देणारी
स्वार्थी न होता साथी होणारी
मैत्री अशी असावी

माझ्या स्वप्नांना आकाशी घेप घे म्हणणारी
पंखांना उंच भरारी देणारी
मैत्री अशी असावी
तुझ्या आणि माझ्या सारखी असावी,
मैत्री अशी असावी

बाबा

कु.प्रतिक्षा संतोष मेसरे (B.A.II)

सगळे म्हणती आईची वेडी माया
तरी बाप असतो संपुर्ण कुटूंबाचा पाया
माया बाबांची असतात नारळ खरे
राग आला जरी वर आतुन प्रेमाचे झरे
कुटूंबासाठी बाबा राबतात दिनरात
देही झिजे त्याचा जळते जशी दिव्याची वात
ढाल बनुनी बाप उभा राहिला दारात
हिम्मत ना कोणाची उगाच ये त्या घरात
माया बाबांची असते कस्तुरीपरी
दिसली नाही वरुनजरी जाणावी ती अंतरी
येईल वृद्धापी जेव्हा बाबांसाठी
व्हा तुम्ही त्यांच्या आधाराची एक काठी

आई

आई
आईसाठी काय लिहू ?
आईसाठी कसे लिहू
आईसाठी पुरतील एवढे
शब्द नाहीत कोठे
आई वरती लिहीण्याइतपत
नाही माझे व्यक्तीमत्व मोठे...

जीवन हे शेत तर आई म्हणजे विहीर
जीवन ही नौका तर आई म्हणजे तीर
जीवन ही शाळा तर आई म्हणजे पाटी
जीवन हे कामच काम तर आई म्हणजे सुट्टी

आई तु उन्हामधली सावली
आई तु पावसातील छत्री
आई तु थंडीतील शाल
आता यावीत दु:खे खुशाल

आई म्हणजे आरतीत वाजवावी
अशी लयबद्ध टाळी
आई म्हणजे वेदनेनंतरची ''आई''

मैत्री

कु.प्रतिक्षा संतोष मेसरे (B.A.II)

मैत्री एक सोपी व्याख्या आहे
रोज आठवण यावी अस काही नाही
रोज भेट व्हावी अस काही नाही
एवढंच कशाला रोज बोलणं व्हाव
असंही काहीच नाही
पण मी तुला विसरणार नाही
ही झाली खात्री आणि
तुला याची जाणीव असण ही झाली मैत्री

शेवटी काय हो भेटी नाही झाल्या तरी गाठी बसण महत्वाचा ज्यांनी हे जाणल त्यांनी माणसातलं माणुसपण जाणलं. अशा सगळ्या मित्रांना माझ्या शुभेच्छा ही नाती टिकवा आणि आयुष्याचा आनंद घ्या.

मैत्री.

सावित्री निघाली बघा अहो शाळेत शिकवायला

कु.सोनाली राऊत (B.A.II)

सावित्री निघाली बघा, अहो शाळेत शिकवायला
लोक कर्मठ जमले हो तिला धोंडे मारायला ।।

सावित्रीला त्यांनी बघा दिला जरी त्रास
तिळभर ना डगमगली ना सोडला तिने ध्यास
ध्यास स्त्री शिक्षणाचा या सावित्रीने घेतला ।।१।।

स्त्री जातीच्या मुक्तीची पाहा घेऊनिया आस
माझी सावित्री निघाली तोडण्या बंधनाचे फास
ज्ञान देऊनी स्त्रियांना रस्ता मानाचा दावण्या ।।२।।

बालविवाह सतीप्रथा केशनयन विधवा माता
या अन्यायकारक प्रथा त्यांना उखडून टाकण्या
पहा ज्योतीसंग हिने खूप सोसल्या हो यातना ।।३।।

माझ्या सावित्रीची पहा काही गोष्ट होती न्यारी
अर्धांगिनीही ज्योतीची पहा आज शिक्षिका ही झाली
ह्या सावित्री मातेला मुजरा माझा मानाचा
करण्या आता ही सावित्री अहो शाळेत शिकवण्या ।।४।।

मैत्री

कु.सोनाली राऊत (B.A.II)

पहिली भेट तुझी अन माझी
मी अजून नाही विसरली पाहून नात मैत्री
धरती सुद्धा क्षणभर विसावली
अजूनही आठवतंच मला
तुझे ते रुसणं फुगणं
आणि राग आल्यावर रुसु रुसु पाहणं
क्लासमध्ये समोर शिक्षकांनी शिकवणं
आणि आपण मागे बसून
मोबाईल पाहणं आजही आठवतंय मला
आपलं ते बालिशपनाच वागण
रस्त्याने चालतांना मस्ती करणं
मधेच मोठ्याणं हसणं
आणि समोरुन एखादा मुलगा आला
की पटकण गप्प बसण
मैत्री तुझी अन माझी
कायम असायची
चार चौघात उठून दिसायची
बोलली नाही तरी
समोर बघून गोड हसायची
गेले ते दिवस
राहिल्या त्या आठवणी
जपून ठेव मैत्रिणी
आपल्या मैत्रिच्या आठवणी.

माझी आई

कु.कोकीळा राम वट्टी (B.A.II)

माझ्या जगाची पहिली कविता,
माझ्या श्वासांची सुरुवात,
तिच्या कुशीत शांतता लाभे,
तिच्या स्पर्शात ममता गात

रात्र जागी मी झोपत असता,
तिच्या डोळ्यांत थकवा दिसे,
तरिही माझ्यासाठी हसतांना,
आभाळासारखी ती प्रकाशत असे.

तिने शिकवले पहिले पाऊल
तिने दिले जीवनाचे ज्ञान
तिच्या प्रेमाची गोड गाणी,
सांगत राहील हा अवघा प्राण.

आई म्हणजे मायेचा सागर
शब्दांपलीकडे तिचे रुप,
तिच्या सहवासात मिळतो आनंद,
तिच्या शिवाय जीवन अनुप

***

माणसाला एवढा गर्व कशाचा...?

कु. सानिका राजेश महल्ले (B.A.II)

जन्म	:-	दुसऱ्याने दिला
नाव	:-	दुसऱ्याने दिले
शिक्षण	:-	दुसऱ्याने दिले
रोजगार	:-	दुसऱ्याने दिले
इज्जत	:-	दुसऱ्याने दिले
पहिले आणि अंतिम स्नानं	:-	दुसरेच घालणार
स्मशान	:-	दुसरेच नेणार
मृत्यूनंतर संपत्ती	:-	दुसरेच वाटुन घेणार

मुलगी...!!

कु. सानिका राजेश महल्ले (B.A.II)

अशी कशी लेक देवा माझ्या पोटी येते
नाव सुद्धा माझ ती इथेच ठेवून जाते ।।

पहिला घास देवा ती
माझ्या कडून खाते
माझाच हात धरुन ती
पहिलं पाऊल टाकते ।।

माझ्याकडूनच ती
पहिल अक्षर शिकते
तिच्यासाठी सुद्धा मी
रात्र रात्र जागतो ।।

कुशीत माझ्या झोपण्यासाठी
ती गाल फुगवून बसते
मी आणलेली फ्रॉक घालून
घर भर नाचते ।।

अशी कशी लेक, देवा माझ्या पोटी येते
असे कसे वेगळे हे तिचे माझे नाते ।।

एक दिवस अचानक ती मोठी होऊन जाते
बाबा तुम्ही दमला का? हळुच मला विचारते

माझ्यासाठी कपडे, चप्पल, खाऊ घेवून येते
नव्या जगातील नविन गोष्टी मलाच ती शिकविते ।।

तिच्या दुर जाण्याने कातर मी होतो
हळूच हसून मला ती कुशीत घेऊन बसते
अशी कशी लेक देवा माझ्या पोटी येते...।।

दोष द्यावा तो कोणाला ?

कु. सानिका राजेश महल्ले (B.A.II)

परत एकदा एका मुलीला शिकार बनावं लागतं,
अश्लीलतेच्या मोहाला बळी पडावं लागतं...
शरिराची लकतरे, वेशीवर टांगली
रानटी कुत्र्यांप्रमाणे जणु तुटुन पडली...
दिसायला सुंदर नाजुक कळी दोष फक्त एवढाच होता,
सहन करण्यापलीकडे दुसरा मार्गच कुठला नव्हता...
भुख होती योनीची, मग जीभ का छाटली ?
अक्षरश: त्या निष्पाप पोरीने मरण यातना भोगली...
आईच्या त्याच स्तनामधून दुधाचा पहिला थेंब प्यायलात,
आता त्याच्यासाठी, मुर्खांनो हैवान कसे झालात....
पेटतील आता मेणबत्त्या, निषेध व्यक्त केला जाईल
काही दिवसांनी पुन्हा एकदा तीच वेळ परत येईल...
नराधमांना शिक्षा होईल, निकालही लागेल,
पण हिरमुसलेली कळी पुन्हा कशी फुलेल ?
शिवछत्रपतींच राज्य पुन्हा एकदा याव,
अशा या बलात्कारी नराधमांना जागीच चिरडले जावं....

मैं उस देश की नागरिक हूँ

मै उस देश की नागरिक हुँ जहाँ छत्रपती शिवाजी महाराज और सम्राट अशोक जैसा राजा था, मैं उस देश की नागरिक हुँ जहॉ हर पचास मील पर रूप, पेहनावा, मजहब बदल जाता था, मैं उस देश की नागरिक हुँ जहाँ डाल डाल पर सोने की चिडीया को पाया जाता थ़ा, मैं उस देश की नागरिक हुँ जिसे अपने भुगोल के पहले इस ब्रम्हांड की भुगोल समझ आता था ।

India is already a connected nation.

Now how ? Nasa has reportedly stated, that the sound of the rotation of earth is... Omm... ॐ and we have been worshipping omm... worshipping landscapes, Rivers, Lakes since ages now which states that our culture is born out of the geography our country...

वाह रे माणूस...!

कु. सानिका राजेश महल्ले (B.A.II)

मृत शरिराला हात लावतो तर आंघोळ करतो
पण निष्पाप प्राण्यांना मारुन खातो...

जेवत नाहीत जर भाजीमध्ये एखादा केस असते,
मग का खातात अंडे, ज्यामध्ये एखाद्या आईचं बाळ असते...

दगड एकदाच मंदिरात जातो आणि देव बनून जातो...
माणूस दररोज मंदिरात जातो तरीही दगड बनून राहतो...

एक स्त्री तिच्या मुलाला जन्म देण्यासाठी
तिच्या सुंदरतेचा त्याग करते
आणि तोच मुलगा त्याच्या सुंदर पत्नीसाठी
त्याच्या आईचाच त्याग करते...

एका बापाने आपल्या मुलीसाठी व्यक्त केलेले मनोगत

कु. सानिका राजेश महल्ले (B.A.II)

नाही ऐकली मी किलकारी तुझ्या रडण्याची
करत होती तेव्हा तयारी हॉस्पिटलच्या बिलाची...

जन्माला येताच तु समजू लागलो मी
स्वत:ला राजा
तेव्हापासून भविष्याची चिंता खालवत होती तुझ्या...

हळुहळु चिमणी माझी मोठी होऊ लागली
या बापाच्या खांद्यावरती जबाबदारी आता वाढली...

मोठ्या शिक्षणासाठी पाठवायचे होते तुला शहराला
पैसा जपून ठेवण्यासाठी ठिगळं लावली मी कापडाला...

संस्कार देण्यासाठी चांगले कठोर मी झालो
तुझ्यावरचे प्रेम गटकन मी प्यायलो...

शिक्षण पूर्ण होताच लागली, तुझ्या लग्नाची घाई
राजकुमार शोधा माझ्या लेकीला, म्हणू लागली तुझी आई ।।
एक एक पैसा जोडला मी तुझ्या लग्नाला
कमी नको काही पडायला म्हणून हात जोडले मी सावकाराला
कन्यादान करण्याचे आज भाग्य लाभले मला
आयुष्यभर सुखी राहो हाच आशिर्वाद तुला .....
लग्नमंडपात तुझ्या डोळे माझे पानावले
पाठवणीला जेव्हा तुला दुसऱ्याच्या हाती सोपवले...
विसरणार तर नाही ना कधी तु पोरी
या गरिब बापाला
येशील ना तू धावुन माझ्या शेवटच्या हाकेला...
माझ्या शेवटच्या हाकेला...

भेदभाव

कु. सानिका राजेश महल्ले (B.A.II)

मुलगा हवा आणि मुलगी नको हे ठरवणारा तु कोण?
या देवाच्या नगरीत तू का इतका शहाणा बनतोस....
खरे खुरे जान राव, नको हट्ट धरु वारसाचा,
थांबव तु स्त्री भ्रुण हत्या, कशाला भागीदार होतोस तु पापाचा...
मुलगा आहे घराचा दिवा तर मुलगी पेटणारी जोत आहे
मुलगा वाढवेल वंश, तर मुलगी दुसरे घर जोडणारी तार आहे...
मुलगा तरी एकदा दुखवेल तुला, पण मुलगी सतत काळजी,
करणारी तुझी दुसरी माय आहे...
मग कशाला भेदभाव करतो वेड्या,
मुलगा असो वा मुलगी, दोघे नाव रोषन करणारच आहेत...

बंजारा नृत्य एक सांस्कृतिक वारसा

कु. पायल गोपाल पवार (B.A.I)

बंजारा नृत्य भारतीय सांस्कृतिक परंपरेचा एक अत्यंत महत्वाचा भाग आहे. या नृत्याच्या माध्यमातून बंजारा समुदायाची, इतिहासाची, परंपरेची आणि सणांची गोडी व्यक्त केली जाते. बंजारा समाजाच्या जीवनशैलीमध्ये नृत्याचा महत्वाचा ठिकाण आणि तो त्यांचा आनंद, दु:ख उत्सव आणि सांस्कृतिक धरोहराचा एक अविभाज्य भाग आहे.

बंजारा नृत्य साधारणत: वयस्क आणि युवा महिलांच्या समुहानी एकत्रितपणे सादर केला जातो. हा नृत्य मुख्यत: वेगवेगळ्या सणांवर, उत्सवांवर आणि समाजातील विविध प्रसंगांवर आधारित असतो. यामध्ये महिलांनी खास रंगीबेरंगी पारंपारिक कपडे परिधान केलेले असतात आणि त्यांच्या गळ्यात, पायात, घंट्या बांधलेल्या असतात. हे घंट्यांचे आवाज नृत्यांच्या तालात मिसळून जावून एक आनंददायक वातावरण निर्माण करतात.

बंजारा नृत्याच्या प्रत्येक अंगात आपल्या संस्कृतीची एक गोडी आहे त्यास पारंपारिक गीत, तास आणि ताल या सर्वांचा त्यात समावेश होतो. बंजारा नृत्याच्या विविध प्रकारामध्ये मुख्यत: वेगवेगळ्या भावनांचा आणि भावनिक अनुभवांचा समावेश असतो त्यामुळे नृत्य केवळ एक शारिरिक कसरत नसून तो एक सामाजिक आणि सांस्कृतीक संवाद देखिल आहे.

बंजारा नृत्याचे शास्त्रीय आणि पारंपारिक महत्व एकसारखे आहे हे नृत्य माध्यम आहे ज्याव्दारे समाजातील परंपरा आणि इतिहास पुढच्या पिढीकडे हस्तांतरित केला जातो. बंजारा नृत्याचे एक आकर्षक वैशिष्टय म्हणजे ते इतर सांस्कृतिक नृत्य प्रकारापेक्षा वेगळे असते कारण त्यात संघर्ष आणि संघर्षाची यथोचित अचुकता असते.

आधुनिकतेच्या ओघात जरी काही प्रमाणात पारंपारिक नृत्यप्रकार कमी होत असेल तरी बंजारा नृत्याचे आपल्या सांस्कृतिक मुल्यांना आणि परंपरेला जिवंत ठेवण्याच कार्य मोठ्या प्रमाणात केले आहे हो नृत्य असो वा संगित असो गीत किंवा कला असो प्रत्येक भाग नेहमीच सांस्कृतिक विचारांना जीवनाच्या चांगल्या गोष्टींना आणि आनंदाला उचलतो.

अशाप्रकारे बंजारा नृत्य आपल्या सांस्कृतिक वारसाची एक सशक्त आणि प्रभावी रुप आहे जे आजही आपल्या लोकजीवनात आणि उत्सवामध्ये प्रकट होत आहे. हे नृत्य आपल्याला आपल्या परंपरांची जाणीव करुन देत आणि आपल्या संस्कृतीचा अभिमान वाढवतो.

माझे बाबा

कु. गायत्री देविदास अंजनकर (B.A.III)

माझा 'देव' म्हणजे माझे 'बाबा', माझे जग माझे बाबा, आपल्या सर्व इच्छाआकांक्षा पुर्ण करणारा व्यक्ती म्हणजे बाबा. बाबा या शब्दात किती आपुलकी आहे ना ! स्वत: कष्ट करतो आणि आपल्याला सुखात ठेवतो त्याची तर एकच इच्छा असते ती म्हणजे आपल्या लेकरांना कशाचीही कमी राहीली नाही पाहिजे.

कोणत्याही बापाचे प्रेम त्यांच्या मुलांवर किती असते त्याला मोजताच येणार नाही. बापासाठी एक हिंदी गाणे आहे,''उंगली पकडके तुने चलना सिखाया था ना दहलिज उची है ये पार करादे,'' किती सुंदर आहे ना!

परंतू हे गाणं बापाचं प्रेम व्यक्त करण्यासाठी कमीच आहे. बापाच्या मनासारखं मन कोणाचच नाही बाहेरुन नारळासारखे व आतुन पोकळ, आपल्याला सुखी ठेवण्यासाठी तो काहीही करायला तयार असतो.

एक सांगते तुम्हाला बापाच्या प्रेमाचा विचार नेहमी करायचा एवढं आपल्यासाठी बापाशिवाय कोणीही करत नाही. आपल्या बाबासाठी कितीही लिहिले तरी कमी आहे.

Dr Bhimrao Ambedkar

Ku. Pallavi Dadarao Yelkar (B.A.III)

India's foremost leader 'Bhimrao Ramji Ambedkar' also known as BABASAHEB was a jurist, political leader, Buddhist activist, philosopher, thinker, anthropologist, historian, orator, prolitic, writer, economist, scholar, editor, revolutionary and a revivalist for Buddhism in India. He was also the chief architech of the Indian constitution. Born into a poor mahar, then untouchable, family. Ambedkar spent his whole life fighting against Social discrimination, the system of 'choturvarna' - the categorisation of Hindu Society, into four varnas - and the Hindu caste system. He is also credited with providing a spark for the conversion of hundreds of thousands of Dalits with his Ambedkar Buddhism. Ambedkar has been honoured with the Bharat Ratna, India's highest Civilian award.

Overcoming numerous social and financial obstactes, Ambedkar became one of the first 'Dalit' to obtain a college education in India. Eventually earning law degrees and multiple doctorates for his study and research in law economics and political science from columbia university and the London School of Economics, Ambedkar returned home as a famous scholar and particed law for a few years before publishing journals advocating political rights and social freedom for India's untouchables. He is regarded as a Bodh Bodhisattva by Buddhist Bhikkus and by millions of other Buddhists.

His Birth and Greatness Foretold

On April 14th 1891 a son was born to Bhimabai and Ramji Ambedkar. (Ambaddekar). His father Ramji was an army officer stationed at Mhow in Madhya Pradesh. He had risen to the highest rank an Indian was allowed to

hold at that time under British rule. His mother decided to call her son Bhim. Before the birth, Ramji's uncle who was a man living the religious life of a Sanyasi, foretold that this son would achieve worldwide fame. His parents already had many children. Despite that, they resolved to make every effort to give him a good education.

Early Life

Bhimrao Ramji Ambedkar was born in the Brithish-founded town and military cantonment of Mhow in the central provinces. He was the 14th and last child of Ramji Maloji Sakpal and Bhimabai Murbadkar.

His family was of Marathi background from the town of Ambavade in the Ratnagiri district of Modern day Maharashtra. They belonged to the Hindu, Mahar cast, who were treated as so called untouchables and subjected to intense Socio-economis discrimination. Ambedkar's ancestors had for long been in the employment of the army of the British East India Company and his father Ramji Sakpal served in the India Army at the Mhow cantonment. He had received a degree of formal education in Marathi and English and encouraged his children to learn and work hard at school.

Studies in USA and UK

The Maharaja of Baroda had a scheme to send a few outsanding scholars abroad for further studies of course, Bhimrao was selected - but the had to sign an agreement to serve Baroda State for ten year on.

Years on finishing his studies

His main subjects were economics and Sociology. In just two years he had been awared an M.A. - the following year he completed his Ph.D. thesis. Then he left Columbia and went to England, where he joined the london School of Economics. However, he had to leave london before completing his course because the scholarship granted by the State of Baroda expired. Bhimrao

had wait three years before he could return to london to complete his Studies.

Beginning of Social Activity

He had no choice, After only eleven days in his new job, He had to return to Bombay. He tried to start a small buss business there advising people about investments but it too failed once customers learned of his caste.

In 1918 he became a lecture at Sydenham College in Bombay. There, his students recognised him as a brilliant teacher and scholar. At this time he also helped to found a Marathi Newspaper "Mook Nayak" (Leader of the Dumb) to champion the cause of the 'untouchables'. He also began to organise and attend conferences, knowing that he had to begin to proclaim and publicise the humiliations suffered by the Dalits the oppressed and fight of equal rights. His own life had taught him the necessity of the struggle for emancipation.

Conversion to Buddhism

In 1950, he went to a Buddhist conference in Srilanka, on his return he spoke in Bombay at the Buddhist Temple. In order to end their hardships, people should embrace Buddhism, I am going to devote the rest of my fam life to the revival and spread of Buddhism in India.

Babasaheb resigned from the Government in 1951. He felt that as an honest man he had no choice but to do so, because the reforms so badly needed had not been allowed to come into being.

For the next five years Babasaheb carried on a relentless fight against Social evils and superstitions. On October 14, 1956 at Nagpur he embraced Buddhism. He led a huge gathering in a ceremony converting over half a million people to Buddhism. He knew that Buddhism was a true part of India history and that to revive it was to continue India's best tradition. 'Untouchobility' is a product only of Hinduism.

Ambedkar's Struggle for Equality

In 1924 he started the organisation 'Bahiskrit Hitakarini Sabha' for the upliftment of the untouchabilies. Ambedkar adopted a two pronged strategy.

Eradication of illiteracy and economic uplift of the downtrodden.

Non-violent struggle against visible symbols of casteism, like denial of entry into temples and drawing water to from public wells and tanks.

Ambedkar won two major victories when the high court of Bombay gave a verdict in favour of the untouchables and made a successful non-violent march and entry into a Temple. The two struggles shook the religious foundation on which the caste system is built. He formed a political Party scheduled castes federation in April 1942. Ambedkar was also advocate of women's rights. He struggled for women's liberalisation from the caste-entrenched patriarchal system. At the conference of the Depressed classes women in Nagpur in 1942, he stated let every girl who marries stand by her husband, claim to be her husband's friend and equal and refuse to be his slave.

Constitution Maker

He was the prime architech of the constitution of Independent India. In August 1947 a drafting committee was appointed to prepare a Draft constitution. Dr. Ambedkar was the chairman of his committee. The Draft was submitted to the Governor General of India on February 21, 1948. The constitution was finalised in November 1949 and came into force on January 26th, 1950, the day that India became a Republic. In that same year he became law Minister in the first cabinet after Independence, but he resigned from the Ministry as Neharu's cabinet refused to pass the Women's Rights. Bill.

Golden words of Ambedkar

His comments on different concerns

Ethics and Economics

History shows that where ethics and economics come in conflict, Victory is always with economics, vested interests have never been known to have willingly divested themselves unless there was sufficient force to compel them.

Equality

Equality may be a fiction but none the less one must accept it as a governing principle.

Fate

Do not believe in fate. Believe in your strength.

Fraternity

Fraternity is the name for the disposition of an individual to treat men as the object of reverence and love and the desire to be in unity with his fellow beings.

Freedom

Freedom of the nation, if it is be a reality, must vouchsafe ,the freedom of the different classes comprised in it, particularly of those who are treated as the servile classes.

Unity

If unity is to be an abiding factor, it must be founded on a sense of kinship in the feeling of being kindred in short, it must be spiritual.

Power and Wisdom

Power is one thing, and wisdom and prudence quite a different thing.

Bhausaheb Lahane Dnyanprakash Arts College, Pinjar

Committees (Session -2024-2025)

S.No.	Committee	Members	Designation
1	College Development Committee	**Dr. Vinod C. Kharode**	**Secretary**
2	IQAC	**Dr. Manoj K. Phadnis**	**Co-ordinator**
3	Students Development Cell	**1. Dr.Ashok V. Wahurgagh**	**Chairman**
		2. Dr. Pankaj M. Tayade	Member
		3. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
4	Academic Monitoring Committee	**1. Dr. Pankaj M. Tayade**	**Chairman**
		2. Dr. Ashok V. Wahurwagh	Member
		3. Dr. Ramkrushna N. Gawande	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
5	Board of Examinations & Internal Assessment	**1. Dr. Wasudeo W. Bhagat**	**Chairman**
		2. Dr. Ramkrushna N. Gawande	Member
		3. Shri. Santosh P. Giri	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
6	Career Guidance, Competitive Examination and Placement Cell	**1. Prof. Sunil M. Manwar**	**Chairman**
		2. Dr. Nanasaheb B. Sapkal	Member
		3. Shri. Santosh P. Giri	Member
		4. Pra Ranjeet Hiwrale	Member
7	Cultural and Sports Committee	**1. Dr.Nanasaheb B. Sapkal**	**Chairman**
		2. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
		3. Dr. Rekha S. Kalbande	Member
		4. Shri. Santosh P. Giri	Member

S.No.	Committee	Members	Designation
8	SC/ST Cell	**1. Dr. Ashok V. Wahurwagh**	**Chairman**
		2. Dr. Pankaj M. Tayade	Member
		3. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
9	Anti-Ragging Cell	**1. Dr. Rekha S. Kalbande**	**Chairman**
		2. Dr. Nanasaheb B. Sapkal	Member
		3. Dr.Ramkrushna N. Gawande	Member
		4. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
10	Internal Complaint Committee ICC	**1. Dr.Rekha S. Kalbande**	**Chairman**
		2. Dr. Nanasaheb B. Sapkal	Member
		3. Dr.Ramkrushna N. Gawande	Member
		4. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
11	Students Grievance Redressal Committee	**1. Dr.Rekha S. Kalbande**	**Chairman**
		2. Dr. Nanasaheb B. Sapkal	Member
		3. Dr.Ramkrushna N. Gawande	Member
		4. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
12	Students Alumni Association	**1. Dr.Wasudeo W. Bhagat**	**Chairman**
		2. Dr.Ramkrushna N. Gawande	Member
		3. Dr. Pankaj M. Tayade	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
13	Sale Purchase and maintenance committee	**1.Dr.Ramkrushna N. Gawande**	**Chairman**
		2. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
		3. Dr. Pankaj M. Tayade	Member
		4. Shri.Devanand D. Bakal	Member

S.No.	Committee	Members	Designation
14	Feedback Cell	**1.Dr.Ramkrushna N. Gawande**	**Chairman**
		2. Dr. Pankaj M. Tayade	Member
		3. Dr. Ashok V. Wahurwagh	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
15	Research and Publication Cell	**1. Dr. Pankaj M. Tayade**	**Chairman**
		2. Dr. Ashok V. Wahurwagh	Member
		3. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
16	Technical Maintenance Committee	**1. Dr.Pankaj M. Tayade**	**Chairman**
		2. Dr. Wasudeo W. Bhagat	Member
		3. Dr.Nanasaheb B.Sapkal	Member
		4. Dr. Manoj K. Phadnis	Member
17	Time Table Committee	**1. Dr. Manoj K. Phadnis**	**Chairman**
		2. Dr. Pankaj M. Tayade	Member
		3. Dr.Ashok V. Wahurwagh	Member
		4. Shri. Santosh P. Giri	Member
18	Annual Magazine Committee	**1.Dr.Ramkrushna N. Gawande**	**Chairman**
		2. Dr.Wasudeo W. Bhagat	Member
		3. Shri. Santosh P. Giri	Member
19	Admission Committee	**1. Dr. Ashok V. Wahurwagh**	**B.A.I.**
		2. Dr. Pankaj M. Tayade	B.A.II
		3. Dr. Wasudeo W. Bhagat	B.A.III

Cast Wise Student Data 2024-25

Class	SC			ST			VJNT			OBC			OPEN			Total		
B.A.I	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total
B.A.II	14	11	25	0	1	1	32	18	50	26	21	47	6	0	6	78	51	129
B.A.III	5	7	12	3	1	4	14	7	21	16	24	40	0	2	2	38	41	79
	8	10	18	0	1	1	12	5	17	13	24	37	0	0	0	33	40	73
Total	27	28	55	3	3	6	58	30	88	55	69	124	6	2	8	149	132	281

V J N T

Class	VJ			NTB			NTC			NTD		
	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total
B.A.I	11	7	18	17	4	21	3	7	10	1	0	1
B.A.II	6	1	7	2	2	4	3	0	3	3	4	7
B.A.III	7	1	8	1	2	3	3	0	3	1	2	3
Total	24	9	33	20	8	28	9	7	16	5	6	11

Bhausaheb Lahane Dnyanprakash Art's College, Pinjar
Tq. Barshi Takli Dist.Akola
Annual Planning - 2024-25
Action Plan

S.No.	Date	Day	Action Plan
1	03/07/2024	Monday	Session Commencement, College Development of Committee meeting & meeting of IQAC
2	11/07/2024	Tuesday	Staff Council meeting
3	23/07/2024	Sunday	Lokmanya Tilak Jayanti and Forest conservation day
4	01/08/2024	Tuesday	Lokmanya Tilak death anniversary and Annabhau Sathe Jayanti
5	05/08/2024	Saturday	Staff Council meeting
6	12/08/2024	Saturday	Parents Meeting converner Dr. Wasudeo Bhagat Sir
7	15/08/2024	Tuesday	Celebration Independence day
8	25/08/2024	Friday	Organizing seminar in college organizer Prof. S.M.Manwar Sir
9	31/08/2024	Thursday	Establishing the board of study Dr. R.N.Gawande
10	02/09/2024	Saturday	Staff Council meeting
11	05/09/2024	Tuesday	Teacher's Day
12	08/09/2024	Friday	World Literacy Day
13	23/09/2024	Saturday	Dignitaries and organizing their seminars Dr. M.K.Phadnis Sir.
14	24/09/2024	Sunday	National Service Scheme Day
15	02/10/2024	Monday	Mahatma Gandhi and Lal Bahadur Shastri birth anniversary
16	07/10/2024	Saturday	Staff Council meeting

S.No.	Date	Day	Action Plan
17	11/10/2024	Wednesday	Rashtrasant Tukdoji Maharaj death anniversary
18	28/10/2024	Saturday	National Service Scheme Camp
19	08/11/2024	Wednesday	Session commencement middle, college development committee meeting & Meeting of IQAC
20	28/10/2024 to 17/11/2024	Monday	First Session Vacation
21	01/12/2024	Friday	World Elimination AIDS Day
22	06/12/2024	Wednesday	Bharat Ratna Dr. Babasaheb Ambedkar Mahaprinirvan Din
23	07/12/2024	Thursday	Staff Council Meeting
24	09/12/2024	Saturday	Conducting seminar Dr. A.V.Wahurwagh Sir.
25	20/12/2024	Wednesday	Sant Gadge Baba death anniversary
26	01/01/2025	Monday	Staff council Meeting
27	03/01/2025	Wednesday	Savitribai Phule birth anniversary
28	08/01/2025	Monday	Conducting competitive examination Dr.P.M.Tayade Sir
29	09/01/2025	Tuesday	Organising seminars prof. S.M.Manwar Sir
30	12/01/2025	Friday	Jijabai Jayanti & Swami Vivekanand Jayanti
31	26/01/2025	Friday	Celebrating Republic Day
32	30/01/2025	Tuesday	Martyr's Day
33	02/02/2025	Friday	Staff Council Meeting
34	19/02/2025	Monday	Chhatrapati Shivaji Maharaj Jayanti
35	23/02/2025	Friday	Sant Gadge Baba Jayanti
36	28/02/2025	Wednesday	World Science Day
37	02/03/2025	Saturday	Staff Council Meeting
38	08/03/2025	Monday	World Womens day
39	11/03/2025	Monday	Late Bhausaheb Lahane death anniversary

S.No.	Date	Day	Action Plan
40	01/04/2025	Monday	Staff Council Meeting
41	14/04/2025	Sunday	Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti
42	22/04/2025	Monday	World Earth Day
43	29/04/2025	Monday	Session ending, College Development Committee Meeting & Meeting of IQAC
44	01/05/2025	Wednesday	Maharashtra Day

Bhausaheb Lahane Dnyanprakash Art's College, Pinjar
Tq. Barshi Takli Dist.Akola

Annual Planning - 2025-26

Action Plan

S.No.	Date	Day	Action Plan
1	06/07/2025	Friday	Session Commencement, College Development of Committee meeting & meeting of IQAC
2	11/07/2025	Friday	Staff Council meeting
3	23/07/2025	Wednesday	Lokmanya Tilak Jayanti and Forest conservation day
4	01/08/2025	Friday	Lokmanya Tilak death anniversary and Annabhau Sathe Jayanti
5	05/08/2025	Tuesday	Staff Council meeting
6	12/08/2025	Tuesday	Parents Meeting converner Dr. Wasudeo Bhagat Sir
7	15/08/2025	Friday	Celebration Independence day
8	25/08/2025	Monday	Organizing seminar in college organizer Prof. S.M.Manwar Sir
9	30/08/2025	Saturday	Establishing the board of study Dr. R.N.Gawande
10	02/09/2025	Tuesday	Staff Council meeting
11	05/09/2025	Friday	Teacher's Day
12	08/09/2025	Monday	World Literacy Day
13	23/09/2025	Tuesday	Dignitaries and organizing their seminars Dr. M.K.Phadnis Sir.
14	24/09/2025	Wednesday	National Service Scheme Day
15	02/10/2025	Thursday	Mahatma Gandhi and Lal Bahadur Shastri birth anniversary
16	07/10/2025	Tuesday	Staff Council meeting

S.No.	Date	Day	Action Plan
17	11/10/2025	Saturday	Rashtrasant Tukdoji Maharaj death anniversary
18	13/10/2025 to2/11/2025	Monday Sunday	First Session Vacation
19	03/11/2025	Monday	Session commencement middle, college development committee meeting & Meeting of IQAC
20	01/12/2025	Monday	World Elimination AIDS Day
21	06/12/2025	Saturday	Bharat Ratna Dr. Babasaheb Ambedkar Mahaprinirvan Din
22	08/12/2025	Monday	Staff Council Meeting
23	09/12/2025	Tuesday	Conducting seminar Dr. A.V.Wahurwagh Sir.
24	11/12/2025	Thursday	National Service Scheme Camp
25	20/12/2025	Saturday	Sant Gadge Baba death anniversary
26	01/01/2026	Thursday	Staff council Meeting
27	03/01/2026	Saturday	Savitribai Phule birth anniversary
28	08/01/2026	Thursday	Conducting competitive examination Dr.P.M.Tayade Sir
29	09/01/2026	Friday	Organising seminars prof. S.M.Manwar Sir
30	12/01/2026	Tuesday	Jijabai Jayanti & Swami Vivekanand Jayanti
31	26/01/2026	Monday	Celebrating Republic Day
32 33	30/01/2026 02/02/2026	Friday Monday	Martyr's Day Staff Council Meeting
34	19/02/2026	Thursday	Chhatrapati Shivaji Maharaj Jayanti
35 36	23/02/2026 28/02/2026	Monday Sunday	Sant Gadge Baba Jayanti World Science Day
37	02/03/2026	Monday	Staff Council Meeting
38	08/03/2026	Sunday	World Womens day
39	11/03/2026	Wednesday	Late Bhausaheb Lahane death anniversary

S.No.	Date	Day	Action Plan
40	01/04/2026	Wednesday	Staff Council Meeting
41	14/04/2026	Tuesday	Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti
42	18/04/2026	Saturday	World Earth Day
43	22/04/2026	Wednesday	Session ending, College Development Committee Meeting & Meeting of IQAC
44	01/05/2026	Friday	Maharashtra Day
45	20/04/2026 to 03/06/2026	Monday Wednesday	Second Session Vacation